

1998. III. évfolyam 3.szám

GRAMFON

Az igényes zenerajongó lapja

Ára: 296 Ft

Waltraud Meier
Malcolm Bilson
Sir Colin Davis

Zoller Attila
Grencsó Kollektíva
Tim Hagans

**SOLTI GYÖRGY
EMLEKEZETE**

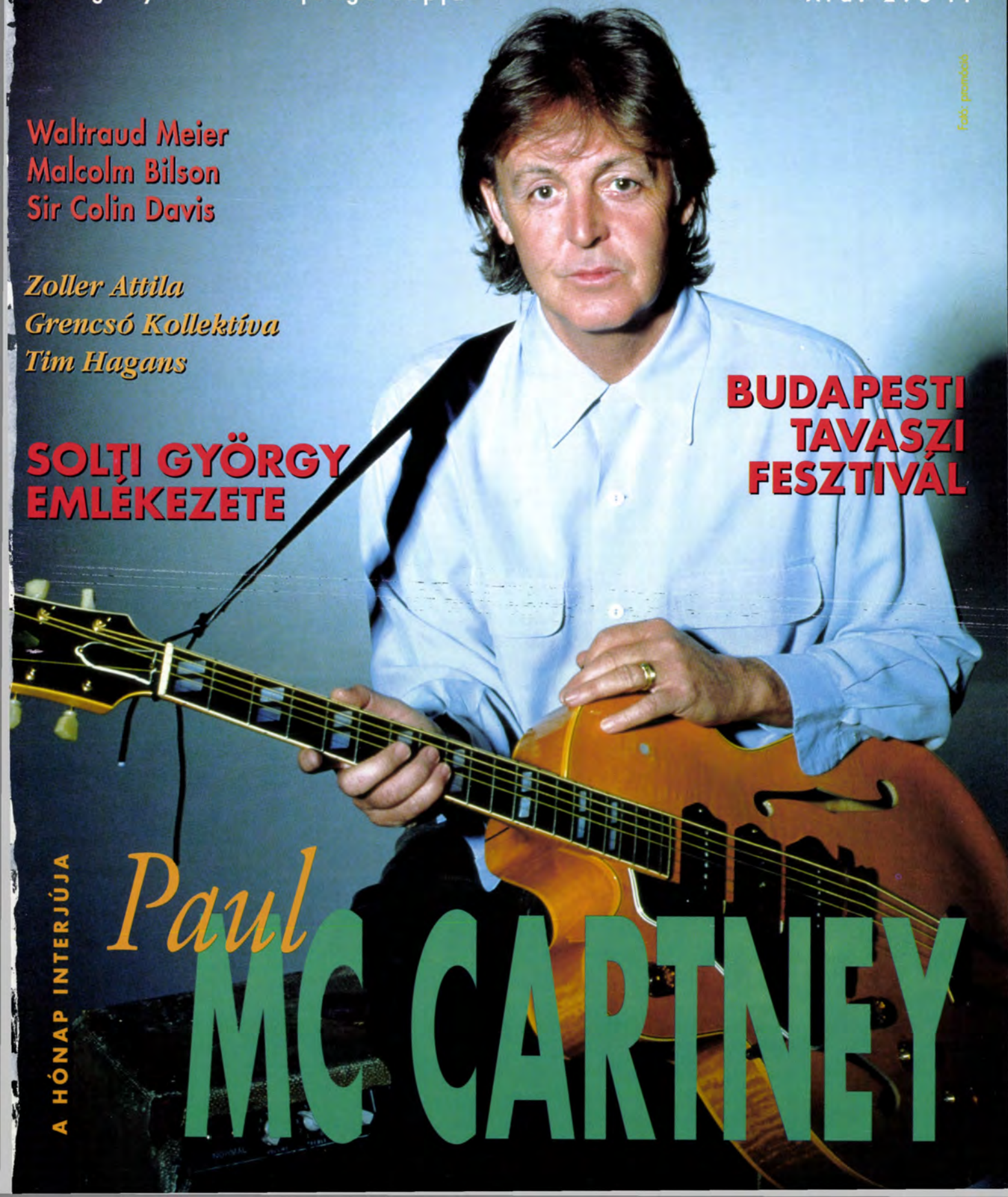
**BUDAPESTI
TAVASZI
FESZTIVÁL**

Fotó: promóció

A HÓNAP INTERJÚJA

Paul

MC CARTNEY

MÁR TÖBB MINT 399 999 EMBER HALLGATJA BUDAPESTEN!

10004

BUDAPEST RÁDIÓ
96.4 FM
STEREO

1022 BUDAPEST,
BIMBÓ ÚT 7.
FAX: 212-4968
TELEFON: 212-4507

Retkes Attila

Főszerkesztő

Bősze Ádám

Lapigazgató

Zipernovszky Kornél

Jazzrovallvezető

Trochilus Grafikai Bt.

Lapterv és tipográfia

A szerkesztőség címe:

1025 Budapest
Mandula utca 31.
Tel./Fax: 212-4782

Internet-cím:

http://www.bmc.hu/
gramofon.htm

Kiadja:

Amfisz Kft.

Iványi Margó

Felelős kiadó

1025 Budapest
Mandula utca 31.
Tel./fax: 212-4782

Terjeszti:

a Hírker Rt., az NHE,
a Kiadói Lapterjesztő Kft.,
és alternatív terjesztők

Terjesztésszervezés:

MediaTrade Bt.
Tel./fax: 342-2362

Nyomtatás:

Athenaeum Nyomda Rt.
Budapest

Felelős vezető:

Dr. Garáné Bardóczy Irén
az Igazgatóság elnöke

ISSN 1416-1109

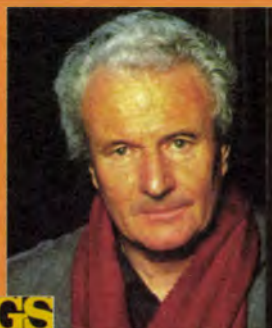
17

Waltraud Meier

19

Malcolm Bilson

20

Sir Colin Davis

26

Zoller Attila

34

Tim Hagans

35

Grencsó Kollektiva

Tisztelt olvasó!

A március a természetben az újjászületés, a hazai kulturális életben pedig vitathatatlanul a fesztiválok hónapja. A Budapesti Tavasz Fesztivál rendezvényeivel – közvetlenül vagy áttételesen – több írásunkban is foglalkozunk; akárcsak a jazz világának fesztiváljellegű rendezvényeivel: az In Line együttes muzikusai, illetve egy kecskeméti alapítvány világsztárokat is Magyarországra csábító projektjeivel. A tavaszi fesztivál záróakkordja lesz a Solti György emlékét idéző hangverseny, egy nappal temetése után, március 29-én, a Budapest Kongresszusi Központban. A XX. századi előadó-művészet kimagasló képviselője, Solti György alakját és egyéniségét a közeljövőben magyarul is megjelenő memoárkötetén alapuló írásunkkal idézzük fel. A hónap interjújában a világ egyik legnépszerűbb és legünnepeltebb muzikusa, a Beatles zeneszerzője, Paul McCartney nyilatkozik, aki az utóbbi időben egyre gyakrabban foglalkozik klasszikus zenével, és Standing Stone című, monumentális szimfonikus művét a közelmúltban mutatták be. Állandó rovataink (Kiadói panoráma, Kis magyar gramofonológia, Antológia, Budapest Music Center, Forrás-estek, Budapesti Fesztiválzenekar) mellett ezúttal is bőséges terjedelemben foglalkozunk a klasszikus zene, a jazz és az igényes könnyűzene lemezújdonságaival, hiszen az impresszumban is szereplő, első látásra talán fellengzősnek tűnő megjelölést – The Hungarian CD Review – komolyan gondoljuk: a Gramofon továbbra is az egyetlen hanglezem-szaklap Magyarországon.

Retkes Attila főszerkesztő
Bősze Ádám lapigazgató

A Gramofon következő száma április 15-én, szerdán jelenik meg.

A budapesti zenei élet eseményeivel – és különös tekintettel a Budapesti Tavasz Fesztivállal – foglalkozó írásaink megjelenését a Fővárosi Közgyűlés Kulturális Bizottsága támogatta.

a Gramofon márciusi sztárjai

T a r t a l o m

A hónap interjúja: Paul McCartney	2
Kiadói panoráma: Decca	5
Oldal Gábor: Kis magyar gramofonológia XII.	8
Antológia: Brahms: Variációk egy Haydn-témára	10
Solti György emlékezete	12
Kritika: Klasszikus	15
Beszélgetés Zoller Attilával (1996)	26
Kritika: Jazz	28
Kritika: etno, pop, alternatív	38
A Budapest Music Center a Gramofonban	41
A Nemzeti Tankönyvkiadó Rt. ajánlata	42
Forrás-estek a Gramofonban	44
A Budapesti Fesztiválzenekar a Gramofonban	45
Hírek	47

Néhány hónapja mutatták be Paul McCartney második szimfonikus művét, amely a *Standing Stone* címet viseli. A premiert a Royal Albert Hallban tartották, a Londoni Szimfonikus Zenekart Lawrence Foster dirigálta. A mű apropóját az EMI lemeztársaság fennállásának századik évfordulója szolgáltatta, de a szerző a felkérést már négy évvel a centenárius előtt megkapta. A Beatles-jelenség ma már korszakos jelentőségűnek számít a könnyűzene, egyáltalán a zene fogalmának értelmezésében. McCartney azonban számtalan sláger szerzője, nyughatatlan örökifjú, és ilyen értelemben igazi művészegyéniség, aki újra meg újra megjelenik a zenei piacon, egyre magasabb igényeket állítva maga elé. Szeretágazó zenei ambícióiról és kompozíciós technikájának műhelytitkairól vallott abban az interjúban, amely magyar nyelven csak a Gramofonban olvasható.

Fotó: promóció

„A kelta gyökerektől a szerelemhymuszig”

● Hogyan talált rá a mű sajátos címére?

Paul McCartney: Az EMI felkérésének eleget téve olyan szimbólumot kerestem, ami az idővel szembeni ellenállást, és így végeredményben a halhatatlanságot fejezi ki. Ennek tökéletesen megfelelni látszottak azok az obeliszkok, amelyek Franciaországtól Skóciáig sok helyen állnak emberemlékezet óta. Persze a felkérés nyomán nem bérmunkát végeztem; amúgy is kerestem az alkalmat, amelyhez ismét nagyzenekari művet komponálhatok. Az elsőt, a Liverpooli Oratóriumot a Liverpooli Filharmonikusok 150. évfordulója alkalmából szereztem, és akkor valami olyan területre tévedtem, ahova minél előbb vissza akartam jutni. Ezért amikor nem sokkal később megkaptam az EMI ajánlatát, rögtön belevettem magam a munkába. Persze az is csábított, hogy végre nem én állok ki a színpadra, hanem a közönség soraiban ülve hallgathatom végig azt, amin több évig dolgoztam. Nagyon jó érzés rábizni a darabot a zenekarra, a karmesterre, a szólistákra.

● Műfajilag elég nehezen besorolhatóak ezek a darabok, mégis a négy tételt látva a felületes szemlélő szimfóniára gondol...

McCartney: Egy szimfónia általában nem olyan, hogy az ember szavakkal összefoglalhassa annak mondanivalóját, a *Standing Stone* viszont kifejezetten egy elmesélhető történetre épül, így közelebb áll a klasszikus értelemben vett szimfonikus köl-

ményhez, bár én inkább kerülöm a konkrét műfaji megjelölést. Ezeket a hatalmas köveket rengeteg mítosz és titok lengi körül, és ez persze rögtön megmozgatja az ember fantáziáját, engem mégis alapvetően lírai hangvételre sarkallt. Befogtam egy versbe, minden nap írtam egy-két sort, amíg el nem jutottam húsz oldalig, úgyhogy elég epikus méreteket öltött a szöveg. Beszéltem egy newcastle-i költőbaráttal, Tom Pickarddal, tanácsokat adott, hogyan lehetne fesszebbé szerkeszteni a verset, és végül a CD borítóján is megjelent. Szükségem volt a szövegre, hiszen egy verbalizált történet mindig jó alap a gondolatok zenei kifejezéséhez. Persze világos, hogy egy zene akkor él, ha önmagától is életre kel, és ilyen értelemben a *Standing Stone* is határozottan független a mellékelt verstől.

● Ennek a versnek a végén szerepel egy feketeirgó, amelyik a Szeretet után kutat, mert a szeretet a világegyetem legősibb titka, és egyébként a legizgalmasabb is. Ez a kettő talán a legjellegzetesebb motívum, amelyeket megörzött a Beatles világából. Miért változtatott műfajt, ha a mondani valója alapjaiban most is változatlan?

McCartney: Minél idősebb vagyok, annál fontosabbnak érzem a szerelem és a szeretet megértését. Ez minden témánál jobban foglalkoztat és szerintem manapság időszerűbb, mint valaha. Amikor a Beatles kezdett ezzel foglalkozni, akkor ez

lázadásnak számított, a lázadás pedig máig bennem van, hiszen most is olyasmire nyúlok, amire nem kaptam előzetes képzést, sosem részesültem komolyan zenetanulmányokban. De mégis számunkra a zenélés a kezdetek kezdetén egyet jelentett a korlátok áttörésével. Másrészt ez a fajta lázadás a konvenciók ellen teljesen új szellemi kapacitásokat szabadíthat fel, ami az eredetiség kulcsa lehet. A korlátok mögött sokkal érdekesebb dolgokat lehet felfedezni.

● Hogyan tudta kamatoztatni a Beatles zenészerzőjeként nyert tapasztalatokat a nagyzenekari művek komponálása során?

McCartney: Azt kell mondjam, hogy sehogyan. A nagyszabású darabok komponálásával az volt a legfőbb bajom, hogy ezeket sokkal nehezebb lekotározni, és több nehézséget okoz a partitúrák olvasása is. Az egyszerűbb dalok kottáival nincs gond, de nem is ez az, ami a tanulás szempontjából valaha is érdekelt. A Beatles idején a zenekarban egyáltalán nem volt szükség kottára, hacsak nem használtunk kamaravonóásokat; a szövegeket megbeszéltük, és a rock and roll az egésznek a vázát szolgáltatta. Nagyon sokan gondolják úgy, hogy ezeket a számokat előre lejegyeztük, kottapapírra vetettük. Az igazság az, hogy nem is annyira a kottafejek jegyezgetése az igazán nehéz feladat, hanem az invenció megragadása és a kidolgozás, tehát a hangszerelés, a rit-

PAUL MCCARTNEY

mika felépítése, ez jelent igazi kihívást. Olyan sokoldalú ez a feladat, mint fejben kidolgozni egy regényt, úgy, hogy egy kis papírcetlit sem használhatsz a gondolataid rögzítésére. Persze ez sem lehetetlen, tudjuk, hogy Athéné módjára pattantak ki zseniális írók elméjéből igazán nagy regények. Nos, nekem is voltak nagyszabású elképzeléseim, és a mesterségbeli hiányaimat a számítógép pótolta.

● Ez azért érdekes, mert az ön slágerei a mai számítógépes hullámok közepette is a hagyományos hangszerelés eszközeinél maradtak; a szintetizátor inkább a gitárt engedte előtérbe.

McCartney: Igen, ilyen tekintetben valóban „vaskalaposnak” számítok. A barátaim azonban erősödtek, hogy a számítógép nemcsak elektronikus effektek kikeverésére alkalmas, hanem a komponálásban és a kottáírásban is tud segíteni. Persze eleinte hiába lelkesítettek, fogalmam sem volt, hogyan nyúljak a géphez, még egy stúdiótechnikus is felsült, pedig ő hozzám képest műszaki zseni, ami persze nem nehéz, mert én aztán reménytelen eset vagyok. Azért nagy nehezen megismerkedtünk a szerkezettel, le tudtam játszani a melódiát a klaviatúrán, amit aztán visszahallgattunk különböző hangszínekkel, vonósokkal, oboával, trombitával... Egyszóval úgy kezdtem hangszerelni, mintha egy sokszávos felvételt hallgatnék szólamonként, lassanként kialakítva a megfelelő arányokat.

● Most, hogy a második zenekari művét is bemutatták, az ön nyilatkozata alapján is azt gondolhatnánk, hogy könnyűzenével nem foglalkozik többé. Ezzel párhuzamosan Sarah Brightman Freddy Mercury dalait is felveszi a repertoárjába, és Vanessa Mae Vivaldit játszik technoritmusra.

Könnyebb a váltás abban az időszakaszban, amikor a klasszikus és a könnyűzene közeledik egymáshoz?

McCartney: Lehet, hogy éppen ez az oka annak, hogy nekem minden fajta zene hallgatása és komponálása ugyanolyan impulzust jelent. Világos, hogy egy ritmusos rock and roll természeténél fogva energikusabb műfaj, mint egy lassúbb, balladisztikus szám, mégis mindkettő ugyanúgy képes magával ragadni az embert. Ilyen tekintetben nem látok határt zenei műfajok között, és lehet, hogy ezért vállalkoztam ilyen „könnyelműen” zenekari művek szerzésére is. Másrészt ki akartam adni egy rock and roll albumot is, a Flaming Piet, még abban az évben, amikor a Standing Stone elkészült. Világosan meg akartam mutatni az embereknek, hogy semmiképpen sem fogom az egyik zenei műfaj feladni, hogy utána rögtön egy másikba kezdjek. A Beatlesszel is szívesen játszottunk Bachot, és az is annyira megragadott, hogy sosem merült fel bennem, hogy kizárólag az egyik utat szabad folytatnunk. Most kifejezetten szeretném mindkettőt ugyanolyan szinten művelni.

● Hogyan kapcsolódik a legújabb opus szelleme az ön kelta gyökereihez?

McCartney: Mindig címhez kötöttem a zenémet; ha szerencsém volt, sikerült elkapni valami szellemes címet. Eight Days A Week, ez jó, ebben benne van a szám egész mondanivalója. A Standing Stone esetében is nyilvánvaló a kelta motívum, ezzel egyfajta ívet akartam megrajzolni a régi korok és napjaink között. A címet megemlítettem Ginsbergnek, az amerikai költőnek; neki nagyon tetszett, és ez elég is volt ahhoz, hogy emellett döntsek. A következő lépésben beleástam magam ősi kelta legendákba, és

egyszer csak rádőbbsentem, hogy saját gyökereim után kutatok, hiszen az elődeim liverpooli írek. Anyám tizenegy évesen jött át Írországból. Persze ez jó kifogás volt arra is, hogy miért vagyok rossz kottáíró és -olvasó; hiszen a kelták sem írtak le semmit.

● A zenemű negyedik, befejező részében van egy rész, amit ön szerelmesdalként nevezett. Hogyan került a régi idők muzikája egy vadonatúj darab legvégére?

McCartney: Az ilyen dallamocskákból sok van a fejemben, és a családom „boldogításánál” többre nem is tartom őket. Évekbe tellett, míg egyáltalán felmerült bennem, hogy néhányat közülük lejegyezzek. A dallam, ami a Standing Stone negyedik részében felbukkan, szintén nagyon régóta bennem motoszkál, és olyan élményekre emlékeztet, amelyeket az életem meghatározó mozzanatainak érzek. Elkezdtem szavakat írni hozzá, miközben úgy gondoltam, ez egy nagyon-nagyon egyszerű, őszinte szerelmesdal lesz, és nem akarok egyetlen bonyolult szót sem, csak hagyom őket feltörni. Néha ugyan kísértésbe estem, hogy bonyolítanom kéne egy kicsit, összetettebb képeket kellene keresnem, művésziességből, de végül tudtam, hogy nem szabad. Az egyik próbán meghallgattam a kórust, és biztos voltam benne, hogy működni fog, méghozzá a legvégén. Hetvenkét percnyi zenekari muzika után egy őszinte „love song” eléggé erőteljes, akár sokkoló hatású lehet. Nagyon jó érzés, hogy egy szerelmesdal is érhet el ilyen hatást. Így aztán sajtószágon kiemelt helyet kapott mindaz, ami a legkeresetlenebb eszközökkel tükrözi sokirányú érdeklődésemet.

Fordította: H. Magyar Kornél

Köszönjük Rákosi Péter (EMI-Quint) segítségét

Fotók: EMI Classics – David Modell

BUDAPESTI

TAVASZI

FESZTIVÁL

CSEH FILHARMONIKUS ZENEKAR
VLADIMIR VÁLEK

I MUSICI DI ROMA

NEMZETI FILHARMONIKUS ZENEKAR
FISCHER ÁDÁM/KOCSIS ZOLTÁN

BUDAPESTI FESZTIVÁLZENEKAR/FISCHER IVÁN

A MAGYAR RÁDIÓ ÉS TELEVÍZIÓ
SZIMFONIKUS ZENEKARA
PAUL CAPOLONGO/VÁSÁRY TAMÁS

LISZT FERENC KAMARAZENEKAR
HELMUTH RILLING

MUSICA ANTIQUA-SOROZAT
MUSICA SACRA-SOROZAT
OPERETT-FESZTIVÁL
INTERBALETT

AZ 1848/49. ÉVI FORRADALOM ÉS SZABADSÁGHARC
150. ÉVFORDULÓS MEGEMLÉKEZÉSEI

MAXIM VENGEROV
SZERGEJ STADLER
LEILA JOSEFOWICZ

GWYNETH JONES/Turandot
GABRIELE MARIA RONGE/Salome
ERNESTO GRISALES/Aida, A trubadúr

KOCSIS ZOLTÁN
JANDÓ JENŐ
KRAUSZ ADRIENNE
BOGÁNYI GERGELY

AMADINDA ÜTŐEGYÜTTES
INTERMODULÁCIÓ KAMARAEGYÜTTES
UMZE KAMARAEGYÜTTES

NUREYEV BALETTVERSENY
LIMÓN TÁNCGYÜTTES
KREML BALETT
BALETT JAZZ ART DE PARIS

KELETI TÁNCVIHAR
TÁNCHÁZTALÁLKOZÓ ÉS KIRAKODÓVÁSÁR

GOLDEN GATE QUARTET
ECM-BMC FESZTIVÁL
100 TAGÚ CIGÁNYZENEKAR
ARANYZSIRÁF-GÁLA

RIPPL-RÓNAI JÓZSEF-KIÁLLÍTÁS
WORLD PRESS PHOTO '97
GALLERY BY NIGHT

TOVÁBBI NYOLC MAGYAR FESZTIVÁLVÁROS ESEMÉNYEI

1998. március 13–29.

A Tavasz Fesztivál rendezője a Budapesti Fesztiválközpont Kht.

1081 Budapest, Rákóczi út 65. Telefon: 133-2337

Ügyvezető igazgató: Zimányi Zsófia

Napi információ: Telewestel, 06-60-55-44-33

A BUDAPESTI TAVASZI FESZTIVÁL '98 MECÉNÁSA A TISZAI VEGYI KOMBINÁT RT.

DECCA

Vajon mit is takar e különös elnevezés? A cég alapítójának neve volna, netán egy furcsa rövidítés? Még mielőtt bárki a legkülönfélébb magánteóriáit vázolná a misztikus névszó eredetét illetően, álljon itt a lemezkiadó „saját kezű” megfejtése: eszerint a cég elődjének számító, és eredetét egészen 1832-ig visszavezető, hangszerek, lemezek és beszélőgépek kereskedelmével foglalkozó angliai Barnett Samuel and Sons Ltd. 1914-ben dobta piacra a világ első hordozható gramofonját, és azt a különleges masinát keresztelte el Deccának. A nevezetes eseményt a Daily Mail címlapján közölt illusztrációval is megörökítették az utókoroknak. A rajzon egy kedves fiatal hölgy visz egy gramofont, s mellette a szlogen: „a zene mindig veled van, bárhová is megy”. A készülék aztán az első világháborúban egészen fantasztikus karriert futott be: a brit szárazföldi és tengeri hadsereg tömegesen vásárolta katonáinak. Állítólag több mint százezer darabra volt vevő a sereg, ami az akkori sorozatrendelések nagyságát tekintve szenzációszámba ment. Bár a kikapcsolódást jelentő muzsikát árasztó gramofonok is sokáig fennmaradtak, a Decca név azonban még tovább...

A máig tartó történet következő érdemleges epizódjaként, idén éppen hetven éve, 1928 szeptemberében Edward Lewis megalapította a Decca Gramophone Co. Ltd-et, majd 1929. július 1-jén újabb akcióval hívta fel magára a figyelmet, amikor megjelent percenként 78-as fordulatszámú, a maga korában szintén szenzációs lemezeivel. Ezeket természetesen ugyancsak hatásos hirdetési akcióval tálalta a

tömegeknek, mondván: „Máris kész – a Decca-lemez!” (Now Ready – The Decca Record). A kiváló üzletpolitikának köszönhetően a cég fokozatosan erősödhetett, 1931-ben például már meg tudta vásárolni a német Polydor márka klasszikus lemezeinek Nagy-Britanniára szóló eladási jogait is. Ezt követően az angol kiadó a tengerentúlra kacsint, kiterjeszti csápjait Amerikára, így azután a Decca törtérijának következő emlékezetes dátuma nem véletlenül New York-i keltezésű: az Egyesült Államokban megalakul a Decca Records Inc., hogy aztán rövidesen újabb technikai újdonsággal ámsítsák el a gépi zene iránt rajongókat. Angliában elsőként piacra dobják a hordozható rádió-gramofont, majd azzal hívják fel magukra a figyelmet, hogy 1937-ben felvásárolják a Rex-, Vocalion- és Panachord-lemezeket gyártó és árusító konkurens Crystalate céget, a hozzá tartozó stúdiókkal, sőt az ott munkálkodó, jó képességű

hangfelvételvezető mérnökkel, Arthur Haddyyel együtt, és ezzel egyértelműen vezető pozícióra tesznek szert a szigetország lemeziparában.

Haddy egyébként később a haditechnikában is korszakos alkotó, és találmányát a második világháború európai csatáinak befejezését követően, 1945 júliusában a hanglemezipar számára is „felszabadítják”: megalkotja ugyanis az úgynevezett „ffrr” hangfelvételi eljárást, amelynek segítségével sikerül a szövetséges haderőknek hang alapján megkülönböztetni saját tengeralattjáróikat a németekétől. 1950-ben rukkol elő a Decca a világ „első és kizárólag ffr-technikával készült mikrobarázdás lemezeivel”, majd alig nyolc esztendő múltán kihozzák első sztereó lemezeket („ffss”) is. Miközben egyre nagyobb számban jelentkeznek a cég népszerű előadók slágereivel, a kiadó klasszikusrészlege sem tétlenkedik: igyekszik a hangversenyélet sztárjait magához láncolni. Elsők között

DECCA

köt – egészen a mester haláláig tartó – exkluzív szerződést például Sir Georg Soltival, de Zubin Mehta, Dame Joan Sutherland szopránscillag, és a nem csak neki köszönhetően elismertséghez jutó férj, Richard Bonyngé karmester; továbbá Bécs és Chicago legendás nagyzenekarai, a pianista Vladimir Ashkenazy és Sir Clifford Curzon, továbbá Luciano Pavarotti is ott található a Decca gyakorta foglalkoztatott művészei között.

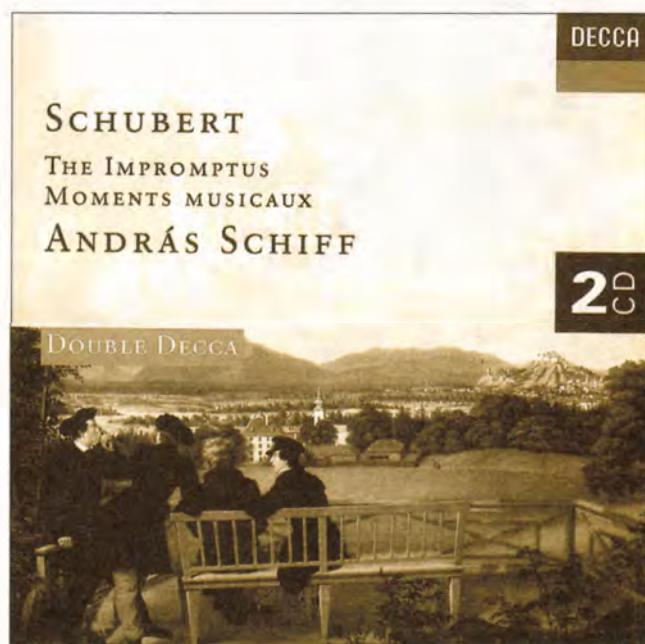
Sir Solti a kiadóval kötött, több mint öt évtizeden át tartó „házassága” révén valóban a kiadó –művész hűség nagyszerű példája. Grandiózus lemezsorozatok születtek az 1947-ben megkötött frigyből; elég például az immáron több mint három évtizede, 1966-ban megünnepeelt Ring-ciklust említeni a Bécsi Filharmonikusokkal, és rangos szólístákkal... De egy másik nagyszerű magyar származású dirigens, Doráti Antal is beírta nevét a Decca aranykönyvébe; mindenekelőtt az 1972-ben befejezett, a Philharmonia Hungarica zenekar közreműködésével készült, komplett Haydn-szimfónia-sorozattal, hiszen pár év alatt ebből a ciklusból több mint egymillió lemezt adtak el a világon. A technikai fejlődéssel nemcsak lépést tartó, de azt tulajdonképpen diktálni is képes Decca 1979-ben előrukkol első digitális felvételével: a dupla albumon a bécsiek ünnepi újévi koncertje hallható, az ugyancsak legendás egykori koncertmesterrel, Willi Boskovskyval. 1980 viszont szomorúan indul, hiszen több mint ötven esztendei irányítás ér véget az időközben lovaggá ütött alapító, Sir Edward Lewis halálával, majd februárban egy más vonatkozású totális változás következik be a cég életében, amikor is a The Decca Record Co. Ltd. a PolyGram-csoport része lesz. A sztárlista eközben olyan nagyságokkal bővül, mint a Royal Concertgebouw zenekar – élén Riccardo

Chaillyvel –, a fiatal énekes világsztár Cecilia Bartoli, René Fleming, Angela Gheorghiu, Barbara Bonney, Roberto Alagna, Bryn Terfel... És ha már az énekesekről esik szó: a Decca legújabb kori történetének lapjaira kívánczik még egy dátum, 1990. július 7. is: az azóta hihetetlen popularitást elérő három tenor ugyanis ekkor adott először közös hangversenyt a római Caracalla Therme szabadtéri színpadán. A koncertet lemezre, sőt videóra is vette a kiadó, és a mai napig több mint 12 millió felvételt értékesítettek belőlük. Pavarotti is afféle „házi művész” ma a Deccánál, hiszen itt gondozzák a tenorsztár hatalmas érdeklődés közepette megtartott modenai koncertjeit is, amelyek felvételi és terjesztési jogai is az angol kiadót illetik.

A 1997 óta Roger Lewis irányításával működő Decca egy másik, ugyancsak különlegességnek számító vállalkozása az Entartete Musik elnevezésű sorozat, amelynek keretében a náci Németország által feketelistára tett és üldözött komponisták – Berthold Goldschmidt, Ignace Straszfogel és mások – darabjai szólnak meg. Folyamatos érdeklődés kíséri a cég Classic Sound-sorozatát is, amelynek keretében régi LP-kiadványokat varázsolnak át a mai hallgatók igényeinek megfelelően: van, amelyiken Rosztropovics Brittenel együtt hallható, egy másikon Sir Clifford Curzon játszik Mozart-versenyműveket, és a korán elhunyt magyar karmester, Kertész István vezényel... Számunkra mindenesetre különleges öröm, hogy a nagy dirigenslegenda, Solti György lemezei mellett rendszeresen feltűnnek az angol kiadónál más magyar művészek is. Schiff András például, akinek Schubert-lemeze nemrég jelent meg, de már kapható a magyarországi lemezboltokban a Takács Kvartett tolmácsolásában Bartók hat vonósnyegese is.

Mivel a kiadó klasszikus CD-i valójában három címke alatt jelennek meg, illik szót ejteni az Argóról, illetve a L'Oiseau-Lyre-ről is. Már öt éve működött az Argo, amikor 1957-ben a Decca megvásárolta, és ugyan jó ideig még autonóm részlegként folytathatta tevékenységét, 1980-ban megtörtént a teljes beolvadás. Az „öskorban”, még a St. Martin-in-the-Fields remek zenekarával és Sir Neville Marrinerrel, valamint a Sir Roger Norrington által dirigált Schütz Kórusal is lemezeket „gyártó” Argo újabban szinte kizárólag az új klasszikus zenei irányzatoknak és innovatív fiatal művészeknek kínálja CD-lehetőségeket. Az 1971 óta Decca-tulajdonban lévő másik label pedig attól híresült el,

hogy még annak előtte elsőként szerepeltette lemezen Dame Janet Bakert, Alfred Dellert és Sir Colin Davist. Később megint mással hívta fel magára a figyelmet a L'Oiseau-Lyre: Purcell színpadi művei mellett Maxwell Davies, Henze, sőt Sosztakovics kompozícióit is „felvállalta”, majd a hetvenes években a részleg Florilegium nevű sorozata ment szenzációszámra, amelyen a középkortól a romantikáig terjedő muzika szólalt meg, korabeli hangszereken. Azóta mindenekelőtt komplett sorozatait – Mozart, Beethoven és Haydn szimfóniái, illetve Beethoven zongoraszonáái – keltenek figyelmet a szakértők és laikus zenehallgatók körében.

Lindner András

*Oldal Gábor
sorozata*

Kis magyar

12. Mikrobarázdák, zenélő képeslapok

1953 márciusában Sztálin meghalt, s ez mélyreható átalakulást indított el a magyar kulturális életben, s ezen belül a hanglemezszakmában is. A változások hamar megmutatkoztak: újból érkeztek külföldi előadóművészek Nyugat-Európából. Többek között Zecchi, Molinari-Pradelli, Scherchen és Goosens vezényelt Budapesten, és néhány jeles nyugati hangszeres művész nevével is találkozhattak a hazai hangversenylátogatók és lemezzásárlók.

Kétségtelen, hogy ezek a külföldi vendégművészek nem a közvetlen élvonalhoz tartoztak; Karajan, Bruno Walter, Serkin, Francescatti vagy éppen Szigeti József nem jött el Budapestre. A külföldi vendégek súlya, jelentősége ugyanakkor összemérhető volt a Kelet-Európából rendszeresen Magyarországra látogató művészekkel: Abendrothtal, Anoszovval, Georgescuval, Oborinnal, Nyikolajevával, Safrannal és másokkal. A szocialista országok művészei ez idő tájt persze jóval gyakrabban vendégeskedtek Magyarországon, mint a nyugatiak, akiknek fellépései emiatt bizonyos mértékben felértékelődtek. Igaz, a világnagyságok a kelet-európai régióból is ritkán jöttek Budapestre. Ojsztrah például 1947-ben szerepelt először Magyarországon, s újabb fellépésére csak hét évvel később került sor; Richter pedig első fellépése (1954) után csak átutazóban, rögtönzésszerűen lépett pódiumra Budapesten. Ők azonban mindig ugyanolyan megkülönböztetett fogadtatásban részesültek, mint a legnagyobb nyugatiak.

A magyar zenei életben sajátos kettősség alakult ki. Az egyik oldalon állt a régebbi ízlésvilágú közönség, amely biztos érzékkel választotta ki a világ zenei élvonalához közel álló művészek produkcióit; míg a másik

oldalán egy újabb, alacsonyabb képzettségi és műveltségi szintről indult közönség jelent meg, amely kevésbé kritikusan fogadta az előadókat; s helyett inkább a „hagyományos” zeneirodalom klasszikus műveivel való megismerkedésre koncentrált. Ezen a kettősségen a zenei élet irányítói, a minisztériumi káderek és szakemberek sem tudtak változtatni. Jól példázza ezt a tehetetlenséget, hogy az 1959-ben felújított, munkások számára rendezett üzemi hangversenyek közönsége szinte kizárólag a régi, zeneakadémiai és operai publikumból került ki. Ez a közönség volt az, amely elsőrendű zenei forrásai közé a hanglemezt is besorolta; bár a háború előtti szintnek megfelelő lemezzásárlásra – különböző okokból – általában nem volt lehetősége. Különösen nem a technikai „médiaváltás” idején, amely Magyarországon az ötvenes-hatvanas évek fordulóján következett be.

1962-től normálbarázdás hanglemezt gyakorlatilag már nem gyártottak, így a régebbi berendezések – és a hozzájuk kapcsolódó lemezzanyag – rohamosan elvesztette aktualitását. Sajátos „hiánygazdálkodás” keletkezett, amely létrehozta a különös, kizárólag Kelet-Európára jellemző koncertformát, az úgynevezett „gramofonos koncertet”. Mivel egyre kevesebben jutottak hozzá az új, már csak mikorbarázdás lemezekre kiadott nyugat-európai felvételekhez, minden korábbinál jelentősebb különbség alakult ki a magyarországi és a nyugati hanglemezpiac és -kultúra között. Előnyös helyzetbe kerültek azok, akiknek külföldön élő rokonai, ismerősei hajlandók voltak lemezeket küldeni. A nehézkos, bonyolult vámjáráson túljutva sokan arra is gondoltak, hogy „import” lemezeiket értékesítik vagy más módon hasznosítják. A nemzetközi jogszabályok ezt ugyan korlátozták, de a korlátozás megkerülhető volt azáltal, hogy a nyilvános, fizető közönség előtt történő „lemezkoncertek” zenei ismeretterjesztés formájába csomagolták. E sajátos koncertformának Csehszlovákiában például országos hálózata alakult (Divadlo Hudby), amelyet a cseh

hanglemezpiac működtetett, s így – közvetve – az állam is támogatott. Magyarországon a mozgalomnak egyéni arculatot adott Bartha Dénes zenetörténész, egyetemi tanár, aki az egykori Bartók Tereben (a mai Pesti Színházban) éveken keresztül – az egész évadon végig húzódozó és nagy érdeklődéssel fogadott – előadás- és koncertsorozatokat tartott Bach, Beethoven, Mozart, Bartók és más szerzők életművéről. Ez a koncertforma később országsszerte meghonosodott: 1955-ben például négyszázhusz ilyen, mikrolemez komolyzenei rendezvényt tartottak. Ezek színvonala jóllehet nem mindenhol érte el a Bartha Dénes nevével fémjelzett előadások szintjét, de a magyar hanglemezkultúra búvópatakként történő továbbélése szempontjából jelentőségük nem volt lebecsülendő. Lemez bemutató koncerteket szervezett szovjet hanglemezekből a Magyar Könyv Vállalat és néhány más lemezkiadó (Eterna, Supraphon stb.) budapesti képviselete is. Kiegészítették ezt a lemezzgyűjtők otthonában rendezett házikoncertek. Bizonyára vannak még olyan olvasók, akik a Grexa Gyula vagy Petrigalla Pál által rendezett házikoncertekre emlékeznek, azokon részt vettek. Ez a mozgalom elősegítette, hogy a zene magasabb rendű formái iránt érdeklődő fiatalok közül jó néhányan megismerkedhessenek a zeneirodalom olyan klasszikusaival, mint Wagner Nibelung-tetralógiája vagy az újabb zeneirodalom alkotásai, és olyan előadóművészek, akiknek lemezeihez Magyarországon egyébként nem lehetett hozzájutni. Ennek isme-

Az 1959-es esztendő nagy találmánya, a hangos levelezőlap

FOTÓ: PROMÓCIO

grammofonológia

retében nem meglepő a neves zenetörténész és kritikus, Várnai Péter panasza, amelyet a hatvanas évek elején, egy cikkében fogalmazott meg: Prokofjev vagy Sosztakovics újabb műveit hamarabb lehet amerikai művészek előadásában, hanglemezről megismerni Magyarországon, mint hazai koncerten történő előadásból.

A világ hanglezempezpiacának fejlődése a Magyar Hanglezempezgyártó Vállalat vezetőit sem hagyta hidegen. A lemezvásárló közönség átrétegződése folytán a komolyzenei kiadványok iránti kereslet visszaesett ugyan, de érdekes módon nem csökkent mélyen az átlag alá. Világviszonylatban ugyanis a teljes lemezkiadás tíz százaléka volt komolyzenei felvétel; míg Magyarországon ez idő tájt ez az arány kilenc százalék körül volt; igaz, ebben már az exportként értékesített lemezmenyiség is szerepelt. Az MHV rendszeresen készített felvételeket a Budapesten vendégszereplő külföldi vendégművészekkel is, bár csak abban az esetben, ha ezt jogszelem nélkül megtehetette. Érdemes megemlíteni néhány kiemelkedő kiadványt: Tatjana Nyikolajeva Bach-műveket, Lev Vlaszenko természetesen Liszt-zongoraversenyeket játszott; de magyar felvételek készültek Nyikolaj Anoszov, Constantin Silvestri, George Georgescu, Francesco Molinari-Pradelli és Hermann Abendroth közreműködésével, s ezt a sort még hosszan lehetne folytatni. Ezeket a felvételeket az MHV már kizárólag mikrobarázdás lemezekben, jó színvonalon hozta forgalomba, kitűnő magyar művészek felvételeivel együtt. A „tiszta” hazai kiadványok sorából említsük meg példaként legalább néhány kiváló magyar zongoraművész felvételeit: Zempléni Kornél Debussy Prelűdjeinek mindkét sorozatát, Antal István Beethoven szonátáit szólaltatta meg; Gabos Gábor Haydn-, Mozart- és Bartók-műveket; Gát József (klavikordon) Bach- és Couperin-kompozíciókat játszott. Ide kívánkozik Bartók két zongorára és ütőhangszerekre írt szonátájának első magyar felvétele is, többek között Solymos Péter és Petz Ferenc előadásában.

Kétségtelen, hogy ezek a hanglemez ma már elavultnak tekinthető, mono felvételeket tartalmaznak, de zenei és dokumentumértékük ma is töretlen, s „mellesleg” 1998-ban hallgatva is élvezhető reprodukciót nyújtanak; történeti szempontból pedig az 1950-

A Kodály Zoltán Kultúrotthon (42. számú Építőipari Vállalat) „grammofonkoncertjeinek” plakátja

es és '60-as évek magyar zenekultúrájának hű tükrői, pozitív és negatív szempontból egyaránt. Egyetlen példával világítsuk meg ezt is. Bartók I. zongoraversenye első magyar felvételének (1958) szólistája Zempléni Kornél volt; a Magyar Állami Hangversenyzenekart Ferencsik János vezényelte. A felvételen több helyen a zenekar – elsősorban a fúvósok – rendkívül bizonytalan és pontatlan; ez azonban csak részben írható a zenészek számlájára. Bartók művei ugyanis hiába szólaltak meg világszerte gondosan kialakított, már-már hagyományosnak nevezhető előadási normák alapján, a magyar muzikusok számára egyszerűen nem létezett előadási példa és gyakorlat. Az I. zongoraversenyt például 1958-ig mindössze kétszer (!) adták elő Magyarországon: 1928 márciusában a bemutató szólistája a zeneszerző volt, a Budapesti Filharmóniai Társaság Zenekarát Dohnányi Ernő vezényelte; míg 1958-ban, röviddel a lemezfelvétel előtt Zempléni koncerten is eljátszotta a versenyművet, az ÁHZ-val, Sir Eugene Goossens dirigálásával. Bartók mellett a zeneirodalom több más, hasonlóan jelentős komponistájának alkotásai is hasonló helyzetbe kerültek: koncerten gyakorlatilag egyáltalán nem szerepeltek, s ennek megfelelően a lemezfelvételek színvonala is kívánivalót hagyott maga után.

A Magyar Hanglezempezgyártó Vállalat, ha némileg elmaradva is, de követte a világ technikai fejlődését; sőt voltak olyan területek is, ahol az élvonalba került.

1959-ben például milliós példányszámban, Kelet-Európában elsőként adták ki a Colorvox elnevezésű, hangos, színes, képes levelezőlapot. A nagy siker hatására még nyugati cégek is adtak megrendeléseket az MHV-nak. 1960-ban – ugyancsak Kelet-Európában elsőként – megkezdődött a színes nyomású, fóliával fényezett hanglemeztesakok forgalmazása. Ezek többségén színvonalas ismertetőszövegeket is olvashatott a vásárló, egy idő után már négy világnyelven. A technikai fejlődést kiteljesítette a térhatású (sztereofon) felvételek rendszeresítése, 1962-től. Érdemes hangsúlyozni, hogy mindez jelentősebb anyagi források bevonása nélkül, önerőből, az MHV színvonalas munkatárs-gárdájának köszönhetően valósulhatott meg. A hazai hanglezempezipar lassú fejlődését a hazai politikai helyzet változásai sem törtek meg; bár az 1956-os forradalom idején sok hanglemez is áldozatául esett a harci cselekményeknek és az elszabadult indulatoknak. Szemtanúik szerint például Szabolcsi Bence, a mindig nyugodt és kiegyensúlyozott zenetudós valóságos dührohamot kapott, amikor értesült a Zeneakadémia és Magyar Rádió zenei dokumentumanyagának utcai máglyákon történő elpusztulásáról. „Aki ma könyveket éget, az holnap embereket visz máglyára” – mondta. Szerencsére az MHV archívumának anyagait nem érte kár ez alkalommal.

Oldal Gábor

(folytatjuk)

AXIX. századi romantikus zeneszerzők nagy része előszeretettel nyúlt vissza régebbi korok muzsikáihoz. A zeneszerzési módszerekben megjelentek a régi kompozíciós technikák, archaikus formák. Más-más jelentést kapott a fuga, az ellenpontos szerkesztés etc., mint egykoron. Olyan műveket adtak elő, amelyek már rég a feledés homályába merültek, a régi zene reneszánszát kezdte élni. A német romantikusok közül leginkább Brahms tanulmányozta a letűnt korok muzsikáit, művészetében jelentős szerepet kapott a formához, s a műfajokhoz való kötődés, mely több kortársával éles szembenállásra is készítette. A haydni témaválasztás és a variáció műfaja eleve visszatekintés jellegű, s ha figyelmesen követjük a partitúrát, akkor számos, a tradícióban gyökerező variációs megoldással találkozhatunk.

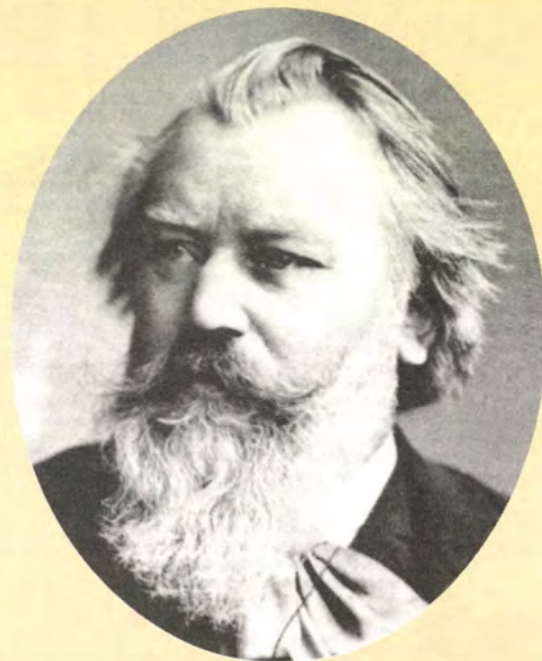
A Haydn-témára írt variációkat 1873-ban írta Brahms olyan nagy zenekari mű társaságában és közelségében, mint az első szimfónia. Az ihletet Karl Ferdinand Pohl befejezetlen Haydn életrajza adta, amelyet 1870-ben ismert meg. A variációk sikert arattak, még Lipcsében is, ahol nem igazán kedvelték Brahms muzsikáját. 1874-ben a Simrock kiadónál jelent meg először ez a mű, de egy évvel azelőtt kézzongorós változatban már kapható volt. Mindez elegendő alapot nyújtott ahhoz, hogy ez a rövid terjedelmű zenekari mű népszerűvé váljon, olyannyira, hogy koncertpódiumainkon ma is előszeretettel tűzik műsorra.

Összehasonlításainkban általában szerepet játszik az előadási idő, amit ebben az esetben nem tarthatunk mérvadónak, hiszen a műfajból adódóan majd' mindegyik variációt ismétlések tagolják, a vizsgált felvételeken pedig a karmesterek szabadon élnek az ismétlések betartásával. Mégis egy, az 1930-as évekből származó partitúra bejegyzései szerint Toscanini 16 és fél, Dohnányi 17 és Furtwängler 18 perc alatt játszotta hangversenyen ezt a művet, 1937-ben. Nagyon kevés olyan előadással találkozhatunk, amely figyelembe veszi Brahms hihetetlen ragaszkodását a korábbi zenei világhoz, hiszen sok karmester elsődlegesen romantikus kompozícióként kezeli ezt a művet. Ezen alkotás esetében azonban egészen másról van szó, a klasszika s a romantika olyan szintéziséről, mely a klasszikus forma és a romantikus megfogalmazásmód összeéréséből adódik.

Az alább vizsgált felvételek közül két olyan produkciót emelnék ki elsősorban, amely megfelel a fent említett „követelményeknek”, s a mai kor technikai igényeinek.

Johannes

Brahms

Variációk egy Haydn-témára

Brahms: Variációk egy Haydn-témára
Berlini Filharmonikusok
vezényel: Nikolaus Harnoncourt
Teldec-Warner

Harnoncourt Brahms összes szimfóniáját játszotta lemezre a tavalyi év folyamán, s ebben a gyűjteményben kaptak helyet a Haydn-variációk is. Míg a lemezen felhangzó szimfóniák csak részben nyújtanak maradandó zenei élményt, addig a variációk kárpótolnak minket minden más gyengeséggért. Élő felvételtől van szó, ami még inkább emeli a CD szintjét, értékét. Harnoncourt nem véletlenül közelít jól ehhez a sorozathoz: a régi zenét ismerő dirigensként pontosan látja a XIX. századi vágyódást a „tisza” zene iránt, s érzi a klasszika és a romantika, e két egymástól teljesen különböző kor brahmsi együttélését. A bevezető téma

egyszerű. Harnoncourt interpretációjában is az, hiszen annak kell lennie. Az egyszerűség azonban termékeny, leginkább akkor, ha tudjuk: minden bonyolultság és színesség ebből a szimplitásból születik és táplálkozik. Számomra leginkább a VII. variáció tetszett. A lap elején álló grazioso utasítás ebben az előadásban érvényesül leginkább: áttetsző, szinte a barokkot idéző hangulat, melyben csak elvétve találjuk meg a romantika forró levegőjét.

Brahms: Variációk egy Haydn-témára
Philadelphia Orchestra
vezényel: Ormándy Jenő
RCA Victor Silver Seal – BMG

Ormándy Jenő felvétele leginkább hangszíneiben kelt feltűnést, hiszen az egyes tételek nem

tempójukban, hanem színeikben különülnek el egymástól. Érdeemes meghallgatni az V. és a VI. variációt (mindkettőnél *Vivace* megjelölés szerepel), melyek ugyan hangszerelésükben jelentősen különböznek egymástól, mégis az előbbi vidám, majdhogynem farsangi, a másik pedig harcos hangulatot közvetít. Sajnos Nikolaus Harnoncourt és Ormándy Jenő lemezét csak tisztos távolságból követik a többiek, legyenek azok Bernsteinek vagy Furtwänglerék.

Brahms: Variációk egy Haydn-témára
Bécsi Filharmonikusok
 vezényel: Leonard Bernstein
 Deutsche Grammophon – PolyGram

Élő felvétel, amelyet ugyan néhol hamis hangok tesznek kevésbé értékessé, mégis egészében kiegyensúlyozottságot, nyugalmat áraszt. Bernstein az egyetlen, aki különösebb romantikus „feszültség” nélkül ábrázolja Brahms Haydnról alkotott képét. Ez azonban nem kelti a monotonitás érzetét, inkább visszakanyarodik ahhoz a klasszikus elgondoláshoz, miszerint a variáció alapvetően szórakoztató jellegű, s a zeneszerző fantáziájának mércéje.

Brahms: Variációk egy Haydn-témára
Bécsi Filharmonikusok
 vezényel: Wilhelm Furtwängler
 EMI Classics

Az 1949-ben készült mono felvétel megítélés szerint nem tartozik a nagynevű mester legsikeresebb produkciói közé. Hogy a tempó lassabb az átlagnál, megszokhattuk. Azt azonban Furtwänglernél sem gondoltuk volna, hogy a majd húsz perces variációsorozat unalmasra sikerül. Hallhatólag nincs különösebb mondanivalója a mesternek erről a gyönyörű muzsikáról, melyben csak elvétve található meg a romantikára oly jellemző viharos kirohanások, nagy ívű tételeszerzetek. Az apróbb momentumokban való gondolkodás nem Furtwänglernek való. Sajnos mindezek mellett a lemez hangzási minősége is sokat ront a felvételen.

Harnoncourt, Ormándy, Bernstein és Furtwängler lemezei után már olyanok következnek a sorban, amelyeket nem ajánlunk megvételre, de sajnos olyan is akad, amit még meghallgatásra sem.

Brahms: Variációk egy Haydn-témára
Chicagói Szimfonikus Zenekar
 vezényel: Daniel Barenboim
 Erato-Warner

Daniel Barenboim produkciója szöges ellentétben áll a Furtwänglerével: a zongorista-karmester hibája, hogy minden variációban valami újat akar. Néhány tétel ezáltal önmaga karikatúrájává válik. A Finale azonban egyedülálló élménnyel ajándékoz meg minket, a ritmikailag is változatos tétel összefogottan és ihletetten szól meg Barenboim irányításában, olyan költőiséggel, mely a végén fergeteges viharral zárja le Brahms variációinak csodálatos sorozatát.

Brahms: Variációk egy Haydn-témára
Londoni Filharmonikusok
 vezényel: Wolfgang Sawallisch
 EMI

Az EMI által forgalmazott reprezentatív Brahms-szimfónia-összkiadás egyik „helykitöltő” alkotása a Haydn-variációk, mely ebben a megfogalmazásban a vaskos gyűjteményhez igencsak illik. Valóban, Sawallisch produkciója szinte minden taktusában vaskos és nehezen mozgó. Számos esetben nélkülözi a könnyedséget, a szólamok sokszor elbújnak a nagy romantikus félhomályban. A természetesség ezen a felvételen is csak a VII. variációban jelenik meg, egyébként mindent elönt az a zenei „áradás”, amely egy-egy szimfóniában joggal jelenhet meg.

A most következő két felvétel tartozik azon lemezek közé, amelyek meghallgatásra sem érdemesek, az első igénytelensége, a második pedig bosszantó „újszerűsége” miatt.

Brahms: Variációk egy Haydn-témára
Bécsi Szimfonikusok
 vezényel: Günther Herbig
 Eterna – Berlin Classics

Az 1979-ben készült felvétel szerencsére nem lett népszerű Magyarországon, talán nem is véletlenül, hiszen a Bécsi Szimfonikus Zenekar – tőlük szokatlanul – meglepően fém hangon játszik. Ennek a keménységnek áldozatul esnek olyan tételek, mint a bevezető koráltéma, vagy a már említett egyedülálló szépségű hetedik variáció. Günther Herbig pedig szögletes zenei gondolkodásával asszisztál ehhez a szigorúsághoz. Egyedül a Fináléban érvényesül a katonatiszti fegye-

lem, amely tétel megrázó hangerejével még az emlékét is elsöpri azoknak az „élményeknek” és gondolatoknak, amelyek a mű addigi részében születhettek.

Brahms: Variációk egy Haydn-témára
The London Classical Players
 vezényel: Roger Norrington
 EMI Classics

Roger Norrington ezen lemezén Brahms első szimfóniája is szerepel, a variációkhoz hasonló, szinte már neveltető előadásban. Az utóbbi években is egyre népszerűsödő régizenei mozgalom hullámaint meglovagolva Norrington lassan elérkezik a huszadik századi kompozíciókhoz, s ha a lemezkiadás ily mértékben fejlődik, akkor talán még azt is megérhetjük, hogy egy szép napon Bartók Concertóját, vagy netán Kurtág-műveket is hallhatunk bélihúron, „korhú” hangszerekkel. Félreértés ne essék, nem a régizeneszkek forradalmi meglátásaival szeretnék szembeszállni, és az általánosítás is messze áll tőlem, mégis felvetődik a kérdés: ha egy Norrington, vagy hozzá hasonló dirigens, aki(k)nek zenei érzéke felől is erős kétségeim vannak, olyan alkotást választ ki magának, amelynek nem sokkal a szerző halála után már felvételekkel dokumentálható hanganyaga van, miért kell, egyébként zeneietlen újításokkal előállnia?! Ha pedig koncepciója nélkülözi a „tudományos” hátteret, akkor mindez csak üzleti fogásnak tekinthető.

Norrington megfogalmazásában a vizsgált kompozíció bevezető tétele leginkább (a 19. ütemtől) egy reneszánsz zenekar hangzásvilágára emlékeztet minket. A spanyolviaszt többször is feltaláló dirigens szerencséjére szerepel az első tétel 6-7. ütemében három 'b' trombitahang, amely az eddigi produkciókban finoman simult a zenekar többi hangszeréhez. Norrington azonban jó szimatú nyomozóként rátalált erre a három bújtatott hangra, s lerántotta róluk a leplet. Ilyen és ehhez hasonló „ötletet” számtalant találhatunk ezen a felvételen, felsorolásuktól azonban eltekintünk. A régi hangszereken játszóknak sokszor meg kell küzdeniük a kópiák játsszási nehézségeivel, s bizony nagynevű zenekarok koncertjein is becsúszhat egy-egy hamis hang a szólókba. A London Classical Players piccolósa és oboása valószínűleg lelkesedéssel igyekeznek pótolni a régi hangszereken való járatlanságot, noha a lelkesedés helyett ezen a felvételen csak a bántóan hamis ütemek (131 – oboa, 337 – piccolo) maradnak emlékeztetesk.

Bősze Ádám

Solti György emlékezete

„Számomra a film elkészítése Soltiról kiváltságot jelentett. Köszönöm önnek a segítséget, amelynek eredményeként visszatérhetett szülőföldjére; köszönöm, hogy elkíserte őt a kis temetőbe, családjának sírjához. Amikor levetítettem neki a filmet – hat nappal halála előtt – világossá vált előtte is, hogy ez a látogatás azt jelentette: fél évszázad alatt valóban hazatért. Valerie (Solti felesége) elmondta, hogy e nyári látogatás és a film szembesítette őt múltjának egyes részeivel, és meghozta számára a megbékélés érzését” – írta Solti egyik gyermekkori barátjához intézett levelében Peter Maniura, a BBC zenei osztályának rendezője. Az említett filmet a BBC Solti György 85. születésnapja alkalmából készítette, és a Magyar Televízió is vetítette.

Solti Györgyöt kétszer tanácsolták el szülőhazájából. Először az 1939-ben hozott zsidótörvény alapján: állami alkalmazotként nem dolgozhatott tovább az Operaházban, ahol korrepetitor volt. Hirtelen munka nélkül találta magát. Magántanítás és zongorafellépések következtek; Stockholmban Weiner Leó zongoraverseányét mutatta be, majd Svájcba indult, hogy megkeresse Toscaninit, akivel – asszisztenseként – két évvel korábban, Salzburgban sikeresen dolgozott együtt. Huszonhat éves korában, egy kis bőrönddel a kezében búcsúzott el szüleitől. Édesapja – akit a legkedvesebb, legjószerűbb embernek tartott – sírva fakadt. „Hogy jut eszedbe sírni?” – kérdezte a fia. „Nem látod, hogy csak ezt a kis bőröndöt viszem magammal. Tíz nap múlva itt vagyok!” Sohasem látta viszont az édesapját, és nem bocsátotta meg magának, hogy ilyen emelt hangon vett búcsút tőle. Svájcban találkozott Toscaninival, aki megígérte, hogy Amerikában elősegíti karrierjét. Másnap levél várta édesanyjától: „Ne gyere haza!” Kitért a második világháború, Svájcban is megindult a mozgósítás. Amerikai vízumra Soltinak nem volt reménye: a kvóta magyarok részére ötven évre

betélt. Egy lehetőség maradt számára: ha hivatalos munkafelkérést szerez Amerikából – sajnos ez sem sikerült. A háború éveit Solti számára, ha nem is szenvedésekkel, de nélkülözésekkel teltek, helyzetét sohasem érezhette biztonságosnak. 1942-ben megnyerte a genfi zongoraversenyt, és ez számára több fellépést hozott, zongoraművészként és karmesterként. Bár családja nem lett a holocaust áldozata – édesapja 1943-ban, betegségben hunyt el –, édesanyját is csak egyetlen egyszer láthatta, 1947-ben.

A háború után újra a budapesti Operaházban szeretett volna elhelyezkedni, levelére azonban elutasító választ kapott az akkori igazgatótól, Komáromy Páltól. Tóth Aladár igazgatósága alatt Solti már a müncheni opera zenei igazgatója volt. Ezt követték a frankfurti zenei igazgatóság éveit, majd 1961-től a londoni Covent Garden Opera zenei vezetése. Angol felesége – a BBC riportere – és két leánygyermeké angol állampolgárrá tette. 1969-ben lépett be Amerika is az életébe: a Chicagói Szimfonikusok vezető karnagyaként már az egész világ ünnepelte; irányításával sohasem látott fénykorát élte a város zenei élete. A felfelé ívelő, sikerekben gazdag életút azonban nem kárpótolta teljesen szülőhazája elvesztését; magyarországi fellépései inkább csak vendégszereplések voltak. A magyar zenészek és a még élő barátok ragaszkodása azonban egyre gyakoribb hazalátogatásra ösztönözte élete alkonyán. A Zeneakadémia elismerése, a tanulmányainak színhelyét megörökítő kis tábla, a magyar zenekarokkal való találkozás és két portréfilm, valamint utolsó lemezfelvétele (magyar művekből, a Budapesti Fesztiválzenekarral) szinte előkészítette végső visszatérését.

Solti György 1997. szeptember 5-én, Franciaországban váratlanul elhunyt. Halála előtt néhány órával fejezte be életrajzi könyvének végső korrekcióját. A könyv utószavában felesége és leányai így búcsúznak tőle: „Reméljük, hogy e mű hű ké-

pet ad majd egy ritka csodálatos emberéről, aki életünket gazdaggá és szavakkal ki nem fejezhetően áldottá tette.” Solti életrajzi könyvében igen színesen, jó humorérzékkel beszél – nemcsak magáról, hanem kortársairól is. Mozgalmas élete során számtalan nagy zenésszel találkozott, vagy dolgozott együtt. De nemcsak az elragadtatás hangjait hallhatjuk, hanem kritikai megjegyzéseket is. Hiszen Solti – akárcsak példaképe, Toscanini – a tökéletességre törekedett: mindig a műre koncentrált, és semmiféle kompromisszumra nem volt hajlandó. Magánemberként azonban közvetlen volt és kedves; sérelmeit, múltjának szomorú emlékeit magában tartotta. Karmesterként ugyan szigorú volt, de sohasem alázta meg zenészeit, mindig harmonikus kapcsolatban volt velük. A feléje irányuló szeretetet és tiszteletet minőségi munkával viszonozta. Élete, hobbija és munkája a zene volt. Könyvének nyolcadik fejezetében kizárólag a zenéről, egyes zeneszerzőkhöz és zeneművekhez való viszonyáról, a karmester izgalmas feladatairól szól. A fiatal művészeknek pedig azt üzeni: sohasem szabad feladni.

Élete a szülőföldön, a kis balatoni falu temetőjében, ősei sírjánál visszatért a kiinduláshoz. „A szarvas visszatért, agancsai már befértek az ajtón, mert távolléte alatt a kapu magasabbá és szélesebbé vált” – fejezi be könyvét Solti. Hiszen mindvégig vele voltak fiatalkori élményei, a Zeneakadémián elsajátított, s egy életre szóló tapasztalatai, és Bartók zenéje, amely számára az anyanyelvet jelentette.

Solti György hamvai 1998 márciusában – a mester kívánságának megfelelően – Magyarországra kerülnek. Méltó helyet kapnak Bartók Béla mellett.

Székelgyörgy

(A cikkben felhasznált idézetek forrása: Solti on Solti – A Memoir. Chatto And Windus, London, 1997. A kötet a közeljövőben magyarul is megjelenik.)

A close-up, high-contrast portrait of György Solti, an elderly man with a deeply lined forehead and intense gaze. He is resting his chin on his clasped hands. The lighting is dramatic, highlighting the texture of his skin and the intensity of his expression against a dark background.

SOLTI GYÖRGY
(1 9 1 2 - 1 9 9 7)

BUDAPESTI

TAVASZI

FESZTIVÁL

**A MATÁV SZIMFONIKUS ZENEKAR
HÁROM HANGVERSENYE
A BUDAPESTI TAVASZI FESZTIVÁLON**

MÁRCIUS 14., SZOMBAT, 11.00 – MTA DÍSZTERME

PROKOFJEV: PÉTER ÉS A FARKAS

BRITTEN: VÁLTOZATOK EGY PURCELL-TÉMÁRA

VEZÉNYEL: LIGETI ANDRÁS

MÁRCIUS 15., VASÁRNAP, 15.00 – MTA DÍSZTERME

VUKÁN GYÖRGY: CASABLANCA

BERNSTEIN: SZIMFONIKUS TÁNCOK A WEST SIDE STORYBÓL

VEZÉNYEL: LIGETI ANDRÁS

MÁRCIUS 16., HÉTFŐ, 19.30 – THÁLIA SZÍNHÁZ

RAVEL: PAVANE EGY INFÁNSNŐ HALÁLÁRA

CHOPIN: F-MOLL ZONGORAVERSENY

BERLIOZ: FANTASZTIKUS SZIMFÓNIA

KÖZREMŰKÖDIK: EVA KUPIEC (ZONGORA)

VEZÉNYEL: LIGETI ANDRÁS

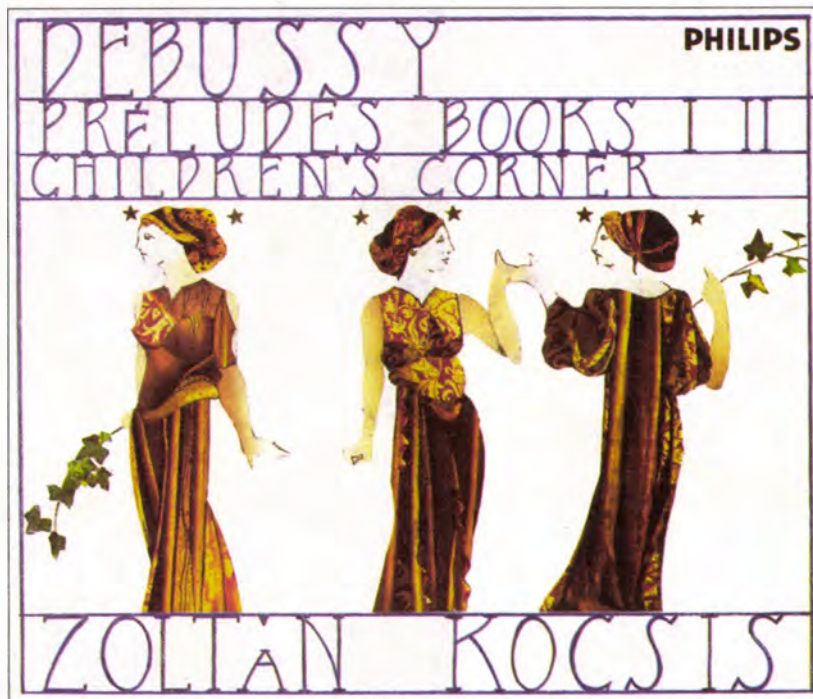

Claude Debussy

Prelüdök, Gyermekkuckó

• Philips – PolyGram •

Kocsis új Debussy CD-jén – Baudelaire szavai-
val visszaélve – hangokká lettek az illatok. Az
érzetek tudatos egybemosásának, keverésének, a
Baudelaire-re oly jellemző technikának idézése
persze a Debussy-irodalom egyik kedvelt közhe-
lye. Kocsist hallgatva e közhely igazságát a fül is
feltétlenül el kell hogy fogadja. Csodás architek-
túra az, amit Kocsis élénk varázsol. Doux et
fluide, olvashatjuk a prelüdök első kötetének X.
darabjában (csak a véletlen műve, hogy ez ép-
pen a La Cathedrale angloutie alcímet, progra-
mot kapta.) Doux: édes, de kényelmes és nyu-
godt is, enyhe, ha tetszik. Lágy, puha, sima. Sze-
líd és jószágos. Íz, mozgás, tapintás és akusztiká-
ja is van, hiszen csendes értelemben is használá-
tos. Fluide: folyékony. A kettő együtt pedig va-
lami egészen új minőség, és természetesen hiba
lenne a pusztán zenei paramétereket kiválasztani
a jelentéscsokorból. Kocsis sem ezt teszi, sőt a
zenei és nem zenei szerzői instrukciókat nem
csak az adott pillanatban valósítja meg, hanem
kivetíti azokat a két kötet valamennyi darabjára.
Mindig is gyanítottam, hogy Debussy előadói
utasításait összeírva pontos és jól formulázott
nyelvet kapnánk, nem csak szavak halmazát.
Egy zenei pillanat édes, puha, szelíd folyékony-
ságának hangot adni ott, ahol ez nem nyilván-
való, ám mégis értelmes – azaz egy nyelvi játé-
kkal élni – a nyelv birtokbavételéről árulkodik. A
„verbális” vagy poétikai szintről az Elsüllyedt
katedrális talányos utasítása kapcsán már volt
alkalmam szólni. Világos, hogy ebben a nyelvi,

D e b u s s y

Claude Debussy:
Prelüdök, Gyermekkuckó
Kocsis Zoltán – zongora
Philips – PolyGram

poétikai közegben a hagyományos zenei szavak
– rubato, molto, espressivo, stb. – nem elsősor-
ban a hagyomány által telítődnek értelemmel,
hanem a jövevéyszavak által. Fontos leszögez-
ni, hogy Debussy különös utasításai nem ha-
sonlaton nyugvó, „mintha...” kezdetű instruk-
ciók, mint az elődök gyakorlatában, hanem
pontos, a hangzás minőségére utaló, csak látszó-
lag homályos leírások. Leírás és nem interpretá-
ció. Azt hiszem, ahány legato ív található a kot-
tában, annyiféle legatót hallunk Kocsistól, mi-
közben mindegyik iskolapéldája lehetne a lega-
tónak. Ugyanígy sorolhatnám a marcatókat,
staccatókat és a többit. Ha sok-sok év múlva va-
laki megkérdi tőlem, hogy mire emlékszem
legszívesebben erről a CD-ről, biztos a ritmust
fogom mondani. Mindig talány volt számomra

Debussy időérzéke. Nagyon egzakt ritmusírás
egyfelől, az egységes metrum állandó módosítá-
sa, azaz negligálása másfelől. Nem lett volna
egyszerűbb ütemvonalak nélkül írni, mint ezt
tette bámulatos fantáziáiban C. Ph. E. Bach?
Korábbi előadások csak megerősítettek ebben
az eretnek gondolatomban. Kocsis játéka nagy-
szerű bizonyíték: ez a paradox helyzet feloldha-
tó. Hihetetlen hűség a leírt időtartamokhoz,
köszönhető a szolid pedálhasználatnak is (nem
hittem, hogy valaha is szolid pedálról fogok be-
szélni Debussy kapcsán), és a tempók széles
spektruma. Lesz olyan hallgató, aki több nagy-
vonalúságot (felületességet?) vár Debussytól,
akiknek ez a spektrum nem elég széles. Ők le-
het, hogy csalódnai foknak. Végezetül a polifoni-
kus szövetről. Ezen a fevéleten minden hallat-
szik. Gyönyörűen vezetett vonalak, jól artiku-
lált vertikális rend a szólamok között, komolyan
vett szerzői szándék. Az írásmód sok mindenről
árulkodik. Elsősorban rendről, ami nemcsak
papíron kell hogy létezzen, hanem hangzania is
kell. Egy anekdota szerint Debussy a lelkét is el-
adta volna egy jó melódiáért. Kocsis játéka meg-
kérdőjelezi ennek az anekdotának a hitelét.
Ennyi, hosszan kibontott lineáris alakzatnak,
vagy ha tetszik, melódiának a létezéséről kizárt,
vagy a mester ne tudott volna.

Molnár Szabolcs

A HUNGAROTON CLASSIC ajánlata

VÖRÖSMARTY MIHÁLY

Zalán István
Szőp Ilonka
A megerengőhöz
Száraz
Gondolatok
a könyvtárban
Élőszó
A vén cigány

Bossányi Ferenc
Kertész Péter
Ladányi Ferenc
Latinovits Zoltán
Papp Zoltán

J e l m a g y a r á z a t

kiváló jó közepes hallgatható hallgathatlan

Verdi
Ernani

• Decca – PolyGram •

A romantikus opera az Ernánival ért delelőre – állítja Julian Budden, az elismert Verdi-kutató. Az 1844-ben bemutatott mű ötödik darabja Verdinek; Meyerbeer négy évvel későbbi naplójegyzése szerint: „a legjobb és legdallamosabb”. A gramofon kezdeti korszakából (1902–20) egy se-reg ária- és együtteslemez tanúskodik az Ernani tartós népszerűségéről Itáliában. A színházakból másutt már kikopott, csak az 1960-as években fellobbanó új Verdi-kultusz emelte vissza. Mára egy tucat, 1952–72 között készült stúdió- és „live” felvétel gyűlt össze. A '80-as években a budapesti Operaház, a Scala és a Metropolitan is felújította az operát, az utóbbiak Domingóval és Pavarottival a középpontban. Ezek kapcsán további három hanglemezt és két videókazettát bocsátottak közre. Egykor Del Monaco, Bergonzi és Corelli jelentős sikereket arattak Ernani jelmezében, természetes, hogy szupertenor utódaik sem hagyták ki a jó lehetőséget. Az új Decca-kiadvány értelme és értéke valóban Pavarotti szereplése. 1987-ben még majdnem érintetlenül őrizte hangjának épségét és szépségét, nemes és fiatalos színét. Légzéstechnikája sem hagyta cserben, frázisai kellően tágasok, ívei töretlenek; nyoma sincs a későbbi görcsös igyekezetnek, kényszeredett trükköknek. Bár Verdi első romantikus hősenek belépőjében még kissé tartózkodóan közli „tirkait” a nagyérdemével, később büszkén viseli „mellére tűzött” szívét. Az első szerelmes

Verdi

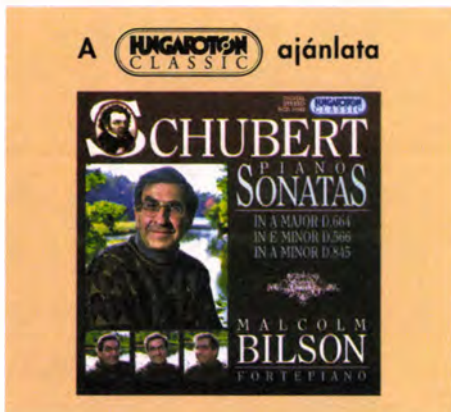
Verdi: Ernani
Vezényel: Richard Bonyage, 1987
Decca – PolyGram

duettino (Ah morir potessi) pianójában hangja átforrósodik a szenvedélytől, s mindvégig megnyerő alakot formál az ifjú (szakálltalan!) számkivetettből. Vagyis Pavarotti itt még lényegében a régi. Miért pihentette hát a cég a felvételt tíz esztendeig elfekvőben? Rövid válaszom: a többiek miatt! Hiába a vezénylő Bonyage minden tapasztalata és hitvesi igyekezete, hogy megtámogassa nejét, Sutherland – mint egy barátom jellemezte –, romokban hevert 1987 májusának e számára szerencsétlen heteiben. Persze, vannak tisztelet parancsoló, felséges romok; a nagy primadonna utóbb sokkal jobb formában búcsúzott. Leo Nucci viszont a nagyság legapróbb jele nélkül vált híres baritonistává. Egyhangú (orrhangú), árnyalatlan éneke sokszor kedvünk szegte, ám olyan minősíthetetlenül amatőr megszólalására, mint itt a Vieni meco kezdetű gyönyörű bel canto melódiában, nem emlékszem! A grúz Burcsuladze körvonalaiiban hatalmas basszusának gyakran nincs fókusza, amint énekének is kevés az érzelmi fedezete; nem véletlenül tűnt el azóta az élővonalból.

A PolyGram-katalógus másik Ernani-lemezén (Philips, 1981, Hungaroton-produkció) Gardelli mester és a Sass Sylvia–Miller–Lamberti trió izgalmasabb Verdi-dramát vitt a mikrofon elé, míg

Muti 1982-es élő Scala-előadásai lemezen (EMI) és látványban visszavarázoltak valamit Victor Hugo és Verdi 19. századi lobogásából. Domingo már 1969-ban is fellépett ott e szerepben, ez meglátszik s hallatszik a Pavarottinál erőteljesebb színészi ábrázoláson. Ha Freni nem drámai szopránként lesz is halhatatlan, s ha Ghiaurov már azidőt is kissé rozsdásan szól, hangí állapotuk, művészetük könnyedén állja az összehasonlítást a fentiekkel. Don Carlo, azaz V. Károly császár a IV. felvonásban ellentmond előző indulatainak és ténykedésének, de ezt megbocsátjuk a szerzőknek, hiszen Bellini és Donizetti édesen daloló baritonhőseinek zenei magasztáról szól hozzánk, akár A puritánok vagy A kegyencső önmagukat legyőző lovagjai. A Scala-estek ékesége e szólamban Renato Bruson, az utolsó képviselője annak a királyi dinasztiának, amelynek élén Battistini és de Luca ragyogott. Bruson énekes parádéja (még a pálya csúcán), egymagában rangelsővé teszi az EMI-lemezt.

Uhrman György

Waltraud Meier
Wagner-felvételei

• RCA Victor – BMG •

Operarészletekből összeállított lemezen ritkán kerülünk ennyire a konkrét drámai történések közé. Bármelyik operarészletéről legyen szó, a CD főszereplője, Waltraud Meier épp, hogy megszólal, s már érezzük is a szituáció izgalmát. Sieglinde Der Männer Sippe kezdetű elbeszélését lehet lassabban, sejtelmesebben indítani, ám Meier előadásában azonnal átéljük Sieglinde félelmét, ahogy hevesebben dobog a szíve, mikor újra átéli a félelmetes, megalázó szituációt. A csarnokáriában valóban a boldogság kitörésének lehetünk tanúi, az énekesző betölti a csarnokot. Izolda monológjában még véget sem ért az első sor, már a konfliktus hatása alatt vagyunk.

Meier mezzoszopránként kezdte, s lassan áttért a drámai szoprán szerepkörre. Birtokában vannak a magasságok mind, s a hang minden tartományban erős és szép. Ehhez a mélyebb hangoknál különös szín társul, s szinte előre örül az ember, amikor tudja, hamarosan alászáll majd a dallamvonal. Ritka, hogy ilyen biztos és erős magasságai legyenek valakinek, akinek ennyire szépek a mélységei. Meier – Boris Christoffhoz hasonlóan, aki a Borisz Godunov mindhárom nagy basszus szerepét maga alakította az EMI két felvételén – Izoldáé mellett, amit lemezfelvétel is őriz, el tudná énekelni Brangäne szólamát is. Persze Wagner művében rengeteg a párbeszéd a két szereplő között, míg Musszorgszkijnál kevés. Meier nemcsak hangjával felel meg a wagneri muzika követelményeinek, hanem stílusismeretével is. Azt a nyelvet beszéli, amit wagnerinek érzünk. Ráadásul az az érzésünk, amit hallunk, nem mívelt,

W a g n e r

Wagner:
Tannhäuser - Dich teure Halle,
A Walkür - Der Männer Sippe,
A bolygó hollandi - Joho hoel
Traft ihr das Schiff,
Istenek alkonya - Höre mir Sinn,
Starke Scheite,
Lohengrin - Einsam in trüben Tagen,
Parsifal - Grausamer!
Fühlst du im Herzen,
Trisztán és Izolda
- Wie lachend sie mir Lieder singen
Waltraud Meier - szoprán
A Bajor Rádió Szimfonikus Zenekara
Vezényel: Lorin Maazel
RCA Victor - BMG

hanem természetes. Persze bizonyosan rengeteg tanulás is rejlik a háttérben, ennek folyamatából azonban vajmi keveset érezni, csak a végeredményt.

Meier művészetének sajátossága a veretes német szerkesztettség zenei téren való jelentkezése. Feszesen és szilárdan áll össze Senta balladája, ami egészen ritka, s csak akkor valósul meg, ha a hangi adottságok, a tempóválasztás és az átérés ennyire fedik egymást. A lemez minden számára érvényes ez a jelenség, mely a nemzeti sajátosságokkal való bizonyosan nem véletlen egybeesésén túl minden zenére érvényes, és ezen az általános szinten rámutat a Meier-lemez újabb érényére: a zene szerves egységére. Nem részletek állnak össze, hanem az egész összetartó ereje hat. E tekintetben Meier megintcsak régi, nagy előadókat idéz fel, hiszen többek között a művek egészének szerves egysége az, amiért bizonyos neves régi felvételeket különös atmoszféra leng körül.

A Lohengrinből való részlet azért is különösen érdekes, mert Meier nem olyan álmodozó, átlagon felül

szenzibilis lány képét rajzolja meg, mint a legtöbben. Tudatosságot és határozottságot hallani ki az ő Elzjából. Érdekes lenne az egész szerepet hallani vele, nemcsak Ortrudét.

Ahhoz, hogy Waltraud Meier ilyen magas színvonalon képes Wagner hősnőit megjeleníteni, a zenei feltételeken túl még valami hozzájárul. Egy vele való beszélgetésből és néhány interjúból azt szűrtem le, mélyen ismeri az emberi és ezen belül a női léte, s Wagner alakjait nem egyszerűen csak elképzeli, hanem előhívja magából a Kundry-részt, a Sieglinde-részt, a Senta-részt és így tovább, s alakításában nem feltételezésből, találgatásból, utánzásból összeáll elképzéléseket konkrétizál, hanem konkrét élményeket képzel el, azaz alakít jellemző képpé.

A Bajor Rádió Szimfonikus Zenekarat vezénylő Lorin Maazel kitűnő partnere Waltraud Meiernek. Nagyon ritkán készül ilyen több síkon is kiemelkedő lemez. Csak remélni lehet, hogy Waltraud Meierrel számos Wagner-felvétel készül a közeljövőben.

Zay Balázs

Out of Russia

Schnittke, Lourié, Stravinsky,
Csajkovszkij művei

• Teldec – Warner •

Szimfonikus próza és valódi költészet kettőssége jellemzi Kremer „önéletrajzi sorozatának” legújabb darabját. A „szimfonikus próza” találó műfaji megjelölés Lourié darabjához, a Nagy Péter cár szerencsenje című kortárszenei közhellyel operáló „közléshez”, míg az igazi lírát Schnittke negyedik hegedűversenye képviseli a programban.

Hírvallás ez a lemez, legalábbis a negyedik hegedűverseny, melyet több más szerző darabja egészít ki. Mindez a kultúra hajszálgökeiről szól, arról, hogy a zene univerzális világában minden sikernek – zeneszerzőinek, előadó-művészeinek egyaránt mély gyökerei vannak. Lelki gyökerei. Népi gyökerei. Erről árulkodik a kísérőfüzet montážsa is. A talán legkevésbé ismert komponista, Arthur Vincent Lourié például egy Anna Ahmatovához írott levél útján „mutakozik be”, majd a bemutatás egy furcsa visszaemlékezés-törredékkel folytatódik, szer-

Out of Russia
Schnittke, Lourié, Stravinsky,
Csajkovszkij művei
Gidon Kremer – hegedű
Philharmonia Zenekar
Vezényel: Christoph Eschenbach
Teldec – Warner

zője egy Leningrádban élt orosz, aki viselkedési manírok és kompozíciós módszerek kőszá felvillanásával szól az emigráns zeneszerzőről, s ad róla pillanatképet épp abból az időszakból, mikor a már említett monstruózus opera komponálása közepete küszködik nemzeti és identitásproblémákkal. Sztravinszkijtől származik a lemez első száma, remek hangütés: három perc tíz másodperc. Kevésbé ismert hangszerelésben szólal meg a Pastorale, a

XX. századi kontrapunktikus kamarazene gyöngyszeme. Kremer itt csupán első az egyenlők közül, mégis kiderül, rögtön az elején, hogy igen jó lemezről van szó.

Másodikként következik a Schnittke-féle happening, négy tételben. Hegedűverseny, ám igazi posztmodern alkotás, tele „tudós” utalásokkal, megspékelve a szerző, a szólista, s még néhány muzsikusbárát monogramjával. A dedikáció szövegéből kiderül, hogy a „megidézettek”: Edison Denissov, Sofia Gubaidulina és Arvo Pärt. A dolog természeténél fogva hosszabb melodikus szakaszok, idézetek, hagyományos módon élvezetesre komponált egységek váltakoznak – elidegenítő effektusokkal.

A szerző kérdésfelvetése filozofikus: mi van a csend és a hang között? Szükségszerű e, hogy az aktivitás zenéje legyőzze a csendet? Schnittke és Kremer közös megegyezéssel, a hangfelvétel kedvéért, olyan megoldást kerestek, melyből a lemezhallgató számára is kiderül, amit a koncertpódium színelőadásán befogadja azonnal megért, hogy a második és negyedik tétel „vizuális kadenciája” a hang eltűnéséről, s ujjászületéséről szól. Gidon Kremer és hűséges társai (Philharmonia Zenekar) tehát éppen a lét (és az esztétika) alapkérdésével kívánják szembesíteni a hallgatót! Schnittke pedig „tud valamit”, ez most már számunkra is biztos. Hallgatni kell a műveit. S játszani vele, ilyen remek játszótársak társaságában, mint Gidon Kremer.

Zala Szilárd

Mozart

fúvós versenyművei

• Deutsche Grammophon
– PolyGram •

Gimnazista koromban az volt az egyik vágyam, hogy eljussak két idős karmester hangversenyére. Egyikük Karajan, másikuk Böhm volt. Karajant sikerült hallanom, de Böhmöt sajnos nem. Miután meghalt, szomorúan tapasztaltam, hogy túlságosan hamar kezdik elfelejteni. A Deutsche Grammophon Originals-sorozatában megjelent CD-n másfél régi Böhm-lemez anyagát hallani.

Egészen ritka szintézis valósul meg a három előadásban. Igen távoli és igen közeli világok szintézise. Távoliaké: Mozart világa szerepel benne együtt későbbiekkel. De közelié is, hiszen mindaz, ami ezen a lemezen összetalálkozik, össze is tartozik. Ha meghallgatjuk például a G-dúr fuvalaverseny második tételének zenekari bevezetését, egészen csodálatos élményben van részünk. Benne van Johann Strauss, benne van a

Mozart

Mozart: Klarinétverseny,
I. Fuvalaverseny, Fagottverseny
Alfred Prinz (klarinét),
Werner Tripp (fuvala),
Dietmar Zeman (fagott),
Bécsi Filharmonikusok
vezényel: Karl Böhm
Deutsche Grammophon
– PolyGram

bécsi keringő, benne van a Bécsi Filharmonikusok sajátos hangzása. Így azon túl, hogy találkozik a zene-

szerező és az ő művét megszólaltató zenekar világa, feltárul az osztrák zene egységessége is. Azt éreznék akkor, ha még nem hallottunk volna Strauss-keringőket a Bécsi Filharmonikusokkal? Hogyan viszonyul Mozart zenéje mások muzsikájához? Mi származik a Bécsi Filharmonikusoktól s mi valamelyik másik zeneszerzőtől? Aligha állapítható meg, de nem is állapítandó meg. Elmennék a lényeg mellett, ha ilyesmin töprengenék.

A lemez igazán kedélyes hangzása sem hat hátrányosan a zenei kontrasztok kibontakozására, a drámai epizódok érvényesülésére. A historikus előadások bővületében hajlamos az ember azt gondolni, azelőtt minden súlyosabban, tömörebben hangzott. Ez azonban ebben az esetben nem igaz. Persze nagyobb zenekar játszik, hosszan ki is tartanak egy-egy hangot, hangzásuk mégis könnyed marad.

Böhm az osztrák főzeneigazgató cím büszke birtokosa volt, s ha mosolyog is ezen valóki, akárcsak a róla keringő anekdotákon, ne feledje, kevesen tudtak annyit az osztrák zenéről, mint ő. Anekdoták sem lennének máskülönben, s nem kapta volna meg az osztrák főzeneigazgató címet sem.

Zay Balázs

Percy Grainger
művei

• EMI Classics •

Az ausztráliai származású Percy Grainger, aki élete jelentős részét az USA-ban töltötte, vitathatatlanul figyelemreméltó egyéniség. Az 1961-ben elhunyt komponista műveit hallgatva, meglepődve fedezzük fel a már-már ismertnek hitt zenei földgömb egyik „fehér foltját”. Szerencsére a válogatás olyan darabokat tartalmaz, amelyekből összeáll az egész, a dióhéjba zárható zenei világ jellemző képe.

Grainger zenéjének legszembetűnőbb sajátossága a rendkívüli hangszíngazdagság. Hihetetlenül kifinomult az árnyalatok iránt, s ez bizonyára összefügg azzal a ténnyel, hogy pályája kezdetétől vonzódtott a nagyzenekarhoz – ámde nem a hagyományos szimfonikus hangzáshoz, hanem a nagy létszámú hangszeres által kikeverhető színek kavalkádjához.

Zenei ízlésvilágáról, valamint tudatosan vállalt színeiről árulkodnak hangszerezései (jellemző már az is, hogy milyen kompozíciókat választott

Grainger

***
Percy Grainger
Dióhéjban
Vezényel: Simon Rattle
Birmingham Város
Szimfonikus Zenekara
EMI Classics

ki: egy-egy tételt Ravel Miroire-jából, valamint Debussytól az Estampes-ból). Grainger oeuvrejéről aligha ad teljes keresztmetszetet a válogatás: a legkorábbi mű, amely szerepel programjában, 1901-ből a Train Music, amely egy kényelmetlen olaszországi utazás hangképe, s a legkésőbbinél feltüntetett 1950-es évszám sem a 68 éves

szerező darabjának, hanem csupán az átdolgozásnak keletkezési éve. Ráadásul, a korai, alig több mint másfél perces apróság nem eredeti verziójában szerepel, hanem „civilizáltabban”, a tervezett mintegy másfélszáz előadó helyett csupán a szokványos szimfonikus zenekart foglalkoztatva. Úgy tűnik, az 1916-os év páratlanul eredményes volt a szerző számára: ekkor készült The Warriors című kísérőzeneje „egy képzelt baletthoz”, szokás szerint nagyzenekarra, amelyben megkülönböztetett szerep jutott az ütősöknek, valamint három zongorára – s ugyanennek az évnek a termése a Dióhéjban című szvit is.

Az 1939-es Lincolnshire Poesy for Military Band a népdalok világa iránt fogékony komponistát ismerteti meg hallgatóival, aki tételről tételre más-más karakterrel látja el (minden bizonnyal az eredeti dallamok hangvételének megfelelően) a koncertpódiumra honosított melódiákat.

Furcsa, különc – ám mindenképp egyedi szerzőt mutat be a korong, akinek alkotóművészetére nem kisebb karmesterek figyeltek fel, mint Thomas Beecham és Leopold Stokowski. Hangzásideáljáról sokat elárul, hogy első jelentős művét Deliusnak ajánlotta, s ha stílusa nem is vonzotta követők (folytatók és epigonok) sorát, ízlés- és gondolatvilága feltétlenül érdemes az utókor érdeklődésére. Főként akkor, ha az előadásról – bármiféle összehasonlítási lehetőség híján is – teljes bizonyossággal megállapítható, hogy perfekt: visszaad mindent, ami kiolvasható a kottából.

Fittler Katalin

Franz Schubert
Zongoraszonáták, Vol. 4

• Hungaroton Classic •

Egy vallomással kell kezdenem. Nem vagyok Bilson feltétlen híve. Pedig a Bilson által is előszeregettel játszott korszakok és szerzők magyarországi legrangosabb szakértői próbálták megszerettetni velem játékát a Zeneakadémián. Kezdjük azonban a felvétel adataival. Bilson egy 1830 körüli, Gottlieb Hafner építette, felújított hangszeren játszik. Jó, stílusos választásnak tartom, azoknak is ajánlhatom, akik egyébként idegenkednek a fortepiano hangjától, hiszen hangzása nem áll túl távol a modern zongorákétól. Bilson alapos szövegkritikai munkát is végzett, ha kellett, kiegészítéseket is beillesztett a játszópártitúrába, mint pl. az a-moll

Schubert

***
Franz Schubert:
Zongoraszonáták, Vol. 4
A-dúr szonáta op. 120 D.664,
e-moll szonáta D. 566
a-moll szonáta op.42 D. 845
Malcolm Bilson – fortepiano
Hungaroton Classic

szonáta esetében, amiről magától Bilsontól kapunk felvilágosítást. Elfogadhatónak tartom érvelését az e-moll szonáta esetében, Bilson a kéttételes mű mellett teszi le a voksát, és nem egészíti ki egy kölcsönzött harmadik tétellel. Mindent összegezve Bilson stílusismerete lenyűgöző, s e lemezt hallgatva néhány kicsiny ablakocská még az én szívemben is megnyílt, de a teljes enyhülésre még várni kell. Ám most csak az ablaknyitó pillanatokról essék szó! Varázslatos az e-moll szonáta első tétele, Bilson, talán nem vette észre, de kifejezetten lírai módon fogalmazta újra ezt a schuberti gyöngyszemet. Hallhatóan vállalja a Beethoven op.90-analógiáját, de nem erőlteti rá sem a műre, sem hallgatójára. A muzikológusi és előadóművészi elhivatottság szerencsés találkozásának lehetünk fültanúi. Az a-moll szonáta második, variációs tételének tolmácsolásával Bilson a lemez legnemesebb pillanatait teremti meg. Ebben a tételben szól talán legszebben a régi hangszer, és ebben a tételben csodálkozhatunk rá legtöbbször Bilson pianista képességeire, előadó-művészi nagyságára.

Molnár Szabolcs

BMG
MÁRCIUSI LEMEJAJÁNLATA

A GRAMMY-díjas
Starker János CD-je

Elgar: Csellóverseny

A fennállásának
30. évét ünneplő
King's Singers két albuma

Spirit Voices

A Gilbert and Sullivan Festival

Sibelius

VII. szimfónia, Rakastava,
En Saga, Kullervo

• RCA Victor Red Seal – BMG •

Végre megtört a jég. A Kullervót, első nagy művét néhány előadás után visszavonta Sibelius és sohasem engedte teljes egészében előadni. A Kullervo pedig olyan őserő, zseniális alkotás, amelyről sejtteni lehetett, előbb-utóbb tágul a kör, s nem csak hazai dirigensek adják elő (a közeli rokonság miatt többé-kevésbé az észtek is annak számítanak). Ha nem szólnak közbe piaci megszorítások, biztos, hogy Sir Colinnak is akadnak majd követői, hiszen a Kullervo méltó arra, hogy a hangszeres szimfóniákat megszólaltató karmesterek ne hagyják ki a sorból. Sir Colin Davis az egyik legjobb Sibelius-karmester. Kullervója igazi meglepetés. Segerstam is lassan vezényelte a művet, de nem ennyire. Az első tételben Sir Colinnál már-már szét is esik a struktúra, ám végül mégsem. Csodálatos mélységek tárulnak fel, miközben Sir Colin az idős muzsikusok lelassult megközelítésével szétfeszíti s eközben valami plusszal meg is tölti a kereteket. Csodálatosan bomlanak ki a dallamok, s Segerstammal ellentétben nem esik csorba a mű drámaiságán sem. Segerstamnál szépen árad minden, Sir Colinnál feszül is. A második tétel – Kullervo ifjúsága – olyan éteri tisztasággal és mesés finomsággal szólal meg, hogy az az érzésünk, mintha Sibelius a hős magzati életével kezdené a bemutatást, majd felhőtlen korai gyermekkorát ábrázolna. A harmadik tételben ugyancsak fennmarad a lassabb megközelítéshez társuló drámai karakter. A korábbi felvételek mindegyikén kiváló szopránok-mezzoszopránok működtek közre, s a kevésbé ismertek (Mari-Anne Häggander, Marianna Rorholm) teljesítménye nem maradt el a messzeföldön is híresektől (Karita Mattila, Soile Isokoski, Monica Groop). Az új felvételen szereplő svéd énekesnő hozzájuk hasonló, magas színvonalú teljesítményt nyújt. A hat előadó közt nem is annyira színvonal vagy drámaiság, inkább hangmagasság, hangszín tekintetében lehet jelentősebb különbségeket felfedezni. A bariton szólamot sokáig mindenki Jorma Hynninenre bízta (Berglund a Helsinki felvételen, az idősebb Järvi, Salonen és Saraste). Nem csoda, hiszen a finn dalnok elemi erővel ható orgánumának nemigen akadt párja. Hynninent e tekintetben Bryn Terfelhez hasonlíthatjuk. A Davis választotta

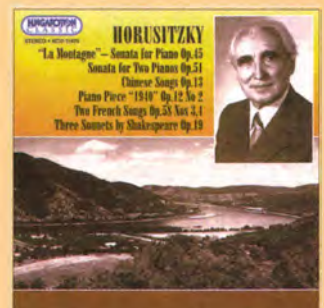
SIBELIUS

Sibelius:
VII. szimfónia, Rakastava,
En Saga, Kullervo
Hillevi Martinpelto (szoprán),
Karl-Magnus Fredriksson (bariton),
Londoni Szimfonikus
Kórus és Zenekar
vezényel: Sir Colin Davis
RCA Victor Red Seal – BMG

ugyancsak svéd bariton – ellentétben Segerstam kevésbé karakteres énekesével – eleget tesz a szerep támasztotta követelményeknek. Hangja nem olyan őserő, mint Hynninené, de az ilyen annyira ritka, hogy Hynninené után nem hasonlónak, hanem ilyen minden további nélkül szép hanggal megszólaltatott adekvát előadásnak kellett következnie. Bár igaz, előbb-utóbb épp Bryn Terfel állhat elő szenzációs interpretációval. A negyedik tételt ugyancsak jócskán visszafogott tempóval meséli el Sir Colin. Ennek fokozott jelentősége van, ugyanis az ilyen harci zenéknek jót tesz a konkrétól a mesés felé való eltolás. Az utolsó tételben megint meglep az egészen finom indítás, a megszokottnál misztikusabb, sejtlemesebb hangvétele.

Zay Balázs

A HUNGAROTON CLASSIC ajánlata

A teljes
HUNGAROTON CLASSIC
katalógus olvasható az Interneten:
<http://www.hungaroton.hu>

Bottesini
Koncertdarabok

• Hungaroton Classic •

A szerző, akit e lemez kapcsán fel kellene fedeznünk, méltán elfelejtett alkotó, bármily kevésbé szívesen mondjunk is ily szigorú ítéletet valakiről, aki saját korában népszerű volt. A Romanza drammatica cím Verdi egy kortársától, és pártfogoltjától, karmestertől, színházi embertől, neves közéleti férfiútól olyan, minden drámaiságot nélkülöző albumlapra vonatkozik, amelyet jobb volna újabb száz évre elfelejteni. Járdányi Gergely, a kísérőfüzet szerint új és új műveket kutat fel, s kritikai kiadásban tárja kortársai elé egykori kollégájának, a híres nagybőgő-virtuózának a műveit. Vele kapcsolatban a rekordok könyvébe tartozó teljesítményként könyvelni el a kísérőfüzet, hogy egy év leforgása alatt Bottesini teljes, bőgőre írott életművét eljátszotta koncerten. A teljesítmény nagyságát nem vitatom.

Ha a virtuozitást kívánjuk görcső alá venni, talán inkább az átiratokhoz fordulunk, hiszen az „eredeti”

BOTTESINI

Bottesini:
Koncertdarabok
(Bolero, Elegia, Tarantella,
Introduzione e gavotta, Romanza
drammatica, Alegretto capriccio,
Contra-bass polka, valamint átirat
Bach, Donizetti, Bellini, Rossini és
Verdi egy-egy áriájából)
Járdányi Gergely (nagybőgő)
Devescovi Erzsébet (hárfa)
Magyar Állami hangversenyzenekar,
vezényel: Pier Giorgio Morandi
Hungaroton Classic

művek legszebb pillanatai nem többek hatásos effektusnál, amelyeket a hatalmas hangszer akusztika-
ilág képes szolgáltatni, s a jól sikerült felvételi technika is arra hívja fel a figyelmet, hogy furcsaságként,

Zala Szilárd

Szegő Péter
művei

• Hungaroton Classic •

Szegő Péter
szerzői lemezéről
Hungaroton Classic

A kolozsvári születésű, Romániában élő Szegő Péter neve ismerős a kortárs zene kedvelői számára. Együttesével, az Anonymusszal többször járt hazánkban, ahol mind karmesterként, mind komponistaként bemutatkozott. Szerzői lemeze az utóbbi öt év terméséből ad ízelítőt: a legkorábbi a Reverbációk (1992), a legfrissebbek 1997-ből származnak (M. O. M., Hullámzások, Visszhangok).

Különböző felkészültségű, iskolázottságú muzikusok egyazon partitúra tanulmányozásakor is más-más sémát fedezhetnek fel Szegő Péter műveiben – s joggal. A visszatéréses szerkezet például elmúlt korok egyik meghatározó formaelvét idézi, a biztos szerkezeti váz viszont ugyanakkor lehetővé teszi az elvek viszonylagosan szabad érvényesítését. A visszatérő „szakasz” ismétlődése dinamizálható, amennyiben

hídformára emlékeztető elvekkkel-elemekkel kombinált, esetleg a dinamikai vagy a sűrűségi faktor irányításával.

Szegő Péter kiválasztott darabjaiban közös, hogy eltérő karakterű elemekből állnak – ám az a meghatározó, hogy mit kezd velük a szerző. Érdekes, hogy a

kontrasztáló anyagok ritkán hatnak egymásra: inkább térben mozgatja őket a komponista (egyik-másiknak kiemelt jelentőséget adva). A növekedés és csökkenés (közeledés és távolodás) gesztusa gyakori nála, más-más tartalmi jelentéssel. Az anyagok-karakterek egymásra való reagálása a Duóban a legdinamikusabb – mégis, egyedül itt támad valamiféle hiányérzete a hallgatónak.

Jellegzetes, ahogyan lezárja a műveket a szerző, akkor is, ha hangulati kicsengésük eltérő. Valószínűleg összefügg azzal, hogy a szerző maga gyakorló muzikus is, hogy merészen bánik a csendarányokkal. Nem fél attól, hogy a hallgató eltéved a formában – s legtöbbször valóban sejtjük, hogy tartogat egy „utóiratot” a hosszas búcsúzkodó távolodáshalkulás után (lehet ez kedélyes fricska, halk-mély sóhaj, vagy a mondatvégi pont megzenésítése). Felvételen veszélyes is lehetne az ilyesmi, ha nem értő-kidolgozott előadásban csendülnének fel a darabok. A kolozsvári Zeneakadémián készült felvétel minősége kiváló, szinte érzékeljük a „teret”, a meggyőző hangzási arányok birtokában. A változatos összeállítású kamaradarabok mindegyikének méltó előadógárda jutott.

Fittler Katalin

Weiner Leó
Csongor és Tünde,
Szvit

• Hungaroton Classic •

Weiner életművének kimagasló kompozíciója, a Csongor és Tünde szvit, eredetileg a Nemzeti Színház felkérésére született színpadi kísérőzene volt. A nagyszabású, technikailag igen igényes mű e lemezen is hallható hattedeas szvitverziója 1916-ban csendült fel először Drezdában. Weiner Vörösmarty szövegének nem elvont, szimbolikus jellegét tette meghatározóvá művében, inkább annak tündéri, mesés elemeire koncentrált.

A Miskolci Szimfonikusok mesélőkedve méltó Weiner invenciójához, különösen jól sikerült in-tonációban hallhatjuk az első tétel, Éj (Molto lento e tranquillo), gomolygó kódét, mintha csak a creatio ex nihili zenei tükörképét festette volna a szerző. Hatásos az első emberi lény, Balga megjelenése. Mosolyogni való, de nem kine-

W
e
i
n
e
r

Weiner Leó:
Csongor és Tünde, Szvit
Miskolci Szimfonikus Zenekar,
vezényel: Kovács László
Hungaroton Classic

vetendő, alakjának megidézése, közvetlenül a tere-mtés után, az igen fiatal Weiner bölcs humorá-ról árulkodik. Hasonlóan sikeresnek érzem az ötödik tétel, a Boszorkánykonyha (Allegro

furioso) interpretációját is, kiemelve a fúvósok meghatározó szereplését. A többi tétel előadása is megbízható, bennem egyedül az utolsó, Aranyalma (Moderato, poco andante) hagy hiányérzetet. Áhítatos codának nekem ez kevés. A CD másik kompozíciójával, a Szvittel (Magyar népi táncok, zenekarra), lehet, hogy bennem van a hiba, nem tudok megbarátkozni. Félek, hogy hiába a miskolciak igyekezete, a darab ide-gen marad számomra.

Ez a tiszteletreméltó igyekezet szülhette egyé-bként a dinamikailag meglehetősen árnyalatlan, túlságosan vaskos zenekari hangzást, a helyen-ként hamis nosztalgiazást. A CD-t jó lelkiismer-tel ajánlom, fenntartásaimat a pontozás híven tükrözi.

Molnár Szabolcs

Boulez
Három zongoraszonáta

• Naxos •

Túl közel vagyunk Pierre Boulezhez, hogy felfogjuk, milyen zeneszerző és mekkora... Hiányzik a távlat, az idő, a megszokás, a különböző interpretációk hozadéka, a hozzátapadó értelmezések és az érzelmi vonatkozások is. Hogy valaki halhatatlan-e, ebből a közelségből nem lehet eldönteni, s még a viszonylag régen keletkezett darabok nagyságrendjéről is vitatkozhatunk.

A három zongoraszonáta – eddig legalább úgy tűnik – lezárt blokk, olyan ciklus, amely 1958–59 óta nem folytatódik, holott a Harmadik zongoraszonáta kiadása szándékosan kelti a befejezetlenség látszatát: nyitva hagyott műalkotás. Programnyilatkozatában a komponista számos alternatív előadási lehetőséget ígér a zongoristának, ám a jelenleg rendelkezésre álló, s évtizedek óta nem revidált első kiadás ebből csu-pán kettőt-hármat tesz lehetővé. Ugyanakkor Pierre

B
o
u
l
e
z

Boulez:
Három zongoraszonáta
Idil Biret – zongora
Naxos

Boulez már nem az a fiatal zseni, aki a szonáták meg-írása idején volt. (Az első darab 1946-ban, a második '48-ban, a harmadik '58–59-ben keletkezett).

„Újszülött korokban” e művek nyilván más módon hatottak hallgatóikra, mint most, 40-50 év elmúltá-val, félúton a közelmúlt és az örökkévalóság között. A hivatkozás Beethoven zongoraszonátaira magától értetődő, ámbar maga a műfaj meglehetősen elhanya-goltnak tűnik a XX. század közepén. Míg a kvartetti-rodalomban szinte szinte mindenki számára közhely, hogy Beethoven kései vonósnyegeseitől egyenes út ve-zet Bartókig, s talán tovább, addig a zongoraszonáta műfajában csupán szórványos darabok akadnak, fő-leg századunk második felében. Boulez triptichonja ebből a szempontból is különleges. Claude Helffer, az 1980-ban felvett „összkiadás” pianistája állapítja meg, hogy itt valójában „hagyományos” művekről van szó, a kor divatos újításaitól eltérően a klavírtúra és az uj-jak találkozása útján szólalnak meg. Előadójuk nem hajol be a zongora fedele alá, hogy preparáló lapocskákat helyezzen el, vagy a húrokat birizgálja. Zongorá-zik, a szó hagyományos értelmében. Még az alkarját is csak ritkán használja, hogy századunk zenei köznyel-vének állandó eszközét, a clustert alkalmazza.

Ebből a szempontból is fontos a lemez, amelyről be-szélünk, és a Naxos remek választása, hiszen egy igazi, sok stílusban járatos, érzéki varázslatokra képes zongoristára Idil Biretre bízta a három mű előadását.

Farkas Virág

Gershwin
We Got Rhythm

• Deutsche Gramophon
– PolyGram •

Gershwin

Gershwin:
We Got Rhythm
André Previn – zongora
David Finck – nagybőgő
Deutsche Gramophon – PolyGram

A Gramofon korábbi számaiban írtunk már olyan lemezekről, amelyeken jazzmuzikusok különböző klasszikus zenei interpretációkra vállalkoztak (több, kevesebb sikerrel). Örömteli hír, hogy immár a „másik oldalt” képviselő jazzelő klasszikus zenészt is köszönhetünk a Gramofon hátsójain. André Previnről van szó, a nagyszerű karmesterről, aki legújabb zenei vállalkozása keretében Gershwint játszik a vérbeli jazzmuzikus David Finck (nagybőgő) kíséretében. Sokan tartják, hogy Gershwin muzikájának tolmácsolására vállalkozni veszélyes kihívás, hiszen ezt oly sokan és jól megtették már. Így hát jogos a kérdés, ami rögtön felmerülhet az olvasóban és a sztereotípiákba fáradt hallgatóban: mi újat lehet még „mondani” a nagyszerű amerikai komponista zenei nyelvén? A Deutsche Gramophon gondozásában megjelent CD nem ad egyértelmű választ, inkább bölcs sztoicizmusába burkolja üzenetét, miszerint minél kevesebb a hang, a zenébe zárt „szóvirág”, annál több

hallatszik magukban a kompozíciókban rejlő sokszínűségből. Previn és Finck szerint a kilencvenes évek vége felé csupán itt és csakis így szólalhat meg a zseni hangja. Az

alapkonceptiót mindvégig szem előtt tartva a két muzikus kevés hanggal, coolos felfogásban nyúl Gerswinhez. Hol a ritmikát veszik kiindulási alapul (They All Laughed; Fascinating Rhythm), hol a melódiát (I Got Rhythm; A Foggy Day).

Le a kalappal Previn, a jazz-zongorista előtt (is...!) Remek a beleértő képessége és klasszikus neveltségéből adódóan minden zenei sallangtól, fölösleges kicsapongástól, „virgától” mentesen, szépen és egységes stílusban zongorázik. Nem is ezzel van a baj. Szerény véleményem szerint, a próbálkozás, miként az előadás is dicséretes, azonban a hallgatóban a fenti kérdésre, hogy lehet-e újat mondani „Gershwinül”, a lemez végére nemleges válasz születik: ez a korong a korábbi lemezek alapján kialakított Gershwin-képünket nem szélesíti. A kisördög azt is mondatja velem, hogy a rendkívül finom billentésű Previn tolmácsolásából néha pont az a „piszkosság” hiányzik, ami (egybekellett) a jazzt egyedülálló műfajjá tette. Így számomra ez a lemez pont olyan ellentmondás, mint amikor egy elegáns étteremben, udvarias kiszolgálás mellett egy francia nyelvű étlapot szemlélve jazzt hallgat az ember. Nos, ahogy az elegáns étteremtől idegen, úgy erre a lemezre sem mindig ferenek rá azok a bizonyos „piszkos hangok”...

Összegezve a fentieket, természetesen, öröm volt találkozni ezzel a bátor vállalkozással! Bár mind többen tennének hasonlóan tanulságos kirándulást a klasszikus muzikusok közül a jazz-zene világába, az előadói paletta mindenképpen színesebb lenne általuk!

Balázs Ádám

Stravinsky
Moszkvában (1962)

• Melodia – BMG •

Stravinsky

Stravinsky Moszkvában, 1962
Petruska (balettszvit – 1947),
Orpheus (balett – 1948),
Óda (1943),
Tűzijáték (Fantázia zenekarra – 1908)
és Ej uhnyem
– népdalfeldolgozás fűvösokra
és ütőhangszerekre
Moszkvai Filharmonikus Zenekar és
a Szovjetunió Szimfonikus Zenekara
Vezényel: Igor Stravinsky
Élő felvétel 1962. szeptember-október
Melodia – BMG

A Melodia BMG által forgalmazott korongján a következő alkotások szerepelnek: a Petruska szvit (1947), az Orpheus című teljes balett (1948), az Óda (1943), a Tűzijáték-fantázia (1908) és a ráadás, a volgai hajóvontatók dalának feldolgozása. Ez minden, amit biztosan az agg mester dirigált a kísérőfűzetben említett négy moszkvai koncerten. A hűséges famulus, Robert Craft vezényelte egyéb darabok kimaradtak a válogatásból, s maradt az autentikus anyag. A dokumentum és a félig mikrofonvégre kapott mondat a boldogságról. Ez a lemezkiadó verziója.

A zenehallgató pedig fantasztikus élmény részese. Egyrészt táplálja fantáziáját a hangzó anyag, a csodálatos koncentrációval muzikáló, Sztravinszkijra „kiéhezett” zenészek, s a régen várt alkalom egyszerűségét és megismételhetetlenségét felismerő nyolcvané-

ves mester, aki közel fél évszázados távollét után, ifjúsága színhelyén muzikál, s számot ad mindarról, amit elért. Ennek a zenének minden eleme, frázisa, ritmusa kommunikációra törekszik. Nem kifejezésre, nem érzések illusztrálására, nem magyarázatra. A részletek pontos megfogalmazása miatt talán lehet jobban szeretni másféle interpretációkat, sőt a szerző által vezényelt egyéb előadásokat.

A koncert viszont találkozás, együtt lélegzés az előadókkal, a hallgatókkal. Ha nekünk, hallgatóknak sikerül belépniünk ebbe az áramkörbe, nagyszerű órát tölthetünk Sztravinszkij mester közvetlen közelében. Csak az a kérdés, mire használjuk az újonnan megvásárolt lemezt. A hangfelvétel tetszés szerinti számban újrhallgatható. De vajon szabad-e a koncertterem – és a zenetörténet – extatikus, nagy pillanatait túl sokszor ismételni. Mechanikus hallgatásra, háttérzenei használatra biztosan nem. Ünepi alkalmakra szánt, kivételes lemez tehát ez a korong. Azoknak ajánlható, akiknek a fent felsorolt művek, más előadásban, már megvannak. A szerzői akaratot a „végrendelet tisztaságával fogalmazó” Sony–CBS-összkiadás mellett például jól megfér, hisz ütemről ütemre új szempontokat ad, új távlatokat nyit.

Zala Szilárd Zoltán

Michael Nyman
Versenyművek

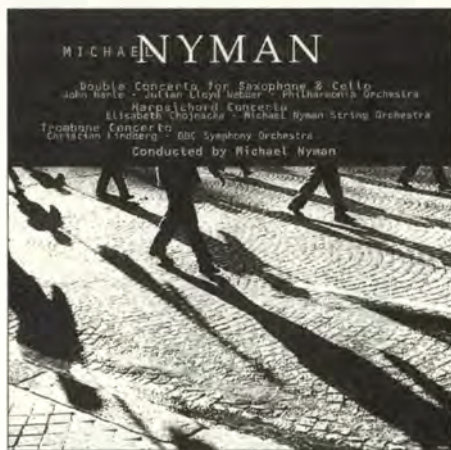
• EMI Classics •

Ha posztmodernen nem általában minden jellegét tekintve modernen inneni művészetet értünk, még csak nem is mint jelenséget mindannak az összességét, ami napjaink művészetét és művészkedését meghatározza, hanem azt a jól körülhatárolható stílust, ami legmarkánsabban az építészetben jelent meg, akkor alighanem azt kell mondanunk, a zeneszerzők között Michael Nyman az, akinél a legkifejezőbbben jelentkezik ez a vonulat. Az elmúlt években – egy idő után Argo sorozatában – a Decca cég jelentette meg Nyman új alkotásait, mostantól pedig az EMI Classics teszi ugyanezt. Sorozatuk első lemezén három koncertet hallunk.

A Kettősverseny Nyman talán legérdekesebb darabja a Zongoraverseny után. Nyman erényei mind jelen vannak benne. Az invenciózus dallamalkotás, a figyelmet ellenállhatatlanul magára vonó monoton szólámfűzés, mikor kis változtatásokkal hosszasan hömpölyög a zene. Érdekes, ahogy néha együtt hangzik a két hangszer, s ahogy hasonulnak egymáshoz és elkülönülnek egymástól, amikor nem együtt, hanem magukban szólalnak meg.

Nyman zenéje alapelemekből, meglehetősen egyszerűen építkezik, gyorsan magával ragad, de idővel taszít is füledt levegőjével. Az állandó, folyamatos mozgás szabadságot, kibontakozást sugall, ugyanakkor a füledt, mesterséges légkör ennek az ellenkezőjét érzékelteti. Nyman alkotásaiban a szabadság és a bezártság, a kitágulás és a beszűkülés egyaránt megmutatkozik.

A Kettősverseny erősen népzenei indíttatású alkotás. Talán nem alaptalan összefüggést feltételezni

N y m a n

Michael Nyman:
Kettősverseny szaxofonra,
gordonkára és zenekarra
John Harle (szaxofon), Julian Lloyd
Webber (gordonka), Philharmonia
Zenekar
Csembalóverseny
Elisabeth Chojnacka (csembaló),
Michael Nyman Vonószekar
Harsonaverseny
Christian Lindberg (harsona), BBC
Szimfonikus Zenekar
Vezényel: Michael Nyman
EMI Classics

közte és a zeneszerző 1965–66-os romániai népzene gyűjtő tevékenysége között, bár lehet, hogy későbbi élmények közvetlenebb hatása áll a háttérben. A mű ötletekben és megoldásokban gazdag, egyes szakaszait tekintve szokás szerint monoton, egészében véve azonban kontrasztos is. Vajon milyen lenne mindez, ha nekiállna egy jó népi zenekar s – egész nyugodtan más hangszerekkel s jó adag kötetlenséggel – eljátszaná Nyman művét? A visszatérés és változás hömpölygése csodálatosan érvényesülne benne, hiszen ennek mesterei a népi muzikusok, természetesebb és frissebb lenne, de hiányozna is belőle valami: az említett vonások, a természetesség és a frisség hiánya. Éppen az, amitől Nyman zenéje a posztmodern jellegzetes példája. A népzene monotonitása mindig az érzelmek fokozódását, a hangulatok elmélyülését fejezi ki, Nymané azonban korunk általános műviesedését és szabadságinflációját is. Mivel a népzenei kincs művi adaptációja – amit átfedés esetén is meg kell különböztetnünk a művésztől – maga is posztmodern jelenség, még posztmodernebb lett Nyman ezzel a koncerttel. A Csembalóverseny korábbi művek, az 1994-es Tango for Tim és az 1992-es The Convertibility of Lute Strings felhasználásával készült. Mindig öröm, ha De Falla és Poulenc követőkre lel, s új csembalóversenyek születnek. Ez a darab bizonyos tekintetben épp ellentéte a Zongoraversenynek, melynek a szerző vezényelte felvételén a ze-

nekar hangja erősen elfedi a zongoráét. Nem is ártana bizony, ha Nyman redukálná benne a zenekari szövetet, s igazi zongoraversenyt hozna létre, melyben jobban hallani lehetne, amit a szólísta játszik. Rachmanyinov például tökéletesen megoldotta ezt a III. zongoraverseny első tételében, ahol bizonyos mértékig hasonló módon olvad össze a zenekari és a magánszólam, de nem oldódik fel egyik sem a másikban. A Csembalóversenyben a szólóhangszer van előtérben, s hogy hogyan szólna akár ez, akár a Zongoraverseny hangversenyen, ki tudja. Némiképp zavaró a magas hangok dominanciája is, ilyen szempontból sem kiegyenlített a hangzás. A Csembalóverseny, miként a keretét adó 1992-es szólódarab is, azok közé a művek közé tartozik, melyekben a nymani repetitív monotonia elsősorban ritmikai invencióval párosul, s a dallamalkotásnak csak másodrendű szerep jut. A vonóskíséret naiv és egyszerű. A darab első része mintha drámai történet, rohanást, futást fejezne ki. Harmonikus és szép a lassú megszakítás, majd újra nyugodni nem akaró, gépies zene következik, s a darab vége felé hosszabb kádenciát hallunk.

A CD harmadik művét Nyman Purcell halálának 300. évfordulójára írta, s háttérben a XVII. századi angliai macskazene – rough music – áll, amiről a zeneszerző Thomson történetésznél olvastott. Kétségtől van ötletes epizódjai a darabnak, de nem találok eléggé egységesnek és tisztán zenei oldalról nézve átütő erejűnek. Narratív, naiv, játékos, egyszerű, s természetesen eléggé idegesítő. A lemezen is közreműködő Christian Lindbergnek köszönhetően az utóbbi években felélénkült a hangszer iránti érdeklődés és sorra születnek harsonaversenyek is. Christopher Rouse opusát például sokkal értékesebb és kifejezőbb darabnak tartom.

A lemez szólístái mind jó teljesítményt nyújtanak. A hangzás bizonyos része Nyman elképzelésének, s mint ilyen tiszteletben tartandó, bár érdekes lenne más előadásában is hallani Nyman versenyműveit.

Zay Balázs

Mozart: Szöktetés a szerájból
R. Strauss: A rózsalovag
Vezényel: Solti György

• NVC Arts/Warner •

A legismertebb magyar karmester mindig otthon érezte magát az operaházakban. Az ifjú korrepetitortól a második világháborút követően müncheni, frankfurti, majd londoni főzeneigazgató lett, a Covent Gardenhez „hivatali idejének lejártá” után is ragaszkodott. Az alábbi „bécsi” darabokból leginkább a bensőséges líra és a humor elegye ragyog; tulajdonságok, melyeket néhány kritikus elsősorban Solti Mozart-lemezeiről hiányol. Pedig a dirigensnek magánemberként is jó humorérzéke volt, és az idős kor bölcsessége a szelíd érzelmek tolmácsolását is megkönnyítette számára. Ez az 1987-es Szöktetés közvetlenebb és őszintébb, mint a sztárok, Gruberovát, Talvelát és Gösta Winberghet felvonultató Decca-stúdiólemez. Elijah Moshinsky rendezése szeretettel évődik Mozarttal. A szép színpadi keret és a kifogástalan cselekményvezetés kiváltképp üdítően hat az előtte látott 1997-es salzburgi fesztivál-előadás „modern” zagyvasága után. (Az utóbbiban ugyanis palesztin terrorista központba helyezték át a történetet és Korán-idézetekkel meg keleti zene- és táncbetétekkel „hozták közelebb” az operát a mai nézőhöz.) A Moshinsky-produkció artisztikus-játékos fénytörést kap néhány egyéni ötlettől és öltözképtől, melyek „kilógnak” a hagyományosok közül. Például Szelim basa és lakájai (meg hivatalnokai?) az európai rokokó divat szerint ruházkodnak, a II. felvonásban a nagyúr szinte a Don Giovanni nyitó perceit előlegezi meg: túllépve a szexuális zaklatás határán, heves csókba fullasztja Konstanze (Inga Nielsen) tiltakozását. A nem csak nevében állhatalos leánynak nem lehetett könnyű a választás a macho külsejű, fiatal és szenvedélyes Szelim és az ugyancsak csinos Belmonte között. Nyilván Deon van der Walt kellemes tenorja és hajlékony éneke nyomott többet a latban, mint a prózában fenyegetőző és erőszakoskodó, majd dühösen nagylelkű basa prédikálása. Nielsen akkoriban jelentős Mozart-énekesnek ígérkezett, újabb lemezei azonban nem igazolták reményeinket. A szolgapárosban Lillian Watson Blondéja a nyerő. Toronyként magasodik az előadók fölé az utóbbi 25 év operajátszásának egyik óriása, Kurt Moll. Osminja már nem annyira elemi átütő erejével hat, mint egykor

R. Strauss: A rózsalovag

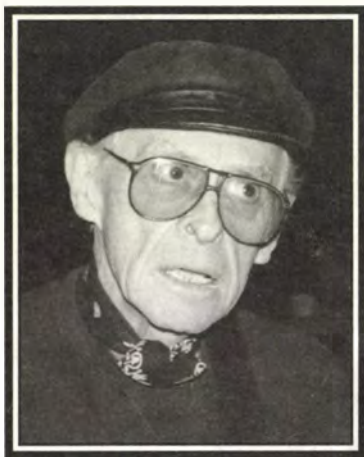
Böhm lemezén, hanem kirobbanó komédiáskedvével. Örvendetesen újszerűvé formálta a behemót bohócot.

A rózsalovag a legmozartosabb Strauss-Hoffmannstahl-darab, a Figaro és a Cosí újraálmodása egy századfordulóval később. Soltit mindenkor elismerés övezte a Strauss-operák, mindenekelőtt a Salome, az Elektra és újabban az Árnynélküli asszony színházi és stúdió-előadásaiért. Ha ez a Rózsalovag (1984) mind náluk, mind a Szöktetésnél gyengébb osztályzatot érdemel, az nem az ő hibája, nem is a rendező John Schlesingeré. A tereziánus Bécs (történelmileg sosem volt, pusztán a zenéből kölcsönzött) fanyar-édes bája csak akkor ragyoghat fel az arisztokrata-nagypolgári környezetben, ha négy

nagyszerű főszereplő forrósítja a stilizációt életté. Itt csak kettőt találunk belőlük, a két szerelmes nőt. Kiri Te Kanawa érett vokális és fizikai sugárzása betölti a színt; Barbara Bonney, a lírai szoprán naivák legmegbízhatóbb és legsinosabb ábrázolója ideális Sophie. Kár, hogy Octavianjuk (a lemondott Baltsa helyett beugró Anne Howells) sem a hercegnének, sem a polgárlánykának nem partnere. Megjelenése és hangja képtelen elhithető, hogy ebből a kamasz-ifjúból, aki épp a Cherubinóktól Almaviváig vezető utat járja, az igaz szerelem szemünk láttára farag egy újabb Belmontét. Ellenlábasa, Aage Haugland Ochs bárója megfelelő, de nem kiemelkedő alakítás.

Uhrman György

Zoller Attilával

Amint arról előző számunkban hírt adtunk, január 25-én, 71 éves korában az Egyesült Államokban meghalt Zoller Attila, a világhírű magyar jazzgitáros. Az alábbiakban elsőként közlünk részleteket az 1996 januárjában, Magyarországon készült interjúból, melynek szerzője közeli viszonyban volt a híres muzsikussal. Zoller Attila gazdag életének csak néhány fordulópontjára utalhatunk itt. Az itthoni kezdetek után hamar, már 1948-ban Ausztriába költözött, ahol rövid idő alatt neves muzsikussá lett. Németországon át végül eljutott az Egyesült Államokba, 1959-től haláláig ott élt. 1972-ben jött először haza, a székesfehérvári fesztiválra, maradandó élmény volt 1991-es koncertje is Budapesten. Sajnos volt példaképével, későbbi állandó partnerével, Lee Konitzsal nem jutott el hozzánk '96-os európai turnéja során. Amikor viszont már sejteni lehetett, hogy betegsége el fog hatalmasodni rajta, amerikaiak és magyarok, hatóságok és jazzemberek összefogásából létrejött pesti búcsúfellépése, 1997. december 5-én, a Rádió Márványtermében. Kompaktlemezei közül valószínűleg utolsó jelentős munkája a Lasting Love c. szólóalbum, a When It's Time az Enjánál jelent meg, emlékeztet '95-ös felvétele, a Thingin (hat-ART) is. A koraiak közül a híres Gipsy Cry és az út-törő Zo-Ko-Ma viszont ritkaságnak számít.

Gramofon: A magyar jazzközönség sajnálatosan keveset tud pályafutásáról. A jazzlexikonok több-kevesbé pontos adatain kívül itthon szinte semmi sem található meg Rólad és Tőled. Az angol és német nyelvű jazzkönyvekben ugyanakkor hosszú elismerő sorok találhatók a tevékenységedről. 1995-ben pedig a New England Art Foundation életműdíját kaptad, mégpedig Archie Shepp-pel együtt.

Zoller ATTILA: Ez rendkívül nagy megtisztetés számomra, amivel mindenekelőtt a negyvenesztendősi amerikai tevékenységem ismerték el, de nyilvánvalóan figyelembe vették az óvilágbeli koncert- és hangfelvételi tevékenységem is.

G: A Zoller zenészcsaládnak nagy híre van a Duna-kanyarban. Mióta élt itt a család?

Z. A.: Őseink az Innsbruck melletti Telfből jöttek Magyarországra, még Mária Terézia idejében. Szentkőpfaragók voltak és eredetileg Nagymaroson telepedtek le több mint 200 éve. A Zoller név egyébként magyarra fordítva vámost jelent. Nyilván a Thurn und Taxisok korában valamelyik városban szedték a vámot. Nagymaroson családjunk hamarosan tősgyökeres magyar család lett. Én már a hatodik magyar generációhoz tartozom és a Duna Nagymarossal szemközti oldalán, Visegrádon születtem 1927. június 13-án. Én már egy szót sem beszéltem németül, egészen addig, amíg 21 éves koromban Ausztriába nem kerültem. Édesapám zenetanár és karmester volt. Testvérem, Anna, aki ma Veszprémben él, zongorázott és hegedült. Négyéves koromban édesapám kezdett hegedülni tanítani, majd kilencévesen trombitálni kezdtem. Egészen 17 éves koromig az iskolai szimfonikus zenekarban játszottam. Akkor autodidakta módon áttértem a gitárra, Budapestre költöztem és klubokban, szórakozóhelyeken játszottam. 1946 és 1948 között már a tangóharmonika- király Tabányi Mihály Pinocchio együttesében ritmusgitároztam.

G: 1948 októberében Bécsbe mentél és hamarosan a legelismertebbek között voltál. 1950 decemberében pedig már a kritikusok Ausztria első számú jazzgitárosává választottak.

Z. A.: Amikor kimentem, akkor trombitásnak szerződtek egy big bandbe. Egy menetet trombitáltam. A szünetben gitárt vettem a kezembe és a zongoristával kettiesen jammeltünk. Odajött a szintén trombitás zenekarvezető, Eddie Macku Jr. és szólt,

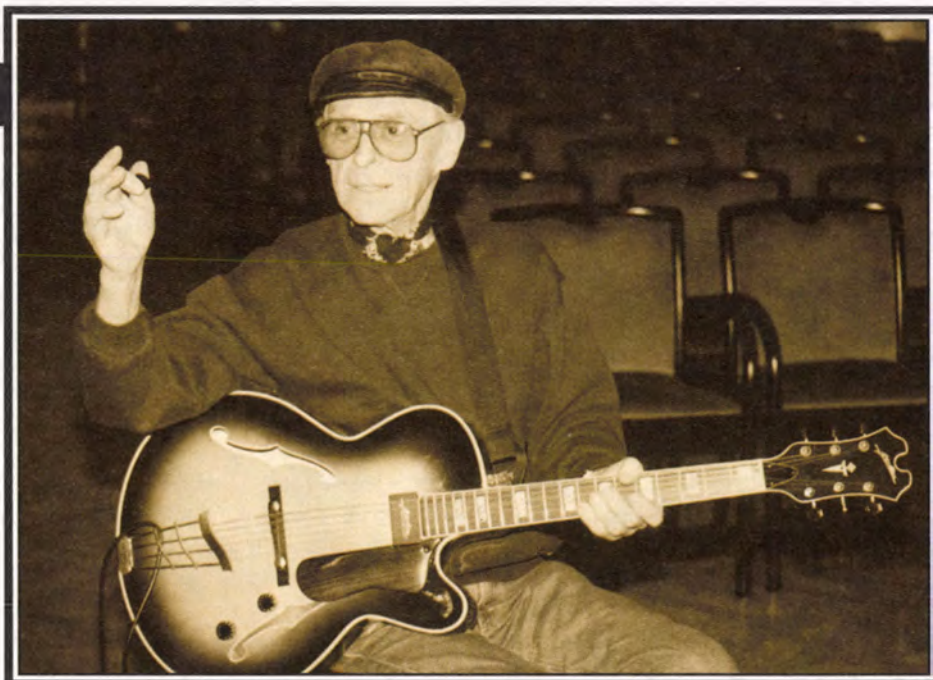
hogy a második szettben játsszak gitáron. Így kezdődött. A béli szezonban minden jobb helyen játszottunk Bécsben. Az évad végére már sokan személyes ismerőseim is lettek. A magyarul is jól beszélő tangóharmonikás, Vera Auer együttesével viszont azt a fajta jazzt játszottuk, amelyet a Pinocchióval játszottunk Budapesten. Auer harmonikatanára – akárcsak Tabányi – egyébként a legendás Bobula Lajos volt, akit jó jazz-zongoristaként is ismertek Európában. A Vera Auer und ihre Solisten elnevezésű bandával 1950-ben készülték első lemezfelvételeim. Később aztán a George Shearinges-vonalra álltunk rá.

G: Az örvenes évek elején Bécs mellett mind több városban tűntek fel a régi és az újabb jazzbandek, de külföldre is eljuthattak az osztrák vagy nemzetközi zenekarok.

Z. A.: Mi is jártuk Ausztriát, de emellett eljutottunk például a németországi Nürnbergbe, ahol amerikai jazzmuzsikussal és Friedrich Guldával, az akkor még ifjú zongoristával dolgoztam. Svájcban a bécsi születésű zongorista, Joe Zawinul játszott a bandánkban. A különböző osztrák és német jazz-zenekarokkal felléptem Hollandiában, Törökországban és Svédországban is. A fő területem azonban mindinkább Németország nyugati fele, ahol többek között játszottam Dave Amram amerikai kürtössel, aki később jelentős third stream-darabokat komponált és játszott, számos lemeze jelent meg a Decca, az RCA vagy az Electra Musician cégek kiadásában. Az első között ismerkedtem meg Albert Mangelsdorff-fal, a szárnyait éppen hogy bontogató fiatal pozanossal. Egy 1954-es magánfelvételen a Mangelsdorff quintettben Amram és én együtt játszottunk. A következő évben pedig a zongorista Jutta Hipp quintettjével részt vettünk a 3. Német Jazzfesztiválon, amit Frankfurt am Mainban rendeztek. Ezt a fellépésünket, akárcsak az első duószereplésünket Alberttel, felvette a német Brunswick lemez cég és LP-ken kiadta, ami akkor nagyon nagy szó volt. A kölni Mod Records, Gigi Campi minicége pedig 1955 júliusában Shivi Guitar címmel vette fel és adta ki első saját lemezemet, amelyen szólóban játszottam. Tudtommal ez a legelső szólógitárlemezek egyike ebben a műfajban.

G: És ezzel elindult a lemezfelvételek szinte végtelennek tűnő sora.

Z. A.: Csak látszólag. Németországban nagyon szerettek és szeretnek a mai napig. Volt úgy, hogy pár

Fotók: Sükös Péter

„Mindig magyarnak vallottam magam”

nap alatt több LP-t is felvettünk. Azután viszont voltak nagy, többéves felvételi csendek is, mert a lemezeket nagyon gondosan beosztották, hogy mi mikor jelenjen meg, mert az eladásban lehetőleg biztosra akartak menni. Én főleg német cégeknek, vagy a világcégek németországi leányvállalatainak dolgoztam. Kezdetben a már említettek mellett a Metronome, az Electrola, a Jazztone, a World Pacific és a Pacific foglalkoztattak sidemanként.

G: Mintegy 80 lemezed készült eddig. Ezekből 26 önálló LP vagy CD. Emellett 28 további lemezen vagy közreműködő. Vagy ugyanennyi az olyan lemez, amelyen egy vagy több eredeti számmal szerepelsz. Hol Chick Corea, hol Benny Goodman, hol Klaus Doldinger, hol Dudás Lajos mellett fedezzük fel a neved s játékod néhány szám erejéig. Ebből a hatalmas, rendkívül széles stílussskálát felölelő anyagból mi az, amit a leginkább a magadénak vallasz, amit a legjobb szeretsz, ami szerinted is a csúcs a pályafutásodban?

Z. A.: Mindjárt a legelső saját LP-mmel kezdem, a Heinrich Heine költeményeihez írt Lyrik & Jazz-zel, amelyet 1964-ben Hamburgban vettünk fel a Philipsnél. Ez ma is nagyon közel áll hozzám. A mai napig a kedvenceim közé tartozik az 1965. márciusában Nyugat-Berlinben rögzített The Horizon Beyond. Ezen Don Friedman zongorázik, Barre Phillips bőgőzik, Daniel Humair dobol. Erre a lemezre úgy kaptam lehetőséget, hogy a felvételt megelőző napon egy rhythm & blues-lemezen kellett ját-

szanom Klaus Doldingerrel, és jutalmul felvették ezt az anyagot is. 1979-ben készült harmadik Enja-lemezem, a Conjunction. Ezen szólóban rögzítettem négy saját kompozíciót. Ennek megjelent kis példányszámú, direktvágott változata is. Amerikában pedig az Inner City adta ki. Az L+R három LP-n adta ki a Jimmy Raney barátommal készült duettjeinket. Azonos zenei világban éltünk, de másképp fejeztük ki magunkat, más volt a zenei szókincsünk. Sajnos Jimmy tavaly májusban elhunyt. Az L+R most dupla CD-n adta ki a közös felvételeinket. Végül a legújabb korongom emlitem. A When It's Time-on régi cimborám, Lee Konitz altózik, Larry Willis zongorázik, Santi Debriano bőgőzik és Yoron Israel dobol. Ez mindenképpen az egyik legfontosabb, legjobb felvételem.

G: Ebben az utóbbiban teljesen egyetértünk. Igazi mestermű. De miért hagytad ki a sokak által emlegetett Gypsy Cryt?

Z. A.: Gondoltam, hogy úgy is rákérdezel. Ez a maga idejében valóban sok újdonságot tartalmazott. Számos mai gitáros sztár, például Pat Metheny állandóan erről áradozik. Ő egyébként több kurzusomon is részt vett.

G: Ha már Metheny-nél tartunk, megkérdezem, helyes-e az információ, hogy az általad kitalált és szabadalmaztatott pick up-pel játszik?

Z. A.: Igen. De nemcsak Pat Metheny, hanem többek között Kevin Eubanks, Jim Hall és Joe Pass is ezeket használták. Az AZ 48-, AZ 49-modellek ma is

keresettek. Az Egyesült Államokban főleg tanítottam. Indiana, Illinois, Connecticut, Vermont voltak a főbb működési területeim. Ma mindenekelőtt Vermontra összpontosítottam, ahol 1975-ben többek között Don Friedman és George (Jiri) Mráz közreműködésével szerveztük meg az első nyári jazzkurzust, amiből azután a Vermont Jazz Center kialakult.

G: Te a gitáron östehetség voltál. Hagyományos gitároktatásban sosem részesültél, hacsak az 1959-es School of Jazz in Lenoxot nem vesszük jazziskolának...

Z. A.: Jim Hall volt az útmutatóm, a kurzusvezetőm, akit kizárólag éniattam szerződtek. Ez csiszolás, közös játék volt és nem szabványos iskola. Ez a fajta együtt játszás, együtt lélegzés az, amit mi is csinálunk a kurzusokon. Ezt csináltuk Pat Methenyvel is, aminek jótékony hatását azóta is emlegeti.

G: Ha nem tévedek, akkor Bartók Béla és Szigeti József után te voltál a harmadik magyar zenész, aki játszott Benny Goodmannel, a swingkirállyal. Hogyan kerültél a Goodman-combóba?

Z. A.: Akkoriban általában free zenét játszottam Barre Phillips bőgős körében és sokat dolgoztunk Tony Scott klarinétossal. Utóbbival készült a Hommage To Lord Krishna című LP, amelyen az akkor még meglehetősen ismeretlen Collin Walcott szitározott. A megelőző években többek között Herbie Mann együttesével, Oliver Nelsonnal, Cal Tjader vibrafonossal is dolgoztam. Mind a koncerteken, mind a lemezfelvételeken hallhatták, hogy nemcsak a free zenében vagyok otthon. Nyilván így vélte Benny Goodman menedzsere is, amikor megkeresett ajánlatával. A korábbi gitárosuk már nagyon unta ezt a fajta zenét és ezért kerestek valakit. Hat hétre igent mondtam a Benny Goodman-combo standard világára és a swingre. Esténként a New York-i Rockefeller Centerben levő elegáns étteremben, a Rainbow Grillben zenéltünk többek között Joe Newmannel és Zoot Simsszel. Ugyanezzel a csapattal felvettünk egy lemezt is a Command márkának, amit azután az egész világon terjesztettek. Pár éve a Benny Goodman-magánarchívumból előkerült néhány szalag ebből az időből. Ezek egy részén én is szerepelek, úgyhogy elég sok Goodman-CD-n hallható mostanában a játékom. Ha jól tudom, ezeket egy időben Magyarországon is forgalmazták.

Simon Géza Gábor

Dél-alföldi Szaxofonegyüttes

Esthajnal

• Szerzői kiadás – Rana in Fabula •

Dél-alföldi Szaxofonegyüttes

Lord Palmerston, a múlt századbeli brit államférfi egy alkalommal a „kelet írjei”-nek nevezte a magyarokat, és ezt nem bókna szánta. Személy szerint én soha sem éreztem magyar szempontból bántónak ezt az összehasonlítást, igazságtartalmáról azonban mindaddig nem gondolkodtam, ameddig nem hallottam ír muzsikát. A zenei hasonlatosságra nem valami alapvető zeneelméleti felismerés döböntett rá, hanem az ír muzsika által felölelt érzelmi skála. Már akkor is ugyanazok a még itthon hangolt érzelmi húrok pendültek meg bennem, amikor még jóformán nem is tudtam annyira angolul, hogy megértem, miről énekeltek a derék kelták.

A Dél-alföldi Szaxofonegyüttes hallatán azonnal az írek jutottak eszembe, mert annyira magyar az egész. Számomra óriási élmény ez a zene. Talán négyszer vagy ötször próbáltam „kritikus” füllel, a részletekbe menően végig odafigyelni. Egyszer sem sikerült, mert a muzsika holisztikusan hatott rám. Lehet, sőt valószínű, hogy ez az összehatás teljesen szándékos volt az alkotók részéről. Ez a lenyűgöző

csapatmunka ugyanakkor egyáltalán nem zárja ki a rögtönzést. A rögtönzés néha teljes egészében átadja magát a magyar népzene logikájának, máskor pedig free beütésű, szimultán improvizációk kis fűrtökben befonják az előre komponált elemek szép egyenesen lecövekelte karóit. Ezek az előre komponált elemek azonban mind a magyar hagyományban gyökereznek. Viszonylag kevés a hosszú szóló a lemezen. Burány Béla szoprán-szaxofon-szólója a Fecskén tiszteletadásnak hangzik Dresch Dudás Mihály előtt, kinek munkája sok szempontból a kiindulópont és közvetlen inspiráció lehetett a Dél-alföldi Szaxofonegyüttes számára. Zenéjük azonban, noha azonos töről fakad, de egy lényeges ponton eltér Dreschéétől. Az utóbbival már nem akad ebben az országban egyenrangú saját hangszerén (külföldön is alig), s így egyre inkább saját zenei világot alkot, melyben ő maga az irányadó és a forrás. Ágoston Béla, Szokolay Dongó Balázs és Burány Béla egymásból táplálkozik, odafigyel a többire és együtt zenél. De ha Dresch Dudás Mihály volt a sugallat, ez a kifejezetten hazai gyökerű zene nagyon sokat köszönhet Szabados Györgynek is. Nem csoda, hogy az ő egyik mondása jut eszembe a három fúvós játékaról, mégpedig az, amikor a tonalitást „egy húron pendülés-ként” határozta meg.

Sajnos van a magyar jazzközönségnek egy rétege, amely már eleve fanyalogva fogad és „magyarkodásnak” bélyegez minden ilyen irányú kísérletet. Engem nem foglalkoztat, hogy a Dél-alföldi Szaxofonegyüttes muzsikája jazz-e vagy sem. Már csak azért sem, mert egyetértek a néhai Stan Getzcel, aki szerint a jazz is népzene. Az album nyitószámát, a Sírátót hallgatva például, minden skatulyázás helyett csak az a szó akad a tollamra, hogy fenséges. Nem kell magyarnak lenni, vagy akár a magyar népzene bármilyen szinten ismerni ahhoz, hogy akár a Sírátót, akár a Fekete Kátát ezen a lemezen szívbememoriesnek találja az ember.

Aki kifejezetten a kortárs jazz irányából közelíti meg ezt a valóban dél-alföldi zenét, az sem lesz elveszve például a Metropolis Shaman Song néha már-már afroamerikai felhangjainak hallatán. Az album egyik fénypontja két-ségtől a címadó Esthajnal, melynek bizonyos gyönyörűen harmonizáló részei önkéntelenül felidéznek a néhai Duke Ellington szellemét, noha feltételezem, hogy ezeknek az igen nagy szeretettel zenélő szarvasi, zentai és tótkomlói fiúknak nem ő járt az eszébe. Lehet, hogy vannak hibái a lemeznek, de, mint már korábban is jeleztem, annyira megfogott az egész, hogy egyikre sem voltam figyelmes.

Pallai Péter

Béla Fleck & The Flecktones

Live Art

• Warner •

Béla Fleck & The Flecktones

Általában nem ismerjük Béla Flecket, pedig két okunk is lenne rá. A legkézenfekvőbb az ismerősen csengő neve. Noha a konzekvensen ékezzettel írt keresztnevének kívül semmi sem utal magyar voltára, már emiatt is közelebb érezhetjük magunkat hozzá. A másik ok pusztán zenei; ő Amerika egyik legjobb bendzsós, (az öt éven keresztül elnyert legjobb bendzsós cím a Downbeat hasábjain legalábbis ezt sejteti) ráadásul rendkívül nyitott, és nagyon fogékony a jazzre.

A dupla CD gyakorlatilag a zenekar – belegendolnia is nehéz – évi kétszáz koncertjének a legjobb felvételeinek a válogatása. Az alapzenekar Flecken kívül a pazarul basszus-

gitározó Wootenből, és az újító Future Manből áll. Wooten szépen csellózik, és az egyik számban kifejezetten élvezhetően rapel. Future Man a maga által kitalált gitár alakú elektromos dobon játszik, illetve egy raggie-számban énekel. Érezhetően nagyon együtt vannak, minden zenei rezdülésben követik egymást. Dinamikailag és ritmikailag nagyon sokrétű zenét csinálnak, magától értetődően rögtönöznek akár összetettebb formákat is. Mindhárman egy-egy szólószámmal bizonyítják kivételes hangszeres képességüket.

Koncertjeikre más és más vendégszólásokat hívtak meg. Legtöbbször az Oregonból ismert Paul McCandless játszik velük, nem a rá jellemző oboán, hanem szoprán-szaxofonon. Játékával a jazzrockos darabokat is szárnyalóvá varázsolja. Fleck egyik inspirálóját, Chick Coreát is meghívták vendégnek, és

Branford Marsalis is játszik egy félreismerhetetlenül rá jellemző szólót a lemezen.

A zenészek sokszor merítették a country, a bluegrass, a jazz és a rock elemeiből, de a dél-afrikai zene is kiindulópont volt az egyik számhoz. Turnéik során számos országba, sőt kontinensre eljutottak, és az ott felszedett zenei élményeiket felhasználják, de a zene így sem kaotikus. Vastagon használják az elektronikát, viszont nem a hibáik palástolására, hanem új hangképek létrehozására. Az utolsó dalban (Flight of the Cosmic Hippo) Fleck megénekelte a közönséget. Különválasztva a nőket és a férfiakat, olyan hangoztatni ki belőlük, amik mintha egy víziló párt méltóságtagteljes coitusának a hangjai lennének. A zenekar erre a kísérletre játszik és a közönség egyáltalán nem orrol meg saját méltatlan helyzetére, sőt.

Juhász Gábor

Ágoston Béla – nádsípok, tenor- és altszaxofon, basszusklarinét;
 Szokolay Dongó Balázs – fa-, műanyag- és fémcsővek, szopránszaxofon, kaval, dorombének;
 Burány Béla Pöccök – bariton- és szopránszaxofon; Resch Béla – nagybőgő;
 Virág Tibor – dob, ütőhangszerek

Béla Fleck – bendzsó, bendzsó-szintetizátor;
 Victor Lemante Wooten – basszusgitár, cselló, ének;
 Future Man – elektromos dob;
 km.: Paul McCandless – szaxofon, basszusklarinét, angalkürt; Sam Bush – mandolin; Brandford Marsalis – szaxofon; Howard Levy – billentyűsök, szájharmonika;
 Chick Corea – zongora, zendrum; Edgar Meyer – bőgő; Stuart Dunken – hegedű;
 Jerry Douglas – dobro; John Cowan – ének;
 Bruce Hornsby – zongora, ének

Stanley Clarke

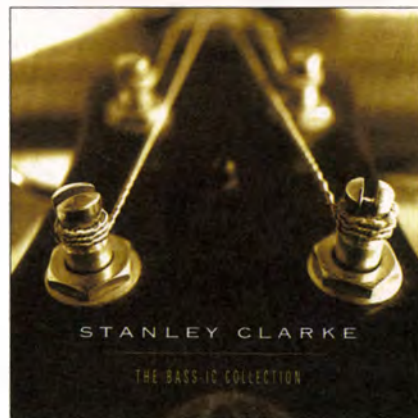
The Bass-ic Collection

• Epic – Sony •

közönség zöme a melódiát hallja, a basszust kevésbé. A zenészek (főleg a basszisták) ezzel pont fordítva vannak. A legfontosabb hangszerek tartják, és nem ok nélkül. A zenében a basszust mindenféle dinoszaurusz méretű hangszerek szolgáltatják, amelyek hagyományosan nehézkesek és mindennek nevezhetők, csak virtuóznak nem. A könnyűzene ezenkívül története során mindenféle hangszerfurasággal szolgált, mint a tubával, vagy basszuszaxofonnal. (Mindezeket a tökéletlen hangfelvételi berendezések tették szükségessé, mert akkoriban a nagybőgőt nem tudták rögzíteni.) Mégiscsak a bőgő lett a jazz igazi basszushangszere fokozatosan a húszas évektől egyre inkább kizárólagosan, sőt a maga korában különböző virtuózokat is produkált. A valamikor fantasztikus virtuóznak számító Jimmy Blantonról Oscar Pettifordon, Charles Minguson, Ray Brownon, Paul Chamberseen keresztül vezetett az út. Mind csodálatos muzikusok voltak, technikailag azonban ez a hangszer igazából Stanley Clarke megjelenése után kezdett kibontakozni. Időközben egy újabb basszushangszer jelent meg, a basszusgitár. Ez a hangszer kisebb volt, mint a bőgő, tehát potenciálisan virtuózabb hangszer volt. Mint minden újabb hangszer esetében azonban bizonyos időnek el kell telnie, míg valaki ráérez a hangszer lelkére, és nem úgy kezeli, mint egy vízszintes bőgőt.

Clarke a hetvenes évek elején jelent meg a színen, rögtön a legjobbak (Chick Corea, Stan Getz, Art Blakey) társaságában, és menten megváltoztatott minden addigi elképzelést a bőgő technikai lehetőségeiről. Hamarosan basszusgitározni is hallhattuk. Ezen a hangszerezen már gimnazista korában is játszott. Mondanom sem kell, ezen a hangszerezen is hihetetlen dolgokat művelt, de ami ennél is fontosabb; egyike volt azoknak, akik a hangszer igazi énjére ráéreztek. Eleinte a basszusgitárt bőgősök használták váltóhangszerként, csupán erre a hangszere senki sem specializálódott még. Később persze igen, és olyan csodálatos, jelentős művészei lettek a basszusgitárnak, mint Jaco Pastorius, Louis Johnson, Christian Bromberg, Alphonso Johnson, pusztán néhány nevet említve, akik mind különböző stílusokat képviselnek.

A HÓNAP KLASSZIKUS JAZZLEMEZE

Stanley Clarke

Stanley Clarke – basszusgitár;
 közreműködik többek között:
 George Duke – billentyűs hangszerek;
 Jeff Beck, Bill Connors – gitár;
 Louis Johnson – basszusgitár;
 Dennis Chambers, Steve Gadd, Harvey Mason, Tony Williams – dob;
 Kirk Whalum, Tom Scott – szax;
 Jerry Hey – trombita

Stanley Clarke azonban mindegyikük játékában felfedezhető.

Clarke pályája két vonalon futott. Egyrészt bőgősként – a hangszer jellegéből fakadóan – többé kevésbé hagyományos jazzt játszott, másrészt generációjának megfelelően basszusgitárosként a jazzrock, illetve inkább a funkjazz egyik legfontosabb stílusteremtő figurája lett. Ebben a szerepében számos önálló albuma jelent meg a hetvenes évek eleje-közepé tájától kezdve. (School Days, Journey to Love, Clarke-Duke Project, stb). Ez a CD ebből az időből ad izelítőt válogatás formájában. Számomra régi ismerősként cseng mindegyik felvétel. Ezek a lemezek még LP-formában jelentek meg. (Régen nem hallottam őket, mert szalagos magnómat már lusta vagyok befűzni). Öröm hallgatni ezeket a felvételeket, úgy Clarke a szólista és mint komponista jogán. Gyakori partnere, a bizonyos szempontból hasonló stílusteremtő szerepet betöltő George Duke pedig mindig csodálatos.

A CD-n hallható felvételek persze csak bizonyos szempont alapján kiválogatott részletei az eredeti lemezeknek, de sokszínűek, gazdagok.

Friedrich Károly

Kirk Whalum

Colors

• Warner •

K i r k W h a l u m

Kirk Whalum produkciója szakszerű popzene. Valószínűleg lemezkiadók, forgalmazók, esetleg a show-business szakemberei, managerei dönthettek úgy valaha, hogy a zenei sajtó inkább a jazzrovatokban méltassa a muzsikust CD-it; talán, mert tenorszaxofonos az illető. (Nem vagyok biztos abban, hogy promóciós szempontból így jobban jár, de én most megpróbálok nem visszaélni a jazz iránti elfogultságommal.)

A popzene fogalma nem egyfajta minőséget takar, ezért annak kulturális és életmódra vonatkoztatható jelentőségét egy pillanatig sem szabad kétségbe vonni. A valóságban leginkább jelenlévő, ezáltal az általános közérzetet nagy mértékben meghatározó műfaj ez, amelytől gyakorlatilag lehetetlen elzárkózni. Arról nem is beszélve, hogy milyen fontos – érzelmi, érzéki, szellemi és üzleti tendenciákat jelző, az általános értékrend pillanatnyi

állapotára utaló – információkról maradna le az, aki mégis megpróbálna elbújni előle. Ebben a műfajban is létezik alkotó fantázia, kifejezőerő, kreativitás stb., legfeljebb egyesek „átlagolják” az eddig jól bevált zenei formulákat – különös tekintettel a pénzben pontosan mérhető sikert illetően –, és biztosra mennek. Ezen a ponton osztható meg a műfaj minőségi szempontból.

A rock'n'rolltól napjainkig, a popzene történetének elmúlt negyven éve alatt látszólag sok forma, stílus, irányzat, frázis, dallam és harmónia vált szakszerűen alkalmazható pannelé, de ezek közül meglehetősen kevés a gazdagon kiaknázható zenei formula, és még attól is csekélyebb a gyakrabban használt ritmikai készlet. Emiatt Kirk Whalum zenéjét is kissé nehéz a zenekultúra elméleti értékviszonyai között valamilyen esztétikai kategóriába helyezni.

A zenéhez hozzátartozik az egyéniség, a felismerhető hang, az „arcél”. Ezek hiányában még bajosabb az értékelés, mivel a szaxofonos – és általában a legdivatosabb popzene

művelőinek – zenei és emberi karaktere egyáltalán nem tükröződik a produkcióikban. Utóbbi érveimet valamelyest alátámasztja a stáblista – illetve a közreműködő stúdiózenészek létszáma –, amiből inkább arra lehet következtetni, hogy az egyes számok felvételén az ment be dolgozni a stúdióba, aki éppen ráért; de számítógépes dobprogramok is hasonlóképpen csereszabatosak. Azok a muzsikuskok, akik ezeket a konzervált zenei eszközöket profi módon használják, bizonyára nincsenek híján a tehetségnek, a felkészült hangszer tudásnak – utóbbi még hallható is olykor –, de hogy számukra sokkal fontosabb a józan tervezettség: a legszélesebb közönség igényének pontos ismerete, a szaktudás, az üzleti stratégiára vonatkozó fegyelem, a jól előkészített PR- és marketingmunka, az nagyon valószínű.

Persze az „eszmei mondanivaló”, mely szerint „bármilyen színű is a bőröm, örökké táncolok, boldogan, szabadon...”, azért szép dolog.

Matisz László

Aquarell

Aquarell

• Szerzői kiadás •

Miután az Aquarell együttesről mindössze annyi előzetes információt kaptam, hogy pályakezdő fiatalok Gyuláról, akik fúziós zenét játszanak, elkezdtem hát a borítót böngészni. „Kedves jazzkedvelő, ön most az utóbbi évek egyik legjobb és legszínvonalasabb magyar kiadású CD-jét tartja kezében!” kezdi szerényen és tárgyilagosan az ajánló, a jeles budapesti együttes nem kevésbé jeles tagja. A tévében látható pelenkareklám jutott eszembe, melyben egy bizonyára véletlenszerűen kiválasztott, natúr védőnő közli, hogy a pelenka, amit ő is használ – mert nem csak védőnő, mama is – minden más pelenkánál jobb. Ezek után bizonyára jól fog a pelenka. Reméljük az Aquarell-CD is. Megtudtam még azt is, hogy melyik stúdióban készült a felvétel, és hogy kik voltak a szponzorok. Nos nem sok minden

állhatta útját, hogy a zene önmagáért beszéljen. Kétszer is végighallgattam becsületesen elejétől a végéig. Az írástudók felelőssége..., pályakezdő zenekar... – milyen kedves fiatal emberek. Nem vitás, igényes, jól képzett muzsikuskok, minden hangszeren. Ügyes kompozíciók. Elfogadható minőségű hangfelvétel. Jók az arányok mind az együttesen belül, mind a repertoár összeállításában a tempókat, karaktereket, terjedelmet illetően. Tényleg sokan örülnének, örültek volna, ha ilyen anyagot tudtak volna letenni első zsenéjüként. Igen, most jön a de.

A fúziós zene a jazz és a populáris műfajok határterülete, és főleg a gyorsan változó divat történéseinek színhelye. Az Aquarell zenéje pedig nem a jelen, hanem a közelmúlt. A Gramofon nem családi lap, hanem az igényes zenerajongó lapja. Az igényes fúziórajongó naprakész. Vagy a legújabbat vagy a klasszikusokat hallgatja. Biztosan sokan szívesen meghallgatják az Aquarell-korongot

egyszer-kétszer, és jólesően nyugtázzák, hogy végre már itt tartunk, hogy egy ilyen fiatal zenekar, távol a hazai jazzélet sűrűjétől, ennyire magabiztosan alkot, de féltő, hogy legközelebb inkább Weather Reportot vagy valamelyik régebbi Metheny-t vagy más eredetű választanak a remek, de iskolás másolat helyett.

A türelem meghozza jutalmát. Aki a sok szakmailag jól kivitelezett utánérzés után eljut Kovács Zoltán darabjaiig, így A rózsza neve és a The End címűekig, igazán maradandó lírai élményt kap. Ha majd idővel az Aquarell elkészíteti Best Of-CD-jét, ezeket nem szabad kihagyni. Jómagam is csodálattal szoktam nézegetni a gyermekrajz-kiállítások vízfestményeit, az emberi művészi kifejezőképesség csodálatos példáit, de tudom, hogy az érett mesterek inkább olajjal festenek vászonra. Kíváncsian várjuk a csinos aquarell után a kiforrott, nagy formátumú olajfestményt.

Szigeti Péter

A q u a r e l l

Kirk Whalum – tenorszaxofon, billentyűs hangszerek;
 Gerald Albright – alszaxofon, basszusgitár;
 Justo Almaro – szopránszaxofon;
 Philippe Saisse, Bill Cantos, Oji és Dan Shea –
 billentyűs hangszerek és programok;
 Leon Pendarvis, Marc Harris – Hammond orgona;
 Nick Moroch, Mark Baldwin, Paul Jackson Jr.,
 Dwight Sills – gitár;
 Marc Antoine, Chris Rodriguez – akusztikus gitár;
 Stuart Duncan – hegedű és mandolin;
 Chris Minh Doky – bögő;
 Ron Jenkins, Abraham Laboriel, Dwayne „Smitty” Smith –
 basszusgitár; Vanesse Thomas, Curtis King, Kevin
 Whalum, Lynn Fiddmont-Linsey, Howard Hewett – ének;
 Tommy Simms – basszus, ütős és húros hangszerek;
 Sean McCurley, Chester Thompson, Bill Maxwell –
 dobok,
 Luis Conte – ütőhangszerek; km.: Allison Krauss,
 Michael McDonald – vokál

Pfeff Márton – basszusgitár;
 Kovács Zoltán – gitár;
 Köles Márk – dob;
 Szabó Zoltán – billentyűs

Dan Wall

Off the Wall

• Enja – Varga •

evés jazzmuzikus van, aki a zongorát és az orgonát egyaránt hangszerének mondhatja:

Dan Wall ezek egyike. A negyvenes éveiben járó férfi a hetvenes években az amerikai Atlantában működött zongoristaként, majd New Yorkba költözött, ahol olyanokkal játszott, mint Steve Grossman, Eddie Gomez, Jeremy Steig, Joe Chambers, illetve rövidebb-hosszabb ideig Sheila Jordan, Dakota Staton és Jackie Paris énekesek kísérőzenekaraiban dolgozott. 1992-ben kezdett behatóbban foglalkozni az orgonával, miután John Abercrombie új triójának tagjává választotta. Ebben a felállásban két kritikailag is méltányolt lemez készült, és most kezünkben az első, szellemes című, önálló Wall-produkció, amely az orgonistát állítja a hallgató elé. A Hammond B-3-as orgona a fekete egyházi zene bevett instrumentuma, de igazi jazzhangszerré az ötvenes-hatvanas években Jimmy Smith tette.

Az ő soul-funky játékmódja irányművet jelölt és mércét szabott, improvizálóképességét a mai napig kevesen múlták felül. Ez a játékmód idővel azonban formalizálódott, valamely blues- vagy funkstéma kiválasztására és „dögös” rögtönzésekre szorítkozott.

Dan Wall – ellentétben például Joey DeFrancescóval – nem a main stream-vonalat követi, rá sokkal inkább az avantgárd irányába nyit, illetve Tony Williams Lifetime nevű együttesében jazzrockot játszó, méltatlanul elfeledett Larry Young volt hatással. Az eredeti tehetség keze nyomát viselő Off the Wall kilenc szerzeménye a két pólus közötti tartományt járja be.

A nyitó 13 Steps című darab a 13 hangból álló dallamról kapta a nevét, a Back Ice soul-jazz hangvétele ellenére modern harmóniakból építkezik, az Electric Ballroom a hetvenes évek fúziós korszakát idézi, a Carol's Bridge a brazil zene világába visz, az amorf hangokkal kezdődő Zakatak a szabad rögtönzéstől jut el fő témájáig, a 3/4-es Waltz for John pedig a volt muzsikustárs Abercrombie előtt tisztelget.

Dan Wall olyan típusú muzikus, aki ösztönösen kerüli a bevált megoldásokat, a kliséze-

D
a
n
W
a
l
l

Dan Wall – B-3-as hammondorgona;
 Karl Ratzer – gitár;
 Adam Nussbaum – dob;
 km.: Ingrid Jensen
 – trombita és szárnykürt;
 Lester Laure – gitár

rű fogalmazást. Virtuóz képességű játékos, aki azonban nem esik a technika bűvöletébe: lemezét komplex szerkesztésmód, egyéni, impulzív hangszerkezelés és az orgonistáktól szokatlan harmóniagazdagság teszi sajátossá.

A változatos, mégis egységes hangzású anyagban helyet kapott a The End of a Love Affair című Otis Redding-sláger is, amelyben Wall amolyan „kiszólásként” bemutatja, hogy ha akarna, így élne a hagyományos orgonajáték eszközeivel. Az osztrák Karl Ratzer a hangváltásokat kitűnően érző gitáros partner, egy számban visszhangosított szólójával feltűnik a titokzatos Lester Laure gitáros is, Ingrid Jensen pedig trombitán, szordínós trombitán és szárnykürtön felhangzó finom rögtönzéseivel gazdagítja az album hangzását.

A kiadó Dan Wall zongoralemezének a megjelentetését tervezi, ami elé az orgonistát bemutató színvonalas CD alapján várakozással tekinthetünk.

Turi Gábor

Renaud Garcia-Fons

Oriental Bass

• Enja – Varga •

Renaud Garcia-Fons

a lemez minden egyes darabja eredeti alkotás, azaz még csak nem is átdolgozás, de mégis könnyű ráismerni a szerzőt inspiráló tradicionális alapokra. Általában az eurázsiai kontinens déli felének népzeneiről van szó, de nem didaktikus rendszerben, hanem ahogy a szerző jónak látta, illetve ahogy a hangszereles megkívánta.

Az első darabban a virtuóz spanyolos bőgő-bevezető után megszólaló arab dob felett a harmonikával kísért klarinét dallam kifejezetten klezmeresen szól. Ez beletorkollik egy hegedűszerű, vonós, síró bőgő szólóba, majd a bőgő-klarinét uniszónó alatt a zenekar kiáll. Az ezt követő arablant-szóló után újra megszólal a klezmerszerű téma és a számot a kerekszerűen visszatérő spanyolos bevezető zárja, frappánsan. A második darab a legösszetettebb a lemezen, talán egy kicsit túl eklektikus, összesen öt fő témája van. Az elején a kitartott fúvósok felett a vonós, rubató bőgőtéma olyan, mint egy román ballada. Ezután

egy harmonikatéma hallható, amit egy rumbaszerű ritmus szelídít egy kicsit túl könnyűvé. Az egész lemezre jellemző sírós bőgőszóló alatt a kíséret mintha egy olasz westernfilmből származna, ami után egy modulálással és az indiai tabla beszóllásával egy másik világba érkezünk. A harsona-harmonika tartott hangok szépen szólnak a tablakíséret fölött, de ezt hamar felváltja egy Marlboro-reklámszerű bőgőosztinató és klarinét téma. A bőgős erre az alapra is szólózik, majd egy éteri lant-arpeggióval kísért fuvolatémával ér véget a szám.

A többi számra a stílusok és hangulatok ilyen kavalkádja nem jellemző. A következő darab alapvetően arabos, az önegyedés ritmusnak és az ud-derbuka kíséretnek köszönhetően. Ezzel ugyan ellentétben áll a harsonatéma, amely akár egy James Bond-film zenéje is lehetne. Az ez utáni szám elején a bőgő egy nehéz indiai raga skálájában játszik egy stílusos, szép és rendkívül tiszta bevezetőt. Pokoli nehéz lehet ezen a hangszereken. A dél-in-

diaias, de sajnos groteszk téma után spanyolos kíséretre hallhatunk bőgőszólót. A következő darab gyakorlatilag az első szám bevezetőjének a szólisztikus kibontása. Az ez utáni két számot nem részletezem, mert ezek között hasonlóan az eddigiekhez, de meg kell említenem az utolsó előtti két darabot, amelyek nyilvánvalóan a flamencóból merítették a legtöbbet. Érzésem szerint Garcia-Fons ebben a stílusban a leghitelesebb. Az utolsó darab a legszebb kompozíció. A monoton, Ravel bolerójára emlékeztető osztinató fölött szárnyaló hosszú, melankolikus dallam a fájdalmas szenvedély hangja.

A lemeznek vannak hibái. Közhelyeket tartalmaz, és eklekticizmusa sem válik a javára, de páratlanul briliáns hangszeres tudást mutat, és óriási kreativitást. Mostanában el szokták kongatni a lélekharangot az etno-jazz felett, de én azt gondolom, hogy egy műfajt nem az aktuális divat, hanem az erre a lemezre is jellemző kreativitás tart életben.

Juhász Gábor

Szakcsi-Kőszegi Duó

Journey in Time

• Fon-Trade •

Szakcsi-Kőszegi Duó

a z első szám (Roots in Hungary) magyaros-rapszodikus kezdő ütemei és népdal-imitációi után – ha addig nem tette – a hallgató egy pillantást vet a lemezborítóra, és megemeli a szemöldökét, gondolván: különös egy amerikano-magyar eklektika ez! Mellesleg komoly virtuózjáték, hiszen duóban zenélni mindig kockázatos, bár Jackie Orszóczy két számban kiegészíti a felállást, és ezek a lemez vitathatatlanul kiemelkedő színfoltjai. Persze ezzel nemigen lehetne dicsekedni: adott egy olyan duólemez, amelyen a triós számok a legjobbak... Egy szó mint száz, az egész lemezt valami misztikus kompozíciós megoldás lengi át, aminek a vezérelvére meglehetősen nehéz ráésmélni. Az

világos, hogy a két pillér az első és a címadó darabon helyezkedik el, ezek feltűnően hosszabbak is a többinél. Az elsőben Szakcsi is rátalál arra, ami a jazzben és a magyar népzeneben közös, és amit Szabados a pentatónia free-be oltásával fejez ki már egy jó ideje.

Ez történik itt is, azonban az rejtély, hogy mi keresnivalója van ezzel egy lemezen például egy amúgy dögös bluesnak Jackie-vel, és aztán egy lélekbe hatoló gonggal és impresszionisztikus zongorafutamokkal átszőtt, súlyos akkordoktól sem mentes vízióknak, amely önmagában szintén kiváló. Hiányzik a kohézió az önmagukban remek darabok közül, és emiatt – bármennyire is megmozgatnak minden kö-

vet, amit csak ketten tudnak – elapróztoknak és egyenetlen színvonalúnak tetszik az egész lemez, mintha nem is ugyanazok a zenészek ülnének a hangszerek mögött az egyes számoknál.

Meglepő identitáskeresésre vall az a gesztus, ahogy Kőszegi visszanyúl a Szabados-kvartettben eltöltött időkhöz. Ismét rátalál a „gyökerekre”, és hogy ne legyen a dolog annyira direkt, egyfajta bluesos-mainstreames szósszal öntik le az egészet. A baj csak az, hogy ez nem lemezkoncepció, slágerválogatások stílustalanságára emlékeztető egyveleget ad az a hanganyag, amely két-három kiváló lemez anyagát passzírozza össze.

H. Magyar Kornél

★★★★

Claire Antonini – lant, theorba;
 Yves Favre – harsona;
 Chris Hayward – fuvalák;
 Rabah Khalfa – derbouka, tar, bendir;
 Jean-Louis Matinier – tangóharmonika;
 Vicente Pradal – flamenco gitár, taps;
 Jean-Francois Roger – tabla, marimba,
 ütőhangszerek;
 Bruno Sansalone – klarinét;
 Sam Schlamming – dái;
 Ana Yerno – taps;
 Renaud Garcia-Fons
 – öthúros bőgő, taps, ütőhangszerek

★★★★

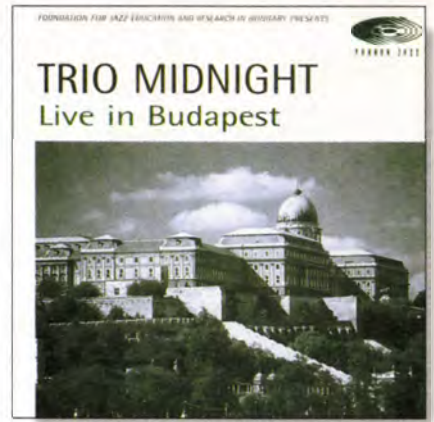
Szakcsi Lakatos Béla – zongora
 Kőszegi Imre – dob, gong
 km.: Orszáczky Jackie –
 ének, basszusgitár

Trio Midnight

Live In Budapest

• Pannon Jazz – Stereo Kft. •

a Trio Midnight a magyar jazz egyik fénylő csillaga, írja a producer a lemezborító jegyzeteiben. Az ilyen bombasztikus közhelyeket általában elnéző mosollyal fogadjuk, de jelen esetben tárgyilagosan el kell fogadnunk, mert igaz. Mind az együttes, mind tagjai külön-külön nemcsak generációjuk, de az egész hazai jazzélet csúcsát jelentik. 1990 óta szerepelnek ezen a néven, amikor Oláh Kálmán diplomázott a konzervatórium jazztanszakán, de egyéni karrierjük már jóval előbb elkezdődött. Azóta se szeri, se száma a különböző jazzversenydíjaknak, komoly nemzetközi fesztiválszerepléseknek, továbbá rengeteg lemezen és egyéb felvételen szerepelnek. Sokszor előfordultak a rádióban, különböző tévécsatornákon, sőt még portréfilm is készült róluk. Mégis mikor le akartam írni, hogy ez a Trio Midnight x-edik lemeze, utána nézve döbbenet kellett beletörődnöm, hogy a borító jegyzetnek megint igaza van. Ez az első! Megjelent egy-egy szám antológiákon és egy speciális album vonósokkal, de szintizta Trio Midnight – ki tudja miért? – még nem. Pedig nem tekinthető nagy üzleti kockázatvállalásnak kivonulni, felvenni egy koncertet, és kész a lemez. A Trio Midnight-koncertek gyakoriak és jók. Néha nagyon jók, van úgy, hogy kicsit jók, de megbízható standardot képviselnek. Ez a koncert 1996-ban hangzott el a Marczibányi téren, és majd két év kellett, hogy a tisztelt olvasó a CD-t hazavihesse. Az anyag csupa ismert darab a nemzetközi kötelező jazzrepertoárból – világszínvonalon. Oláh Kálmánék nem találtak ki új stílust, csak mindent tudnak, és azt nagy kedvvel, invenciózusan játsszák. A nyitó Bill Evans-darab a szerző hangulatát lopja be, és ez sokáig eltart, majd különböző más nagy nevek jutnak eszünkbe, de soha egy pillanatra sincs déja vu-érzetünk. A többnyire hosszú lélegzetű szólókban bővelkedő darabok egyszer sem fulladnak ki, feszes ívek, nem merülnek bele közönségképrázttató akrobatamutatóványokba. A karakterek változatosak. A záró All Blues a standard harmóniakerekek határait a végtelenségig kiterjesztő, Hancock vagy Jarrett szintjéig repülő szárnyalása nemzetközi

★★★★

Oláh Kálmán - zongora,
 Egri János - bőgő,
 Balázs Elemér - dob

T
R
I
O
M
I
D
N
I
G
H
T

zi sikert ígér jó marketing esetén. Az öt csillag a zenének szól, de... A hangfelvétel hazai viszonylatban jónak mondható, viszont nincs egy súlycsoportban a muzsikálással, ami a mai elvárásokat és a technológiai lehetőségek kihasználását illeti. A belső arányok jók, de a bőgőhang vékony, színtelen. A dobok és főleg a cinek hangja nem elég részletes, fakó. A zongora kínosan hamis. Végül nem hagyhatom említés nélkül, hogy ez a zenéi teljesítmény méltóbb borítótérteret érdemelt volna. A recenziókat azonban a tisztelt zenehallgató közönségnek és nem a forgalmazóknak írjuk, így a zárszót is a borítóról idézem: Jó szórakozást!

Szigeti Péter

Tim Hagans & Marcus Printup

HUBSONGS

• Blue Note – EMI-Quint •

Blue Note új albuma Freddie Hubbard kompozícióit tartalmazza a cég két fiatal trombitás üdvöskéje, Tim Hagans, illetve Marcus Printup tolmácsolásában. Az ötlet nem teljesen új, hiszen maga Hubbard is többször szerepelt két trombitás felállásban lemezen Lee Morgan, vagy Woody Shaw társaságában.

Freddie Hubbard minden idők egyik legnagyobb szerűbb jazztrombitása, maga is sok Blue Note-album szereplője volt. Hubbard azt a mindenre képes, technikai korlátokat nem ismerő vakmerő trombitás típusát személyesíti meg, amely Louis Armstronggal kezdődött, Roy Eldridge-en, Dizzy Gillespie-n, Wynton Marsalison keresztül ma a CD-nket jegyző két fiatal oroszlánnál tart. Meg kell említenem, hogy Freddie Hubbard sajnálatos szájsérülése következtében ma nem oly aktív hangszeresként, mint szeretnénk.

Hubbard oly ragyogó szólista volt, hogy szinte észre sem vette senki, milyen kiváló kompozíciói születtek szép csendben az idők során. Pályájának kevésbé publikus oldala, a komponista előtti tisztelgés ez az album. A lemez hangszerelője és zenei rendezője is Hubbard, aki hatalmas lelkesedéssel személyesen felügyelte a próbáktól kezdve az egész vállalkozást. A CD szinte megidézi a Blue Note hősi korszakának soundját. Egyrészt a jól ismert Hubbard-kompozíciók, másrészt a két trombitás kétségkívül Hubbard befolyásoltsága révén. Tim Hagans a „vasszájú” Woody Herman, Stan Kenton, Thad Jones, Mel

Tim Hagans & Marcus Printup

Tim Hagans, Marcus Printup
– trombita;
Vincent Herring
– altszaxofon;
Javon Jackson
– tenorszax;
Benny Green
– zongora;
Peter Washington
– bőgő;
Kenny Washington
– dob

Lewis, Gil Evans és Maria Schneider big bandjeiben szerepelt, valamint Gary Peacock, illetve Joe Lovano oldalán, vagy a Yellowjackets és a Steps Ahead tagjaként mint combojátékos. Kettejük közül az ő stílusa a talán modernebbnek mondható, az izgalmas, különleges hangok megválasztása révén. Az „Up Jumped Spring” trombita–zongora duettjében hallható, hogy nemcsak Hubbard, de Miles Davis játékát is jól ismeri. Marcus Printup neve sem cseng ismeretlenül a jazzhallgató számára, Wynton Marsalis Lincoln Center Orchestrájából, vagy felfedezője, a zongorista Marcus Roberts Kék rapszódia lemeze révén. Printup stílusa a bluesosabb, inkább „soulful”, mintha Hubbardot magát hallanánk. A lemez ritmusszekciója is kiváló, Benny Green napjaink egyik legjobb zongoristája, a két Washington, akik nem rokonok, Peter, a bőgős és Kenny, a dobos nagyszerűen játszanak. A két szaxofonos három-három felvételen hallható, kiválóan illeszkednek a lemez stílusához. Az altszaxofonos Vincent Herring nagyon emlékeztet Hubbard egykori gyakori Blue Note-partnerére, a kiváló James Spauldingra, akiről igen keveset hallani manapság. Javon Jackson tenoron a szintén sűrűn hallott ex-Hubbard-partnert, Joe Hendersont juttatja eszünkbe. A CD már a téma-választása következtében nyerő helyzetben van. A közreműködők kiválóak, és aki képet akar arról, hol tart ma a jazztrombitálás, csak hallgassa meg a Hubsongs-albumot!

Friedrich Károly

Grencsó Kollektíva

VILLA NEGRA

• Fonó Records •

Úgy tűnik, mintha már akkor, Páger Antal előadásában is több lett volna a Hattyúdal című régi magyar film betétdala, mint közkedvelt kuplé. Nem csupán azért, mert Ránki György melódiája ahhoz a típushoz sorolható, amely kiirthatatlanul benne marad az ember fülében, nem csak Garai Gábor szövege miatt, és még csak Páger szeretetreméltó egyénisége sem lehet elég egyértelmű megfjítés a dalban bujkáló plusztartalomhoz, bár mindhárman remekeltek a maguk műfajában.

A Villa Negra igazi titka, inkább a mai észjárás tükrében burjánzó elképesztő asszociációs lehetőségekben rejlik. Feltehetően ez inspirálta Grencsó Istvánt arra, hogy átiratokat, variációkat, illetve egy nagy formátumú kompozíciót készítsen belőle. Ezek az előzmények (különösen a nagy formátum), e meglehetősen bizarr alaphelyzet akár reflexszerű viszolygást is okozhatna – különösen az ortodox jazzkedvelők körében –, ha Grencsó nem hozná rendszeresen invenciózus ötleteinek, kiforrott muzikalitásának meggyőző bizonyítékát. Keze nyomán a Villa Negra is (minimum) metaforává, vagy inkább igazi közép-európai szimbólummá nemesedett.

Egyesek talán úgy vélik, hogy ez is „csak” egy a sok közül, amit kizárólag mi, magyarok érthetünk, csakhogyz ettől ez nem kevésbé értékes – vagy ha mégis, zseniális magyar művészek, különösen íróink egész sorát is degradálhatnánk ilyen alapon.

G r e n c s ó K o l l e k t í v a

- Grencsó István –
altszaxofon, fuvola, ütősök;
- Regős István –
tenorszaxofon;
- Borbély Mihály –
klarinét, szopránszaxofon;
- Juhász Endre –
oboa, angolkürt;
- Cserjési András –
trombita;
- Beke Tamás –
tangóharmonika;
- Szandai Máttyás –
bőgő;
- Jeszzenszky György –
dobok, xilofon

Az eddigiek tükrében tehát ez a Villa Negra legalább olyan érdekes tartalmi, gondolati és általános esztétikai szempontból, mint pusztán zenei, vagy még inkább egyetlen műfaj szakmai megítélése szerint. Ahogy mondjuk egy performance-élmény is más, mint egy intellektuális vagy érzéki absztrakció kellemes befogadása, így a szóban forgó zenedarab sem csupán az úgynevezett jazzkedvelőket célozza, hanem egyéb gondolati kalandokra fogékony lényeket is.

Ami a zenét illeti, arra mást nem lehet mondani, mint hogy perfekt. Elsősorban Grencsó kompozíciós- és arányérzékét dicséri, hogy a cirka háromnegyed órás darabnak egyetlen unalmas pillanata sincs. Dacára annak, hogy nagyon sokféle motívum és – többnyire egyszerű – hangszerezési, harmonizálási megoldás hallható benne, nem öncélúan eklektikus. Nagyon tudatosan felépített zene ez, amelyben az ismert téma jazz, (helyenként free jellegű) zenei szerkezetben van elhelyezve, ügyesen elkerülve a pejoratív „jazzesítés” hibáját. A talán kissé komolykodó benyomást keltő tartalmi utalásokat a zene szellemes, már-már poényszerű feloldásokkal teszi élvezetessé, ami ebben az esetben tiszteletre és irigylésre méltó szemléletmódot, optimizmust és vitalitást sugall.

Az pedig, hogy a Villa Negráról kinek mi jut eszébe, egyéni fogékonyág és fantázia kérdése; de hogy „...nem apácázárda...”, az egyszer szent.

Matisz László

TWIN LINES PROJECT

TWIN LINES TURNÉ

Workshop:

Március 11.,

Long Jazzklub Bp., (Dohány u. 22-24.)

Samuels-Acuna-Vasvári

Koncertek:

Március 12.,

Kecskeméti Katona József Színház

Március 13.,

International Buda Stage

(Bp., 1021 Tárogató u. 2-4.)

Március 16.,

HARMÓNIABAN A MATÁVVAL

Pécs, Nemzeti Színház.

az In Line a mai magyar jazz egyik legmarkánsabb vonala, jövőre lesz tíz éve, hogy a zenekar megalakult, és azóta az egyik legnépszerűbb együttes, bárhol szívesen fogadják őket az országban. Stílusuk a jazzrockban gyökerezik, amerikai szóhasználatú contemporary jazz, de latin és más hatásokat is elsajátítanak.

A két negyvenes éveit elején járó muzsikusi, Csepregi Gyula (szaxofon) és Vasvári Pál (basszusgitár) azonban mindig is új kihívásokat keresett. Ennek eredményeképpen a példaképeiknek tekintett Steps Ahead, Yellowjackets és Spyro Gyra tagjaival léptek kapcsolatba, és a magyar közönség ebben a hónapban Dave Samuels (vibrafon) zenei vezetésével Russell Ferrante (billentyűk) és Alex Acuna (dob, ütők) társaságában láthatja őket Pesten, Kecskeméten és Pécsen.

Természetesen egy ilyen nagy ívű projekt nem jöhet létre komolyabb előzmények nélkül. Ezek közül a Gramofon olvasói bizonyára találkoztak már az In Line: Twins című lemezével, melynek kiadója Royal Sped Records volt. Ezen is hallható a híres vibrafonos, de a kezdetek ebben a ragyogó együttműködésben tulajdonképpen a Sony-Columbia által 1995-ben kiadott In Line with Dave Samuels című CD. Az első „multi” által megjelentetett új magyar jazzlemez, Babos Gyula Blue Victoryja után ez is nagy győzelem volt.

Vasvári Pál a Gramofonnak elmondta, hogy a három itthoni koncert, no meg a Long Jazzklub-

ban (március 11-én 13-16 óráig) tartandó workshop Samuels, Acuna és az ő részvételével tulajdonképpen egy újabb lemez előkészületeinek tekinthetőek. A kvintett még Magyarországon megkezdte a felvételeket a Twin

Lines-produkcióhoz, melyet később New Yorkban fejeznek majd be. A tengerentúli munkába kapcsolódik be Mike Stern is, aki három szám erejéig ugyan, de boldogan vállalta a közreműködést. Mint ebből az alkalomból kiderült, jó ismerőse Samuelsnek, de még sohasem játszott vele. Sőt Vasváriékról is hallott már, amikor telefonon felhívta őket, hogy reagáljon a faxon érkezett felkérésre, rögtön mondta, hogy ismeri a zenéjüket, hála a Sony-Columbia-lemeznek. Ezek után mondani sem kell, hogy a Twin Lines-produkció is külföldi tulajdonban álló kiadónál fog elkészülni, és első sorban az európai és a japán piacot fogja megcélozni.

Egyébként Vasvári Pál nyíltan beszél arról, hogy ehhez az áttéréshez – a kitartás mellett – első sorban önismeretre volt szükségük. Samuels nem azt méltányolja az ő játékaiban, hogy pont olyanok, mint az amerikai példaképek. Éppen ellenkezőleg, amit az európaisággal, a műveltségükkel, a másfajta kifejezőmódjukkal hozzá tudnak tenni a műfaj keretein

belül a zenéhez, adja azt a vonzerőt, ami nélkül egy ilyen közös munka nem jöhetett volna létre.

A produkció igazi újdonsága nem is annyira a Magyarországon már többször is megfordult Dave Samuels

szereplése lesz, hanem a két további világsztár egyidejű jelenléte. Russell Ferrante billentyűs és zongorista 1980, a Yellowjackets alapítása óta minden elképzelhető sikert elért már, legyen szó Grammyról, eladási rekordokról vagy világtúráról. William Kennedy (dob) 1986-os, de még inkább Bob Mintzer (szaxofon) 1990-es csatlakozása óta új csúcspontokat hódítanak meg. Ferrante állandó együttesén kívül szívesen látott vendég Joni Mitchell, Bobby McFerrin, Michael Franks, Sadao Watanabe, Eric Marienthal, Ernie Watts és Lee Ritenour koncertjein és lemezein.

Alex Acuna Ferrantéhoz hasonlóan először jön Magyarországra, mégsem kell bemutatni, hiszen tagja volt a legendás Weather Reportnak. A perui származású ütős és dobos játszik a Heavy Weather című felejthetetlen albumon is. Számítalan stúdiófelvétel, koncert és filmzene közreműködője, újabban pedig saját együttese, az Alex Acuna and the Unknowns élén is hallható.

(X)

Tizenkét éve él, virul és egyre bővül Magyarországon egy olyan tradicionális jazzfesztivál, amelyre érdemes odafigyelni. A tradicionális műfajokra jellemző, hogy a bebop, vagy még inkább a freejazz által hozott művészi mélységgel és a komoly előadóművészeti fellépéssel szemben a jazz kezdetére visszanyúló műfajok elsősorban szórakoztatnak, és ezt nem szorítja háttérbe a művészi-esztétikai igény. Egyszóval: az oldtimer mindig mosolygós.

A kecskeméti alakult Bohém Ragtime Jazzband mégsem a jópofáskodást hirdeti a nevében, hanem azt, hogy tudatosan, módszeresen és alapos zenei felkészültséggel nyúlnak vissza a jazz gyökereihez és kezdetihez: nevük Joseph Lamb (1887–1960) amerikai ragtime-szerző 1919-es Bohemia Rag című számára utal.

A Gramofon többször is foglalkozott már a kecskeméti Bohém Ragtime Jazzband működéssel, utolsó saját lemezükkel tavalyi októberi számunkban, a tavalyelőtti fesztiváljukon készült páratlan érdekességű örömeze felvételével pedig '97 júniusi számunkban.

Annak ellenére, hogy a Bohém Ragtime Jazzband 1985 óta működik, és európai hírvéset a fesztivál kerekedett az első néhány zenészalákozóból, a budapesti közönség mindeddig nem ismerhette meg a fesztivál mindig magával ragadó hangulatát, hiszen a csúcspont mindig a kecskeméti hétvége, a Bohém klubjának is ott-hont adó Erdei Ferenc Művelődési Központban

Ezt a BOHÉMET érdemes komolyan venni

A Golden Gate Quartet.
Balról a második Orlandus Wilson, az 1934-ben alakult együttes alapító tagja

zajlik. Idén, amint az alábbi, impozáns programból látható, végre teljes jogú Bohém-várossá lép elő Budapest.

Ugyanis a Kongresszusi Központban lép fel a vokális műfaj világelső együttese, a Golden Gate Quartet, ami az egész Tavasz Fesztivál egyik meghatározó eseménye lesz, másnap pe-

dig a házigazdák láthatóak az International Buda Stage-en. A Dreher „Bohém” Ragtime és Jazzfesztiválhoz kapcsolódóan A Matáv bemutatja-sorozat a páratlan koncertélményt Kecskemét (március 21.), Debrecen (március 22.), és Sopron (március 24) zeneszerető közönségének is eljuttatja.

A VII. Nemzetközi Dreher „Bohém” Ragtime & Jazzfesztivál részletes műsora

március 19., csütörtök

19h Gödöllő, Petőfi Sándor Művelődési Központ
Port City Jazz Band (USA)

19h Sopron, Pannónia MED Hotel
The Prague JazzPhonics (CZ)

március 20., péntek

19h Győr, Petőfi Sándor Művelődési Központ
The Prague JazzPhonics (CZ),
Port City Jazz Band

március 21., szombat

20h Debrecen, Kólcsey Ferenc Művelődési Központ
The Prague JazzPhonics,
Port City Jazz Band

március 22., vasárnap

19h Nyergesújfalú, Viscosa Művelődési Központ
Port City Jazz Band

március 23., hétfő

19.30h Budapest, Kongresszusi Központ
Golden Gate Quartet (USA)

március 24., kedd

19h Budapest, International Buda Stage
(III., Tárogató út 2–4.)
Butch Thompson

és a Bohém Ragtime Jazzband

19h Szombathely, Helyőrségi Klub
The Prague JazzPhonics

március 25., szerda

19h Budapest, International Buda Stage
(III., Tárogató út 2–4.)
The Prague JazzPhonics,

Port City Jazz Band

19h Szombathely, Helyőrségi Klub
Butch Thompson

és a Bohém Ragtime Jazzband

március 26., csütörtök

19h Pécs, Ifjúsági Ház
Butch Thompson,
The Prague JazzPhonics

19h Zalaegerszeg,
Városi Hangverseny- és Kiállítóterem
Port City Jazz Band

március 27., péntek

19h Kecskemét, Erdei Ferenc Művelődési Központ
Kecskemét Big Band,
The Prague JazzPhonics, Butch Thompson
és a Kecskeméti Szimfonikus Zenekar

19h Szeged, Ifjúsági Ház
Port City Jazz Band,
Storyville Jazz Band,
Molnár Dixieland Band

március 28., szombat

15h Kecskemét, Erdei Ferenc Művelődési Központ
Dr. Valter and the Lawbreakers

19h Kecskemét, Erdei Ferenc Művelődési Központ
Butch Thompson
és a Bohém Ragtime Jazzband,
Port City Jazz Band

március 29., vasárnap

11h Kecskemét,
Erdi Ferenc Művelődési Központ
jam session (a résztvevő együttesek tagjai)

19h Hódmezővásárhely, Hotel Fekete Sas
Port City Jazz Band,
Blaskó Dixieland Band,
Promenád Dixieland Band

19h Szigetszentmiklós,
Városi Könyvtár
Butch Thompson
és a Bohém Ragtime Jazzband

március 30., hétfő

19h Kiskőrös, Petőfi Sándor Művelődési Központ
Butch Thompson (USA)
a Bohém Ragtime Jazzband

THE BEST OF ENYA

Paint The Sky With Stars
- The Best Of Enya

Warner

A Best Of albumok kiadása a legkifinomultabb promóciós technikák egyike, hiszen néhány slágerrel nemcsak az adott előadó aktuális albumát, hanem egy-egy alkotói korszakát is jó eséllyel lehet áruba bocsátani – produkciói valós értékétől függetlenül. Sajnos a lemezcégek ezt egyre gyakrabban kihasználják, s ezért is kuriózum a nemrég megjelent Enya-válogatás, amelyen mind a tizenhat szám mester-

mű, és a hallgató valószínűleg – elégedettség helyett – erős késztetést érez majd, hogy a teljes kollekciónak hiányzó darabjait mielőbb beszerezze. Enya szerzeményeiből ugyanis több, hasonlóan zseniális gyűjteményt is összeállíthattak volna, annak ellenére, hogy felvételei közül csak az Orinoco Flow igazán közismert; igaz, ez a dal hetekig vezette a brit slágerlistát. Az énekesnőt a későbbiekben elkerülte az ehhez

fogható, látványos siker, de ezért nem az azóta kiadott lemezei „hibáztathatók”. Inkább az számított szenzációnak, hogy a nyolcvanas évek végén, a piaci szemlélet által vezérelt zenei életben hogyan utasíthatta maga mögé a divatirányzatokat egy brit énekesnő teljességgel kategorizálhatatlan és korrumpálhatatlan muzsikája. Enya dalaiban ugyanis a kelta-ír hagyományok nem a jelenleg népszerű etno vagy world music keretein belül születnek újjá. „Komolyabb” könnyűzene ez annál, amelynek költőiségén erőteljesen érződik a klasszikus zenei indítatás. A Paint The Sky With Stars című CD egyik legfőbb érdeme, hogy – más válogatásalbumokkal szemben – ez az anyag sokszínűsége mellett is rendkívül egységes, s ez nem valamiféle önisméltésből fakad. Enya stílusának markáns jegyei ma is ugyanúgy fellelhetők szerzeményeiben, mint tíz évvel ezelőtt; mégis minden lemeze egyéni karakterrel és hangulattal bír. Most azonban a Watermark című album kompozícióinak magasztos, elégikus hangvételét nagyszerűen oldják és egészítik ki a Celts könnyedebb, játékos darabjai, vagy a Sheperd Moons azon dalai, amelyekben talán leginkább domináns az ősi kelta hatás.

Kovács Gergely

KENNY G.

Szinte már klasszikusnak ható dallamok, megunhatatlan harmóniak szaxofonra hangszerelve – röviden ez Kenny G., akit a magyar rajongók jelentős része jeles utánzója, St. Martin (Szentmártoni Imre) közvetítésével ismert meg. Hiteles és kevésbé hiteles Kenny G.-utánzatok persze nem csupán Magyarországon, de a világ szinte minden, fúvós könnyűzenei kultúrával rendelkező országában tucatjával szaladgálnak. Neve copyright-mentes nemzetközi védjeggyé vált, dallamai szabad prédájává a fiatal amatőröknek és kiégett profiknak. A világ mégis évek óta ragaszkodik az eredetihez, vagyis hozzá – nem is nagyon tudott ebben az érzelmes, dallamos műfajban Kenny G. mellett felnőni igazán eredeti zenészszemélyiség. Ezért sem kell különösebb apró ahhoz, hogy megjelenjen egy válogatás a legjobb dalaiból. A hamisítványok kínálati piaca minden eddiginél nagyobb igényt

gerjeszt az eredeti minőség iránt. Az új korong azért tartogat egykét meglepetést a – nem csak – Kenny G. iránt rajongóknak. Az ideai többszörös Grammy-díjas Kenneth „Babyface” Edmondsszal közösen készített felvétel bizonyítja: szaxofonja nem csupán szólóban, de egy kiváló énekhang egyenrangú partnereként is csodálatosan szól. A korong a szaxofonos legsikeresebb korábbi felvételei mellett több, „duett sztárokkal” típusú

Kenny G.
Greatest Hits

BMG

nótát tartalmaz: Babyface mellett Toni Braxton, Michael Bolton és a nagy öreg, Frank Sinatra is partnere az új lemezen. Egytől egytől remek művészek és kitűnő dalok; de a Kenny Greatest Hits című korong mégsem ezektől az exkluzív zenei csemegéktől nagyszerű, hanem elsősorban a főszereplő miatt, akinek szaxofonja valóban szívből és lélekből szól.

Bóday Pál Péter

CHRIS REA

Ritka szimpatikus alakja a nemzetközi könnyűzenei életnek az írólasz származású angol énekes-gitáros, Chris Rea. Szerény sztár, igényes és képzett zenész, kellemes, mélyen gondolkodó személyiség. Eddig megjelent tizenhét szólólemeze számszerűségében rendkívüli munkabírásának, tartalmában azonban érzékeny, labilis művészi énjének is bizonyítéka. Maga vallja be a vele készített interjúkban, hogy a közel húsz korong közül több, egykor rendkívül sikereset ma már nem érez sajátjának; miközben például a filmproduceri tevékenységének melléktermékeként született – és egyértelműen megbukott – 1996-os *La passione* című lemeze a szívéhez legközelebb álló munkák egyike. Az életmű egészének szemszögéből vizsgálta Chris Rea tehát – mint művész személyiség – az igényes könnyűzene vitathatatlan érdemeit szerzett figurája, életművét albumról albumra áttekintve azonban egyértelműen kiderül: hullámzó zenei teljesítményt nyújtó, sokszor bizony-

tan muzsikussal van dolgunk. Chris Rea Magyarországon élete vitathatatlan csúcsteljesítményével, a *The Road To Hell* című albummal (1989), és annak is elsősorban címadó dalával került az érdeklődés középpontjába. Ez a dal – és az emlékezetes, esős, ablaktörős videóklip – zeneileg és látványban is azt az ideális Chris Rea-képet jelenítette meg, amit a művész sem előtte, sem azóta nem tudott megközelíteni. Rea szinte periodikusan visszatérő kudarcait, vagy ha úgy tetszik, vitathatóbb munkáit – a maga szempontjából érthető okokból – a konzumzenével szembeni heroikus küzdelmével magyarázza. Mindennek azonban az életmű egyértelmű sikerei a legnyilvánvalóbb cáfolatai. Mindenekelőtt az említett, kommersznek igazán nem nevezhető világláger, a *Road To Hell*, amelyet nem csupán a bluesba hajló dalamos rockzene viszonylag szűk rajongótáborra, de az egyébként a tucatslágerekért rajongó milliók is szívükbe zártak. Az új korong, a *The Blue Cafe* egyértelmű

***

Chris Rea
The Blue Cafe
Warner

visszatérés a *Road To Hell* hangulatvilágához. Sajnos kissé túlságosan is egyértelmű: olyannyira, hogy igazából nem más, mint új kompozíciók a régi témára. Egy tehetséges, rutinos, sokat dolgozó, kiégett művész zenéje ez.

Bóday Pál Péter

QUIMBY

Rend a lelke mindennek. Egy magasabb fokú rendszerezettség reményében ösztönösen szeretnék elrendezni a (magán- és közéleti) kaoszt magunk körül, és ha valami nem illik bele az általunk elképzelt rendbe, csak azért is megpróbáljuk beleerőszakolni. Ebben mi, kritikusok és recenzensek járunk leginkább az élen. Ennek a „rendszeretnek” esett áldozatául – oly sok más zenekarhoz hasonlóan – a Quimby is, amely valószínűleg a feloslásáig sem tudja majd lemosni magáról, hogy Tom Waitsszel és Nick Cave-vel áll zenei rokonságban. Pedig a Quimby tagjai nem szeretik a rendet, és valószínűleg most már e rokonságtól is irtóznak. Kétségtelen, hogy hét éve, megalakulásukkor erőteljes hatással volt rájuk Tom Waits zenei gátlástalansága, Nick Cave balladának szarkasztikus és kissé morbid világa, de idővel leszoktak az angol szövegekről, és egyre inkább próbáltak menekülni, megsza-

badulni ettől a címkétől. Mostanra szinte teljesen eltűnt dalaikból a korai, független korszakra (*A Sip Of Story* – kazetta, *Jerrycan Dance* – CD) jellemző, borgőzös, depresszív-szucid felhang, zenéjük kissé felgyorsult és ezzel arányosan kommercializálódott is. Persze a Diligramm – a PolyGramnál megjelent második albumuk – anyaga is kategorizálhatatlan: bluesos, jazzes alternatív rock, ötletes hangszereléssel és maliciózus megjegyzésekkel fűszerezett, élvezhető szövegekkel. De mintha a fiúk (Kiss Tibor – gitár, ének; Balanyi Szilárd – billentyűs hangszerek; Mikuli Ferenc – basszusgitár; Varga Livius – ütőhangszerek; Gerdesits Ferenc – dob; Molnár Tamás – szaxofon) egy kissé helyrerázódtak volna mentálisan. A relatív jókedv talán az állandósult koncertsikereknek köszönhető, mert a Quimby mostanra a pesti klubélet egyik legnépszerűbb együttesévé nőtte ki magát.

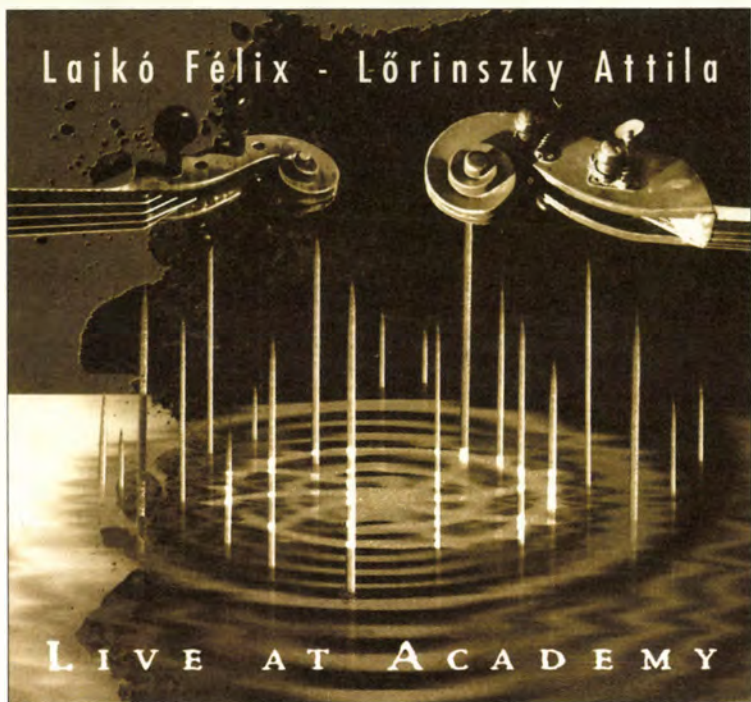
Kovács Gergely

***

Quimby: Diligramm
PolyGram

LAJKÓ FÉLIX - LŐRINSZKY ATTILA

*****
Lajkó Félix
 – **Lőrinszky Attila**
Live At Academy
 Szerzői kiadás

Tavaly, az előző Lajkó Félix-CD kapcsán még arról írtam, hogy a huszonhárom éves, szabadkai hegedűvirtuózt nagy ivben elkerüli az öt megillető megbecsülés; a vele szemben passzív rezisztenciába vonult zenésztársadalom és szaksajtó közönyét csak egy szűk, fiatal értelmiségiekből álló törzsközönség lelkesedése kompenzálja bizonyos mértékig. Nem tudom, hogy ennek mi volt az oka, talán sznobizmus – hiszen Lajkó teljesen autodidakta módon tanult meg hegedülni –, esetleg irigység vagy valami más... Mindenesetre azóta minden gyökeresen megváltozott körülötte: Japántól Friderikusz Sándor műsoráig kinyíltak előtte a kapuk, viszont ezzel egyidejűleg a külvilág megpróbált „betörni” Lajkó szférikus magányába is. A fordulópontot talán Jancsó Miklós és Grunwalsky Ferenc portréfilmje jelentette, amelyet idén egy újabb követett. Lajkó berobbant a köztudatba, ünnepeit külön gényűző lett; ennek is köszönhető, hogy az 1997. november 12-ei, gyakorlatilag „elhallgatott” koncertjén is telt ház előtt játszhatott a Zeneakadémia Nagytermében. Ahogy az lenni szokott, a koncertről szóló jelentések a „kultikus őstehetség” mellett most a zenésztárs, Lőrinszky Attila személyét mellőzték – méltánytalanul. A bőgős – Lajkóval ellentétben – képzett zenész, aki többek között Szabados György mellett játszott, valamint a Wiener Kultur által támogatott Bécsi Rádiózenekarban szerepelt két évig; olyan társak oldalán, mint Anthony Braxton vagy Sunny Murray. A két muzikus Dresch Mihály zenekarában talált egymásra, és két éve

rendszeresen koncerteznek együtt. Kettősük felrüg minden szabályt, és nemcsak a stílust, hanem a két hangszer különleges viszonyát tekintve is: egyenrangú partnerként inspirálják, hajtják, űzik, máskor pedig visszafogják egymást.

A zeneakadémiai koncert rögzítése több szempontból is nagyszerű döntésnek bizonyult. Lajkó előző albumán stúdióban szerepelt népi zenekarával, pedig ő a színpadon él igazán; szinte transzban játszik. Ezen a koncerten nem lehetett nehéz elérnie ezt az állapotot, hiszen a Zeneakadémia inspiráló közege nagyszerű közönséggel párosult. A terem remek akusztikája pedig – amelyet a CD-n Kovács György kiváló hangmérnöki teljesítménye ad vissza – számára is újszerű élményt nyújthatott, hiszen először koncertezett a Zeneakadémián. A zenészek egyébként azt állítják, hogy egyáltalán nem gyakoroltak a fellépésre, és még a témákat sem beszélték meg előre. (Ennek egyetlen negatív következménye, hogy a két, harmincperces darabban néhol felbukkan egy-egy elcsépeltebb Lajkó-téma is). De nemcsak ezért egyszeri és megismételhetetlen a koncert, hanem valószínűleg a színvonal miatt is. Helyenként persze – többnyire Lajkó részéről – becsúsztak kisebb intenzitású hibák, de ezeket előadómódjának intenzitásával messzemenően képes volt feledtetni. Zenéjük egyik legfőbb érdeme a kategóriákba nem sorolható egyediség. Lajkó a helyenként kortárs hatásokat is tükröző, jazzes zenei közegbe népzenei motívumokat épít be, amelyek származása nehezen azonosítható, mert a Kárpát-medence zenéinek szinte mindegyike fellelhető bennük: a magyar és a balkáni népzeneitől kezdve a klezmeren át a cigány és a csángó folklórig. A darabok már-már klasszikus felépítésűek; a zenei világ a téma bemutatása után fantáziadús improvizációkkal tágul ki, hogy aztán ugyanoda visszakanyarodjon, majd rendkívül finoman, alig-alig követhetően átcsúszson egy másik témába. Mindezt meglepő tempó- és dinamikai váltásokkal érik el, időnként pedig repetitív részek ékelődnek a témák kifejtésébe. Lőrinszky az érdes hegedűhangzást meleg bőgőhanggal segíti, néhol azonban effektszerű megszólalással lép meg a hallgatóságot, helyenként pedig szólisztikusan előtérbe lép, miközben Lajkó „előzékenyen” visszavonul. Lajkó pizzicato-játéka gondoskodik róla, hogy még kiszámíthatatlanabb és árnyaltabb legyen a muzsika, amelynek speciális eleme az akkordtörésekkel kísért fűtyszólam. Mindezt olyan átéléssel és annyira természetesen, minden kimódoltság nélkül adják elő, hogy gyanítom, a Live At Academy mindkettőjüknek sikerült tehetségükhöz és jelenlegi tudásukhoz mértén csúcsteljesítményt nyújtani. És még mindketten nagyon fiatalok...

Kovács Gergely

A hónap művésze

BMC

a -ben

E Ö T V Ö S P É T E R

Többszörös aktualitása is van annak, hogy Eötvös Pétert választottuk a hónap művészenek. Elsőként az, hogy ez év áprilisában mutatja be a Lyoni Operaház Eötvös új operáját. A másik: a BMC keretein belül működő B&P kiadó új lemeze, melyen Eötvös három zenekari darabja kerül elsőként a világon kiadásra.

Eötvös Péter 1944-ben született Székelyudvarhelyen. 1949 és 1958 között Miskolcon tanult, zongorán, hegedűn, ütőhangszereken és fuvolán játszott. 14 éves korában Kodály vette fel a budapesti Zeneművészeti Főiskola zeneszerzés tanszakára, ahol 1963-ban diplomázott.

Zenei gondolkodásának fejlődésére nagy hatással volt Kardos Pál, Viski János, Simon Albert, Kurtág György, Bartók, Boulez, Stockhausen, Frank Zappa és Miles Davis. Tizenhat éves korától kezdve komponált rendszeresen színházi és filmzenéket. 1966-tól 1968-ig DAAD-ösztöndíjjal a kölni Musikhochschule karmester szakán tanult.

1968 és 1976 között a Stockhausen Ensemble-ben játszott zongorán, ütőhangszereken és maga vezényelte live-elektronikus hangszereket. 1971-től 1979-ig a kölni Westdeutscher Rundfunk elektronikus stúdiójának munkatársa volt. Egyidejűleg saját öldorfi stúdiójában live-elektronikus zenei kutatásokat végzett. Ekkoriban mutatkozott be Nyugat-Európában karmesterként és zeneszerzőként.

1978-ban Pierre Boulez meghívására az újonnan alapított IRCAM megnyitőhangversenyét vezényelte, és ezt követően 1991-ig a párizsi Ensemble InterContemporain műve-

szei igazgatója volt. Munkája elismeréseként 1986-ban a francia kulturális miniszter-től az „Officier de l'ordre de l'art et des lettres” állami kitüntetést kapta meg.

Az 1980-as, első londoni PROMS (Albert Hall) fellépése óta rendszeres vendége a londoni zenei életnek. 1985-

től 1988-ig a londoni BBC Symphony Orchestra első vendégkarmestere, 1992-95 között pedig a Budapesti Fesztiválzenekar állandó vendégkarmestere volt.

1985-95 között a szombathelyi Nemzetközi Bartók Szeminárium és Fesztivál karmesterkurzusának állandó professzora volt, rendszeresen tanít mesterkurzusokon Avignonban, Amszterdamban, Darmstadtban, Hilversumban. Fialat karmesterek és zeneszerzők továbbképzésére 1992-ben alapítványt hozott létre, a Nemzetközi Eötvös Intézetet. 1992 óta Karlsruheban a Hochschule für Musik professzora.

Rendszeresen vezényli Európa legjelentősebb zenekarait, együtteseit. A 20. század zenéjének egyik legismertebb tolmácsolója. Jelentős operaházakban vezényelt (pl. Milanói Scala, Covent Garden, La Monnaie, Operade Lyon), együtt dolgozott Luca Ronconi, Robert Altman, Michael Bogdanov, Klaus-Michael Grüber, Robert Wilson, Ushio Amagatsu, Ascher Tamás rendezőkkel.

Jelenleg Hollandiában él, a Hilversumi Rádió Kamarazenekarának állandó karmestere. Karmesterként, művészeti tanácsadóként és zeneszerzőként aktív résztvevője Európa legnagyobb fesztiváljainak.

Budapest Music Center
1093 Budapest, Lónyay u. 41.
Tel./fax: 216-7895,
Tel.: 216-7896
E-mail: musiccenter@bmc.hu
<http://www.bmc.hu>

A BMC szolgáltatásai:

- Hazai és nemzetközi információs központ – szöveg, kép, hangadatok felvitele és lekérdezése az Internethálózaton
- Kiadói tevékenységek koordinálása – Bouvard & Pécuchet
- Zenei fesztiválközpont – előadások, koncertek, hang- és fénytechnika szervezése, lebonyolítása, stb.
- Zenei kiadványok árusítása
- Hangfelvételek készítése, hanghordozók gyártása, teljes körű szolgáltatásokkal – zenészek, stúdiók, grafikai-nyomdai kivitelezés, stb.
- Rendezvényszervezés

A BMC a GRAMOFONBAN

- A hónap művésze
- BMC-lemezajánlat

L E M E Z A J Á N L A T

Eötvös Péter: ATLANTIS

A Bouvard & Pécuchet legújabb kiadványa

„Valóban létezett Atlantis? Egy álom vagy egy rémálom talán?... a szörnyű természeti katasztrófák szimbóluma,... Az emberiség folyamatosan a saját elszüllyedésén munkálkodik, az előrevelített végítélet apokaliptikus zuhanása egy keserű aktualitás.

Eötvös alapvetően optimista, a reményt sohasem adja fel. Része a „Művész” a jövő szeizmográfja, aki utópiákat gyárt a holnapnak.

Thomas Schafer, Köln 1995

„Hangzásoképek jelennek meg szélesváznú formátumban... Az Atlantisz egy labirintus tele kábító és felkavaró hangzásokkal...”

Jürgen Ostmann
Kölner Stadt-Anzeiger, 1995 november

Psychokosmos

„Az 1993-ban írott zenekari darabom az elmúlt 33 év zenei gondolatait, vázlatait foglalja össze: egy betekintés az ismeretlen „belső” végtelenbe: Psychokosmos.”
Eötvös Péter (Stuttgart, 1994)

„...A zene magával ragadó ereje, amely a cimbalomtól a zenekarig hullámozik.”
Paul Griffiths (London, 1995)

„Az 1993-ban írt Psychokosmos (mikor írja tulajdonképpen Eötvös ezeket a terjedelmes partitúrákat az állandó dirigensi munkája mellett?) a szünni nem akaró taps miatt meg kellett ismételní – ami nem gyakori eset a kortárszenében...”
Frankfurter Allgemeine Zeitung, 1994 február

Shadows (Árnyak)

„Eötvösnél minden zenekari darab egy összetéveszthetetlen, egyéni hangzóképet mutat. ...A tér részben architektonikus és akusztikailag észlelhető, másrésztől egy pszichológiai térként értelmezhető...”

Max Nyffeler, München 1996

„Eötvös Shadows című műve, amit 1996-ban írt, egy valóságos mestermű: egy gyönyörű mini-concerto kamarazene-karra, fuvola és klarinét szólóval. Egy térbeli játékot mutat egyszerű muzsikálással, nagyon rafináltan kidolgozott kis ötletekkel, finom elképzeléssel ötvözi a Boulez-féle költőséget és színeket Webern feszességével.”

The Telegraph, 1997 (Hollandia)

Az ECM, AUVIDIS, JVC, DREYFUS, VERVE, WARNER, HUNGAROTON CLASSIC, FONÓ, KIADÓK VÁLASZTEKA KAPHATÓ ILLETVE MEGRENDELHETŐ (POSTAI UTÁNVÉTEL IS) A BMC - BEN !

Művész

Egy készülő tanári kézikönyvről

Az iskolai programokat a pedagógusok már a nemzeti alaptanterv figyelembevételével készítik. Ez a tény részint arra kényszeríti a tervezőket, hogy járatlan úton haladva, egy lényegesen bővebb lehetőséget mérlegelve dolgozzák ki programjaikat. Nevezetesen az eddigi, hagyományosan a művészeti nevelés körébe tartozó tárgyakon – így az ének-zenén, valamint a rajz és műalkotások elemzése tantárgyon – kívül új területeket, témákat vonhatunk be az iskolai nevelés körébe. A művészetek műveltségterületnek így része a későbbiek során a hagyományos tantárgyakon kívül a mozgókép-kultúra és médiaismeret, a tánc-, báb- és drámajáték. A drámajáték is a művészetek között kapott helyet; drámajátékon ugyanis nem a gyermekszínjátszást kell érteni, noha a foglalkozások nem nélkülözik a színpadi elemeket, a színjátszás eszközeit. Az iskolai drámajáték-foglalkozások lényegében a XX. századi reformpedagógiák egyikéként, személyiségfejlesztő programként értelmezhetők.

Ami a nemzeti alaptantervből azonban kiérthető, az az öröndetes tény, hogy a művészeti nevelés lényegesen nagyobb teret kaphat az iskolai nevelésben, mint eddig. Azonban ennek a lényegesen nagyobb lehetőségnek a kihasználása bátorságot kíván az iskolavezetéstől, hiszen az

eddig fontosságát tekintve megkérdőjelezhetetlenül nagyobb hangsúllyal szereplő természettudományos vagy társadalomtudományi tantárgyak számának rovására tervezhető csak egy bővebb óraszámú művészeti nevelés. Továbbá igencsak nagy erőfeszítést is igényel a nevelőktől, hiszen a hagyományos művészeti nevelésre felkészült pedagógusképzés még nem tart ott, hogy például drámapedagógusokat, bábfoglalkozásokat vezető tanárokat, tánc-tanárokat bocsásson ki kellő számban, már a nat bevezetésének pillanatában. Marad tehát az eddig is agyonterhelt pedagógus számára az egyetlen út: a ma még csekély számú posztgraduális képzési lehetőség. Mert semmiképpen nem lehet művészeti nevelést folytatni kellő felkészültség nélkül.

A Nemzeti Tankönyvkiadó ezért is készül egy tanári kézikönyv kiadásával a nemzeti alaptanterv alapján készülő pedagógiai programok megvalósításának sikeréhez a maga eszközeivel hozzájárulni.

A Művészetek – Tanári kézikönyv a művészeti neveléshez című, készülő könyv igyekszik tisztázni mindazokat a kérdéseket, amelyek ezt a jelentős változást átélő műveltségi területet érintik. A kézikönyv szól az ének-zene tanárokhöz, a vizuális neveléssel foglalkozó pedagógusokhoz, valamint azokhoz, akik vagy már a megszerzett képesítés birtokában, vagy az éppen a posztgraduális képzés keretében megszerzendő új diploma reményében bábfoglalkozásokat fognak vezetni, táncórákat szerveznek, drámapedagógusként a személyiségfejlesztésnek a drámajáték-foglalkozások keretében adódó lehetőségeit fogják kihasználni, valamint a mozgókép-kultúra és médiaismeret-órák tartását vállalták.

Az sem véletlen, hogy mindezen témákat egy kötetbe rendezve kívánjuk megjelen-

etetek

tetni. Nem jó gyakorlat, hogy az egyes tantárgyak tanárai „elbeszélnek, eltanítanak” egymás mellett, s csak remény van rá, hogy valami módon egységes világgéppé formálódik a gyermekben mindaz az ismeret, tudás, készség, amelyet próbálnak a tanulóknak kialakítani, megszilárdítani. Itt, ebben a tanári kézikönyvben elvárjuk bármely, művészeti neveléssel foglalkozó tanártól, hogy legalább a kézikönyvben foglaltak áttanulmányozásával ismerje meg, hogy az egy műveltségterülethez tartozó foglalkozások keretében mi zajlik. Mit tud a tanuló táncból, énekből, rajzból, mit tud a filmművészetéről, stb.? Milyen képzés folyik az egyes tanórákon a művészeti nevelés keretén belül?

Az egyes nagy témák kidolgozásánál a szerzők arra helyezték a hangsúlyt, hogy fogalommagyarázattal szolgáljanak, módszertani segítséget nyújtsanak, tanmenetmintákat adjanak. A fogalommagyarázatra mind az új témák, mind a hagyományosak esetében szükség van, hiszen már a bevezető sorokban rámutattunk egy olyan, lényeges jellemzőre a drámajáték esetében, amely alapvetően befolyásolja a foglalkozások célját, mibenlétét. De ugyanígy fontos ez például a hagyományosan a művészeti nevelés tárgyának tekinthető énekzene esetében is, hiszen még ma is alapvetően fontos annak tisztázása, mit is értünk ma Magyarországon Kodály-módszeren, mi rejlik a Kodály-koncepció, Ádám Jenő-módszer megfogalmazás mögött, mi ennek a módszernek a mai énekzene tanításban betöltött helye, szerepe. Ezeket a témákat egy olyan történelmi visszatekintés kapcsán fejti ki a szerző, amely segíti a pedagógust annak eldöntésében, hogy tanítási gyakorlatának milyen elveken kell alapulnia ahhoz, hogy valóban hatékony zenei nevelést nyújthasson diákjainak. Mindezeket dr. Szabó Helga főiskolai tanár, tankönyvíró

tárja a pedagógus olvasó elé. De nem fedkeznek meg azokról a praktikus tanácsokról sem, amelyek a mindennapi gyakorlatban hasznosíthatók az iskolai énekzene órákon. A szerző összefoglalóját adja sokéves módszertani tapasztalatainak, amely jó útmutató mind az általános, mind az énekzenei általános iskolában tanítóknak. A tanári kézikönyv másik nagy fejezete, amely méltán tarthat igényt a Gramofon olvasóinak érdeklődésére, a táncfejezet, amelyet Széll Rita állít össze. Ismeretes, hogy a táncfejezet írója a Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola mozgásművészeti és historikus tánc tanáraként a szakterület jó ismerője. Az ő írásán keresztül tisztázható a táncfoglalkozások célja, iskolai keretek közötti szervezésének lehetősége. Már itt, a készülő kézikönyv ismertetésének idején fontos megjegyezni, hogy szintén nagyon lényeges, hogy csak jól képzett tanár vállalja a táncórák tartását. Az ELTE énekzene szakán 1991 óta kötelező a historikus tánc, valamint a néptánc. Tehát joggal várható el az énekzene tanároktól, hogy a nat szellemében táncfoglalkozásokat szervezzenek. Erre leginkább az énekzene tanár látszik alkalmasnak, ha csak más szakos tanár nem vállalkozik kellő képesítés mellett a táncórák szervezésére. Ezért hívjuk fel a tanári kézikönyvre már most a figyelmet a zenepedagógusok körében is. Mindenképpen nagy jelentőségű a művészeti nevelés térhódítása az iskolai tanórákon. Csak az iskolavezetésen, a pedagógusokon múlik, hogy élne-e ezzel.

A művészeti nevelésben rejlik lehetőségek minél jobb kiaknázására szeretnénk biztatni a pedagógusokat, tájékoztatási, módszertani segítséget nyújtva a készülő tanári kézikönyvünkkel.

D. Kovács Júlia

a kézikönyv szerkesztője
(X)

Nemzeti Tankönyvkiadó Rt.

1143 Budapest,
Szobránc utca 6–8.
Telefon: 221-9850

Pedagógus Könyvesbolt

1053 Budapest,
Múzeum krt. 3.
Telefon: 117-3506

Peregrinus Könyvesbolt

1027 Budapest,
Bem rkp. 54–55.
Telefon: 212-4462

Pedellus Tankönyvbolt

1143 Budapest,
Szobránc utca 6–8.
Telefon: 221-9841

Pontus Könyvesbolt

1095 Budapest,
Gát utca 25.
Telefon: 215-4351

Művészetek

Tanári kézikönyv
a művészeti neveléshez

Szerkesztő: D. Kovács Júlia
Szerzők: dr. Szabó Helga
(ének-zene),
Merényi György
(vizuális kultúra),
Palotai János
(mozgókép-kultúra és médiaismeret),
Rudolfné Galamb Éva
(drámajáték),
Széll Rita
(tánc),
Szentirmai László
(bábjáték)

Nemzeti Tankönyvkiadó Rt.
Raktári szám: 83280

Forrás estek

Hangversenyek a Zeneakadémia Nagytermében

1998. április 12. (vasárnap) este fél 8 órakor

Bartók Vonósnégyes

Haydn: D-dúr „Pacsirta” quartett Op. 64 No. 5, Mozart: A-dúr klarinétötös K. 581 (km.: Vajda Gergely), Brahms: f-moll zongoraötös op. 34 (km.: Simon Béla)

1998. május 2. (szombat) este fél 8 órakor

Amadinda Ütőegyüttes

Reneszánsz zene, Váczi Zoltán: Rekonstruktion – beFORe John 6, Holló Aurél: 39 – A manicheus álma – beFORe John 3, Yoshihisa Taira: Hierophonie V., Tradicionális zenék
A hangverseny főszponzora a Magyar Értékpapír-forgalmazó és Befektetési Rt.

Őszi bérlet – 1998

1. 1998. október 16. – Mandel Quartet

Válogatás az együttes legnépszerűbb műsorszámából

2. 1998. október 17. – Várjon Dénes (zongora)

Beethoven: d-moll szonáta op. 31/2, Bartók: II. hegedű-zongora szonáta (km.: Takács-Nagy Gábor), Debussy: Kis szvit 4 kézre (km.: Simon Izabella), Schumann: C-dúr fantázia

3. 1998. november 13.

Gulyás Dénes (ének) és Vigh Andrea (hárfa)

Népszerű dalok és áriák (Giordani, Mozart, Wolf, Bellini, Donizetti, Rossini, Massenet, Debussy)

4. 1998. december 11. – Amadinda Ütőegyüttes

5. 1998. december 18.

Karácsonyi hangverseny – Angelica Leánykar

Közreműködik: Horgas Eszter (fuvola), Vigh Andrea (hárfa)

6. 1998. december 19.

Karácsonyi hangverseny – Budapesti Vonósok

A bérlet: 1.-3.-6. sorszámú hangversenyek

B bérlet: 2.-4.-5. sorszámú hangversenyek

Bérletárak: 1000, 1500, 2300, 3800, 5000, 7500 Ft

A Forrás-estek hangversenysorozat eddig lekötött hangversenyei 1999-ben

1999. január 10. Újévi koncert

1999. március 20. Horgas Eszter (fuvola) és Vigh Andrea (hárfa)

1999. április 16. Joshua Bell (hegedű) és Kocsis Zoltán (zongora)

1999. április 17. Liszt Ferenc Kamarazenekar –

Bach, Haydn, Mozart versenyművei, közreműködik: Joseph Kalichstein (zongora), Jaime Laredo (hegedű), Sharon Robinson (gordonka)

1999. december 4. Amadinda Ütőegyüttes

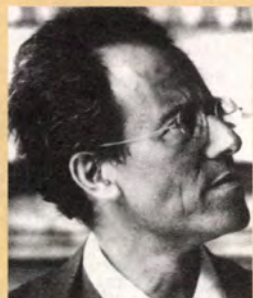
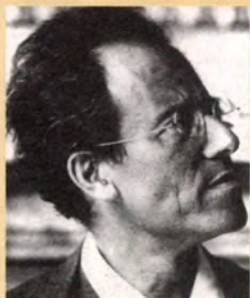
Aki a Forrás-estek 4 különböző hangversenyére vásárol jegyet,

10% kedvezményben részesül!

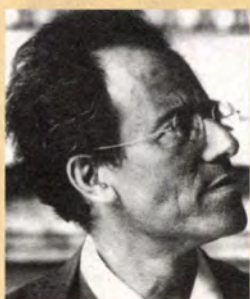
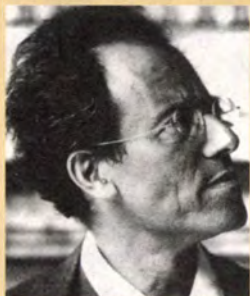
A jegyek megvásárolhatók a Zeneakadémia jegypénztárában

14.00–21.00 óráig. Tel.: 342-0179

Gustav Mahler IX. szimfónia

**Budapesti
Fesztiválzenekar**

**vezényel:
Fischer Iván**

**Budapest Kongresszusi Központ
1998. április 18–19.**

HALÁLOS MULATSÁG

(STAG)

Victor Mallicknek megvan mindene: vonzó külső, pénz, hatalom és egy gyönyörű menyasszony. Mindemellett önkontrollal is rendelkezik, egészen a legénybúcsújának éjszakájáig. Amikor megérkezik pazar házába, azt reméli, végre kipihenheti magát és mellette még egy fontos üzleti ügyet is elintézhet. Honnan is sejtene, hogy a régi cimborák által szervezett legénybúcsúztatója teljesen feldúlja eddigi életét. Mialatt a régi haverok üdvözlik egymást, egy sztriptíztriosó érkezik, hogy felélénkítse az éjszakát. Amikor az egyik táncos egy ártatlan játszadozás következtében meghal, Victor és vendégei váratlanul olyan lázálomban találják magukat, amelyből képtelenek magukhoz térni. A fatális események lavinaszerűen követik egymást, és már senki nem tud úrrá lenni a káoszon.

Színes,
szinkronizált
USA játékfilm
90 perc

RENDEZTE:
GAVIN WILDING

SZEREPLŐK:
MARIO VAN PEEBLES
BEN GAZZARA
KEVIN DILLON

JOGOK: HOME • JOGTULAJDONOS: CFP • FORGALMAZÓ: MOKÉP RT. VIDEOKIADÓ
MEGJELENÉS: 1998. MÁRCIUS

Mozart Egyiptomban címmel sokkoló hatású komolyzenei anyagot készített a különleges zenei feldolgozásairól híres producer-menedzser, Hugues de Courson és Ahmed al Maghreby. A kísérletező kedvű páros jelmondatául Rabindranath Tagore kijelentését választotta: „Kelet és Nyugat szüntelenül próbálja megérteni egymást; végezetül egymásra kell, hogy találjanak.” A felvételen Mozart közismert műveinek részletei a hagyományos arab zenével ötvözve szólalnak meg. Bár az elgondolás és az elkészült felvétel nagyon bizarrnak hat, a Virgin Classics gondozásában megjelent CD Nyugat-Európában elsöprő sikert aratott. A CD Magyarországon ezekben a hetekben kerül forgalomba.

A 100 éves Deutsche Grammophon Beethoven-összkiadást jelentetett meg. Beethoven zeneszerzői oeuvre-je nyolcvanhét CD-n hallható; többek között Fischer Annie, Fricsay Ferenc, Arthur Nikisch, Fritz Busch, Wilhelm Furtwängler, Otto Klemperer, Herbert von Karajan, Karl Böhm, Claudio Abbado, Leonard Bernstein, John Eliot Gardiner, James Levine, Lorin Maazel, Dietrich Fischer-Dieskau, Peter Schreier, Arleen Auger, Nicolai Gedda, Szvjatoszlav Richter, Maurizio Pollini, Wilhelm Kempff, Emil Gilelsz, Martha Argerich, Jörg Demus, Anne-Sophie Mutter, Msztyiszlav Rosztropovics, Pierre Fournier, Mischa Maisky, az Amadeus, az Emerson és a LaSalle Vonós-négyes, a Berlioz és a Bécsi Filharmonikusok, valamint az Orpheus Kamarazenekar előadásában.

1989 novemberében Wolfgang Sawallisch a müncheni operában dirigálta Wagner A Nibelung gyűrűje című tetralógiáját. Az előadásokon készült videofelvétel 1993-ban látott napvilágot, és az akkori kritikák egybehangzóan méltatták a kitűnő hangfelvételt is. Az EMI Classics ezért döntött úgy, hogy 14 CD-n forgalomba hozza a hanganyagot, amelyen olyan énekesek hallhatók művészi erejük teljében, mint Hildegard Behrens (Brünhilde), René Kollo (Siegfried) és Robert Hale (Wotan). A kiadó szerint „a Bajor Opera élén 21 éven át tevékenykedő Wolfgang Sawallisch ezzel a felvétellel mintegy megkoronázta müncheni működését. A CD sorozat művenként egy kísérő füzetrel, az előadások fotódokumentációjával, de librettók nélkül, egyszeri alkalommal, limitált példányszámban kerül kiadásra.”

Világpremierként,

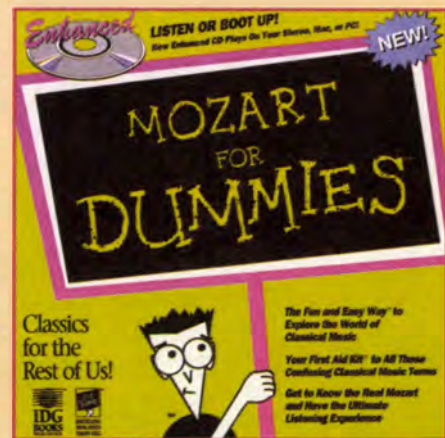
a Hungaroton Classic gondozásában jelent meg az a CD, amelyen Szabadi Vilmos – a Magyar Rádió és Televízió Szimfonikus Zenekara közreműködésével, Vásáry Tamás vezényletével – Dohnányi Ernő hegedűversenyeit játssza.

Classics for Dummies

– Klasszikusok boftülűeknek.

Ezt a címet viseli az EMI multimédia-újdonsága, amelynek célközönsége a klasszikus zenét mélységében nem ismerő, azzal éppen csak ismerkedő hallgatók, illetve a legfiatalabb korosztály. Bach, Beethoven, Chopin, Csajkovszkij, Debussy, Mozart, Puccini, J. Strauss, Verdi és Wagner kompozíciói szólalnak meg a számítógépen is játszható CD-ken.

A közismert zenei részletekhez a szerzőkre és a művekre vonatkozó adatok, képek és angol nyelvű magyarázatok társulnak.

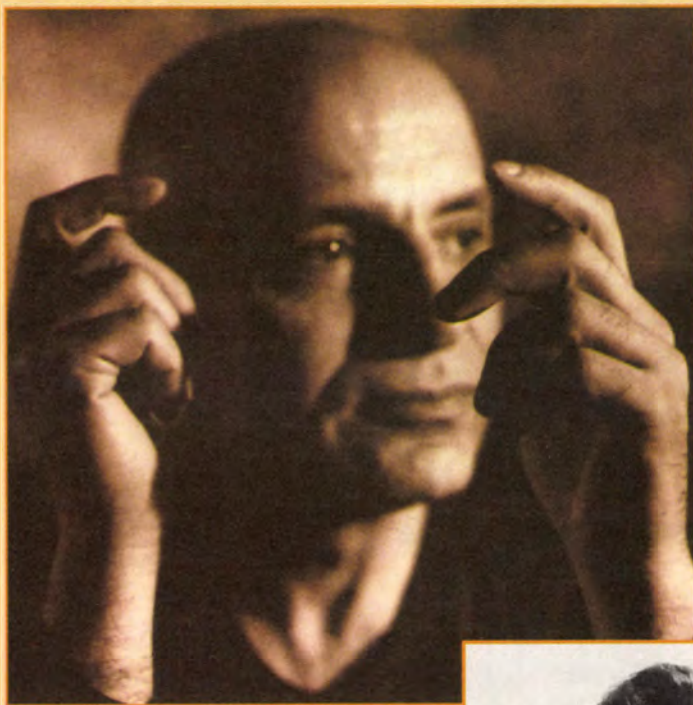

Lapzártánk után, február 25-én, a New York-i Radio City Music Hallban osztották ki az idei Grammy-díjakat. A díjátadási ceremónia főszereplői szinte kizárólag a popsztárok voltak; a klasszikus zene és a jazz – az elmúlt években kialakult sajnálatos gyakorlatnak megfelelően – ezúttal is háttérbe szorult. A rock és a country kultikus alakja, Bob Dylan három Grammy-díjat vehetett át; fia, Jakob Dylan kettőt, de a kilencvenkét kategória díjazottjai között volt Johnny Cash, Elton John, a Jamiroquai együttes és Kenneth „Babyface” Edmonds is. Grammy-díjat kapott az Egyesült Államokban élő világhírű, magyar származású csellóművész, Starker János. Életműve elismeréseként posztumusz Grammy-díjban részesült a tavaly elhunyt, világhírű magyar származású kar-

mester, Solti György (megemlékezésünk a 12–13. oldalon); valamint Adolphus „Doc” Cheatham jazztrombitás.

A Magyar Rádió Rt. által felkért szakmai zsűri döntött az idei eMeRTon-díjakról, amelyeket április 4-én, ünnepélyes keretek között adnak át. Az év énekes Horváth Charlie, énekesnője Malek Andrea, musical-operett énekes Forgács Péter, musical énekesnője Keresztes Ildikó; Az év együttese a Korál, hangmérnöke Buczkó Gábor, zenei rendezője Matz László, jazz együttese az In Line, jazz-szólístája Schreck Ferenc, folkegyüttese a Sűvöltő zenekar, folk szólístája Sebestyén Márta lett. Az év legkiemelkedőbb teljesítményéért Geiger György, életművéért Dobsa Sándor veheti át az eMeRTon díjat.

JAZZ KONCERTHÍREK

Paul Motian

A Gramofon örömmel számol be a Bill Frisell—Joe Lovano trió fellépése (Petőfi Csarnok, 1998. február 27-én) kapcsán a következő hírről: januárban méltattuk az 1981 óta fennálló trió új lemezét, az *At The Village Vanguard – Sound Of Love* című lemezt. Tettük ezt annak tudatában, hogy a kiadónak nem volt hivatalos terjesztője Magyarországon, de a koncert még ilyen körülmények között is indokoltá tette a cikk megjelenését. A trió kiadója kezdetektől fogva a JMT volt, de amikor átalakult, az új cég, a Winter & Winter termékeinek terjesztésére már nem kötött szerződést az itteni forgalmazó. Kezdeményezésünkre még a Motian-trió koncertje előtt létrejött egy új partner, a Karsay és Tsa., valamint a Winter & Winter együttműködése, így az igényesebbek közül is kiemelkedő független német kiadó teljes katalógusa a magyar rajongók rendelkezésére áll.

Április 9-én

csütörtökön, este fél nyolckor viszont a Zeneakadémia kistermébe várják a jazzrajongókat: Lakatos Tony lép fel itt újra, de ezúttal a Pannon Jazz üdvöskéivel, a Trio Acoustic-kal. Oláh Zoltán (zongora), Oláh Péter (bőgő) és Jeszenszky György (dob) együttese azt a Tonyval készült lemezt mutatja be, mely szintén koncertfelvétel, a Fonóban készült másfél évvel ezelőtt.

Charles Lloyd

közelgő budapesti koncertjére már előző számunkban utaltunk Bobo Stenson és az ECM New Series—BMC- fesztivál kapcsán. Az együttesben Lloyd (tenorsaxofon, oboa) és Stenson (zongora) mellett Jeffrey Littleton (bőgő) és Billy Hart (dob) játszik. Hasonlóan a Motian-trióhoz, a Lloyd-kvartettet is a Private Music Production állítja színpadra. De ezúttal nem a szokásos helyszínen lesz a koncert, hanem az Építők-Liget Kongresszusi Központban, a Városligeti (ex-Gorkij) fasor és Dózsa György út sarkán. A koncert dátuma április 5-e (vasárnap), este 8 óra.

MEGREDELŐLAP

Megrendelem a **Gramofon – The Hungarian CD Review** című folyóiratot, az igényes zenerajongó lapját ..... példányban.

- egy évre: a bolti árnál 252 forinttal olcsóbban, **3300** forintért.
- fél évre: a bolti árnál 76 forinttal olcsóbban, **1700** forintért.

Megrendelő neve: .....

Címe: .....(város, község, kerület).....(utca, tér, ltp.)
.....(házzám).....(emelet, ajtó) .....(irányítószám)

Az előfizetési díjat

- a részemre küldendő átutalási postautalványon
- számla ellenében, átutalással egyenlítem ki.

A megrendelőlapot az alábbi címre kérjük feladni:

AMFISZ Kft. 1025 Budapest, Mandula u. 31. Fax: 212-4782

GRAMOFON

Az E C O N O V U M

„Iványi prof. és Társai” Gazdasági Tanácsadó és Szolgáltató Kft.
az alábbi szolgáltatásokat ajánlja:

- Stratégiai diagnosztika és akciótervezés
SWOT és portfólió-elemzéssel.
- Szervezetfejlesztés, reengineering
és a javadalmazási rendszer korszerűsítése.
- Átfogó költséggazdálkodás
(Total Cost Management) kiépítése
és költségcsökkentő értékelemzés végigvitele.
- A kaliforniai Newport University magyarországi
képviselőjeként – rugalmas távoktatási formában
– magyar vagy angol nyelven amerikai közgazdász
és doktori fokozat megszerzésének lehetővé tétele.

Információ: (06-30) 404-342

tények

Mostantól minden egy gombnyomásra!

Tények: Reggeli hírműsor, esti híradás már 7 órakor, háttérműsorok, hírmagazinok.

Szórakoztató: Szerencsekerék, sorozatok, krimik, fantasztikus filmek, játékfilmek.

Mesés: mesefilmek, rajzfilmsorozatok.

Új

Képpen vagyunk.

Az új TV2-t érintő bármilyen kérdésével díjmentesen hívhatja a következő telefonszámot: 06/80-20-22-20

MAGYAR KÖNNYŰZENEI LEXIKON

A lexikon tartalmazza magyar szólisták és együttesek történetét és 1962 óta megjelent albumaik adatait: dalcímek, dátumok, katalógusszámok, kiadók, hanghordozó-típusok, életrajzi adatok, közreműködők, slágerlista-helyezések...

**KERESD
A KÖNYVESBOLTOKBANI**

HAMMER
ZENEBARLANG
1114 Budapest, Villányi út 10.

Itt mindig megtalálod.

FONÓ

Az ország egyik **legjobb** független lemezkiadója

1116 Bp., Sztregova u. 3.
Tel.: 203-1751, fax: 206-6295
e-mail: fono@mail.c3.hu
<http://www.c3.hu/~fono>

Újdonságok:

- LAJKÓ FÉLIX ÉS ZENEKARA: Koncert'98
- VOCES AEQUALES: Apocalipsys 1998
- STEPHEN JAMES-SZALAI PÉTER: Ragas of Pandit Ravi Shankar
- MAKÁM: a Part
- DRESCH DUDÁS MIHÁLY QUARTET: Révészem, révészem...
- IFJÚ MUZSIKÁS: Egy (Ifj. Csoóri Sándor új zenekara)
- ÚJ PÁTRIA SOROZAT 3.: Béré - Magyarpalatka (Mezőségi népzene)
- KALLÓS ZOLTÁN: Idegen földre ne siess...
- valamint további 50 cím a katalógusban

Folk, world music, jazz, kortárs és komolyzene

„...hogyan legyen egy hely, ahol össze lehet jönni!”

Keresse a jobb lemezboltokban,
a FONÓ Budai Zeneház lemezboltjában
(1116 Bp., Sztregova u. 3., tel.: 206-5300),
illetve a Vörösmarty téren, a Fonó Records standján december 24-ig!
Kérje ingyenes katalógusunkat!

Az Antenna Hungária Magyar Műsorszóró és Rádióhírközlési Rt. az egyik életre hívója és fő támogatója a Zempléni Művészeti Napok évről évre egyre gazdagabb programkínálattal jelentkező rendezvénysorozatának. Társaságunk hangsúlyos szerepet szán a kultúra és a művészet támogatásának. A művészet, a zene a kommunikáció egy sajátos formája, mely segít a minket körülvevő világ szépségeinek felfedezésében, megismerésében, eszközként szolgáló érzelmeink kifejezésében.

Mi munkánk során is a kommunikáció szolgálatában állunk. Honfitársaink milliói nap mint nap találkozhatnak tevékenységünkkel, ha bekapcsolják a rádiót, a televíziót vagy vidékre, külföldre telefonálnak.

Az Antenna Hungária Rt. jogelődjei révén immár több mint 70 éves múltat tekint vissza. Az elmúlt évtizedekben alapvetően műsorszórási feladatokat ellátó cég a kor és a piac követelményeinek megfelelően stratégiai célként tűzte maga elé a már ma is végzett távközlési szolgáltatások mellett a telekommunikáció új területein történő markáns megjelenést.

Dinamikus fejlődésünk biztosítéka, hogy szolgáltatási palettánk folyamatosan új színekkel gyarapodik. Újításaink megvalósításánál stratégiai szövetségeseinkkel azon fáradozunk, hogy fejlesztéseinkkel a kommunikáció és az emberiség szolgálatában álljunk és a jövő minél hamarabb jelenné váljon.

Az emberek közötti kapcsolatokon túl az emberi kapcsolatokra is nagy súlyt fektetünk.

Szponzori szerepvállalásunk híven tükrözi ars poeticánkat. Törekvésünk, hogy hazánk egy történelmi tájegysége visszakapcsolódjon az ország kulturális vérkeringésébe, a Zempléni Művészeti Napok rendezvénysorozat támogatása által jut kifejezésre.

A hétköznapiak mellett szükség van ünnepnapokra is, amikor kicsit több figyelmet szentelhetünk egymásnak, időt fordíthatunk saját szellemi feltöltődésünkre. Ebben szeretnénk segítséget nyújtani ajándék CD-nkkel, ezzel – a Zempléni Művészeti Napok eddigi hétéves története során készült felvételekből összeállított – válogatással.

Reméljük, hogy sikerül felidézni a fesztivál varázsos hangulatát a zene segítségével, mely bizonyára kellemes kikapcsolódást nyújt majd és segít megteremtteni az ünnepek hangulatát az Önök számára.

Olvasói oldal

Üdvözet az Olvasónak!

Harmadik évfolyamát zárja a jelen számmal az egyetlen magyar lemezkritikai szaklap, a Gramofon. Az olvasó tájékozódását elősegíteni az egyre nehezebben áttekinthető zenei kínálatban – a negyedik évfolyam előkészítésekor is ez marad legfőbb célunk. Ellentétben oly sok más sajtótermékkel, itt most nem következik áremelési bejelentés: a Gramofon továbbra is mindent elkövet azért, hogy az előfizetési és példányonkénti ára ne emelkedjen. Olvasóink meglegedésére lapunkat indulása óta változatlan áron kínáljuk.

GRAMOFON

Az igényes zenerajongó lapja

A Gramofon következő száma
1999. január 13-án, szerdán jelenik meg.

MEGREDELŐLAP

Megrendelem a **Gramofon – The Hungarian CD Review** című folyóiratot, az igényes zenerajongó lapját ..... példányban.

- Egy évre: a bolti árnál 252 forinttal olcsóbban, **3300** forintért.
 Fél évre: a bolti árnál 76 forinttal olcsóbban, **1700** forintért.

Megrendelő neve: .....

Címe: .....(város, község, kerület).....(utca, tér, ltp.)
 .....(házzám).....(emelet, ajtó) .....(irányítószám)

Az előfizetési díjat

- a részemre küldendő átutalási postautalványon számla ellenében, átutalással egyenlítem ki.

A megrendelőlapot az alábbi címre kérjük feladni:

AMFISZ Kft., 1025 Budapest, Mandula u. 31. Fax: 212-4782

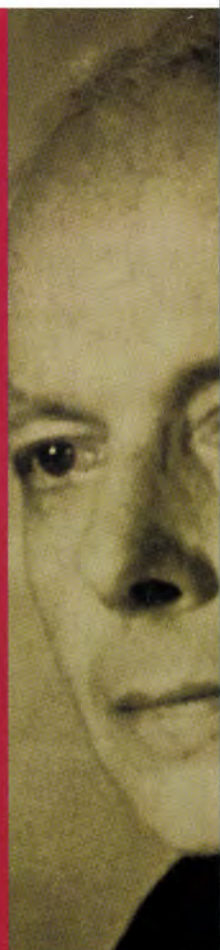

MATÁV Szimfonikus Zenekar

*Békés, kellemes karácsonyi
ünnepeket és boldog új esztendőt
kívánunk minden kedves
Zenerajongó Barátunknak!*

INFORMÁCIÓ • Telefon: 215 7901

Szeretne naprakész információt kapni a
MATÁV Szimfonikus Zenekar programjairól?

Adja meg adatait és mi minden hónap elején elküldjük
Önnek pontos műsorunkat levélben vagy e-mailen
keresztül. Várjuk megtisztelő érdeklődését!

Igen, szeretnék információt kapni a Zenekar programjairól
 levélben e-mailen keresztül.

Név: .....

Cím: .....

e-mail: .....Telefon: .....

*Kellemes karácsonyi ünnepeket
és sikerekben gazdag új esztendőt
kíván az Antenna Hungária Rt.,
mint a Zempléni Művészeti Napok és
a magyar kulturális élet
elkötelezett támogatója.*